

Kárpátaljai Hírmondó

V. évfolyam 1. szám, 2009. március

Gál Éva Emese

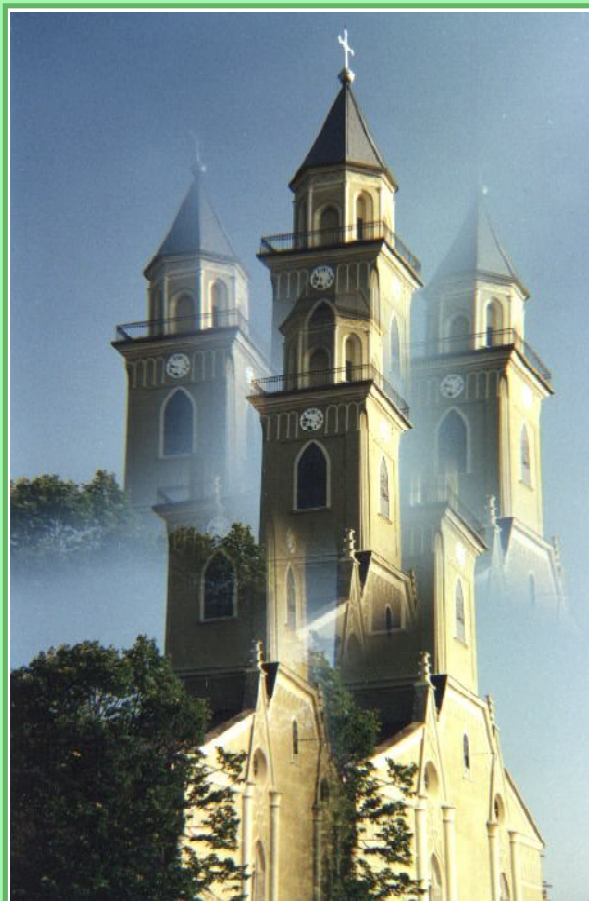
Fohász

Maradj örök értékünk, drága Isten,
Kétségeinkből támadj újra fel,
hevítsd lelkünk a megfeszített hitben,
mert jaj! a testnek egyre hűlni kell,

mert tenmagad sem válthatod fehérre,
ha hontalanná válik itt e szó,
fohászunk mindhiába tör az égre,
alatta fájdalmunk mindenható.

Jönnek, tűnnek korok és forradalmak,
ember kiált, elvérzik, avagy hallgat,
sorsa vétkes, míg bölcsője hamis;

Te mindenütt vagy, most sem lehetsz máshol,
hát mentsd e tájat, mentsd a pusztulástól,
és ments meg vele, ments meg minket is!



A beregszászi római katolikus templom

Ajánló

- * Szervezeti élet
- * Időszerű
- * Irodalom, képzőművészet
- * Határok nélkül
- * Neves szülötteink
- * Múltunkból
- * Naptárunk
- * Gyökerek
- * Népi kultúra
- * Hitélet
- * KÁRISZ-kollázs



KÁRPÁTALJAI **Hírmondó**

V. évfolyam, 1. szám
2009. március

Kiadja a Kárpátaljai Szövetség
1052 Budapest,
Semmelweis u. 1–3.
Tel/fax: 267-0198.

Felelős kiadó: Katona Tamás,
a Kárpátaljai Szövetség elnöke

Főszerkesztő: Füzesi Magda

Főszerkesztő-helyettes:
Benda István

Szerkesztőbizottság:
Dr. Pomogáts Béla,
Dupka György,
Szöllősy Tibor,
Zubánics László,
Elbéné Mester Magdolna.

Gazdasági felelős:
dr. Damjanovich Imre

A szerkesztőség címe:
1052 Budapest,
Semmelweis u. 1–3.
Tel/fax: 267-0198.

HU ISSN: 1787-0445

OTP számlaszámunk:
11711034-20834951

Megjelenik negyedévente
600 példányban.

A lap megjelenését
a MeH Nemzetpolitikai Főosztálya
támogatta.

A folyóiraton nyereség
nem képződik.

A címünkre beérkező kéziratok közlésének és szerkesztésének jogát fenntartjuk, azok recenzálását, visszaadását, levélben történő megválaszolását, valamint más szervezetekhez, intézményekhez való továbbítását nem vállaljuk. A publikációkban közölt tényekért és véleményekért minden esetben a szerző viseli a felelősséget. A szerkesztőség nem feltétlenül ért egyet a lapban közölt publikációkkal.

A tartalomról

- * Vers mindenkinek
- * Közös dolgaink
- * Hírek, események
- * KAMOT JA: befejeződtek a kifizetések
- * Hitélet
- * Múltunkból
- * Időszerű
- * Terítéken az ukrán nyelv oktatása
- * Határok nélkül
- * Gyökerek: Szajkó Tibor fotográfus
- * Könyvismertető
- * A történész jegyzetfüzetéből
- * Jogi tanácsadó
- * KÁRISZ-kollázs
- * Képzőművészet
- * Népi kultúra
- * Irodalom
- * Híres szülötteink: Szepesi Attila költő
- * Szemelvények kárpátaljai eseményekből
- * Szerkesztőségünk postájából
- * A Kárpátaljai Hírmondó galériája: Dancs

Tünde képzőművész

Mit ér az embernek, ha az egész világot megnyeri is, de lelke kárt szenved?

Máté 16,26

Idézd fel magadban azt az érzést, amit akkor érzel, ha valaki megdicsér, ha elismernek, elfogadnak, megtapsolnak. Aztán állítsd szembe azzal az érzéssel, ami akkor keletkezik benned, ha a napkeltét vagy a naplementét nézed, vagy csak a természetet úgy általában; ha olyan könyvet olvasol, vagy olyan filmet nézel, amit teljesen élvezel. Ragadd meg ennek az érzésnek az ízét, és hasonlítsd össze az elszóval, azzal, ami akkor keletkezett benned, amikor megdicsértek. Lásd meg, hogy az első érzés öndicsőítésből, önreklámozásból született! Földi érzés ez. A második viszont egyfajta beteljesülés eredménye, lelki érzés.

Van egy másik ellentét is. Idézd fel azt az érzést, amit akkor érzel, ha sikeresen megoldasz valamit, ha elérsz valamit, ha feljutsz a „csúcsra”, ha megnyersz egy játékot, fogadást vagy vitát. Állítsd szembe azzal az érzéssel, ami akkor ér, ha igazán örömmel végzed a munkád, ha teljesen elmerülsz abban, amit éppen csinálsz. S vedd észre ismét a földi és lelki érzés közti minőségi különbséget.

Más. Emlékezz vissza, milyen érzés volt az, amikor hatalmad volt, amikor te voltál a főnök, felnéztek rád, amikor az emberek tőled kaptak utasítást, vagy amikor népszerű voltál. Most állítsd szembe ezt a földi érzést a meghittség érzésével, az együttléti érzésével – azokkal a percekkkel, amikor mindenestül jól érezted magad egy barátod vagy egy csoport társaságában, ahol vidámság és nevetés volt.

Miután elvégezted ezeket az összehasonlításokat, próbáld meg megérteni a földi érzések lényegét, ami nem más, mint önreklámozás és öndicsőítés. Ezek az érzések nem természetesek, a társadalom és kultúra

hozta létre őket, hogy termelővé és ellenőrizhetővé válj. Ezek az érzések nem termik meg azt a táplálékot és boldogságot, melyeket akkor érez az ember, amikor a természetben gyönyörködik, vagy barátai társaságának, illetve a munkájának örül. Ezeket az érzéseket azért kreálták, hogy izgalmat, feszültséget, végül is ürességet keltsenek.

Figyeld meg ezután magadat a nap, illetve a hét folyamán, és vizsgálj meg, hogy cselekedeteid közül hány volt, ami nem volt átitatva az ilyen izgalmak iránti vágygal, melyek csak ürességet teremnek: a figyelem, elismertség, hírnév, népszerűség, siker és hatalom iránti vágygal!

Nézz a körülötted lévő emberekre is! Van-e egy is köztük, akit nem fertőzött még meg az ilyen földi érzések iránti vágyódás? Egyis, akit még nem irányítanak ezek az érzések, aki nem éhezi őket, aki még nem tölti ébrenlétének minden percét tudatosan vagy tudattalanul ezeknek a keresésével? Ha rájössz erre, megérted azt is, hogyan próbálják az emberek megnyerni a világot, s hogyan veszítik el közben a lelküket. Mert így az életük üres és lelketlen lesz.

Egy életből vett történetet ajánlok neked megfontolásra. Turisták egy csoportja ül egy buszban, ami csodálatos tájakon halad, tavak és hegyek, zöldellő mezők és kék folyók közt. Csakhogy az ablakok redőnyeit lehúzták. Az utasoknak sejtelmük sincs, hogy mi van a buszon kívül. És az egész útjuk azzal telik, hogy azon civakodnak, ki ülhessen a busz fő helyére, kit tapsoljanak meg, kire hallgassanak. És ez így megy egészen a végállomásig.

(Anthony de Mello: A szeretet útja. Korda Kiadó. Kecskemét, 2006)

Kedves Olvasóink!

A Kárpátaljai Szövetség honlapján naprakészen tájékoztatjuk az érdeklődőket az aktuális programokról, tervekről, beszámolunk korábbi rendezvényeinkről. Szeretnénk kikérni ezzel kapcsolatos véleményüket: mit látnának még szívesen a www.ksz.egalnet.hu című honlapunkon.

Megrendelhetik a Kárpátaljai Hírmondót 2009-re. Lapunk előfizetési díja 2000 forint egy évre postaköltséggel együtt. Szövetségünk címén kérhetnek befizetési csekket.

Jevgenyij Jevtusenko

Ablak nyílik a fehér fák sorára...

Ablak nyílik a fehér fák sorára...

A professzor néz-néz a fák sorára, nagyon sokáig néz a fák sorára, s a krétát morzsolgatja görcsösen. Hiszen ez itt – az osztás főszabálya, s elfeledte – az osztás főszabálya... Feledni ezt! – az osztás főszabálya... s ott a hiba a táblán – ott – igen.

Ülünk, s mindenki néz, mint nézte máskor, most is figyel és néz, mint nézte máskor, nem is nézhet másként, mint nézte máskor, itt nincs sűgásra szükség, nem sugunk. Felesége eltávozott a háztól, nem tudjuk, hogy mért távozott a háztól, nem tudjuk, merre távozott a háztól, eltávozott, csupán ennyit tudunk.

S indul. Kopott ruhát hord, nyűtt kabátot, mint mindig, nyűtt ruhát, kopott kabátot, bizony, mindig nyűtt és kopott kabátot, s a ruhatárhoz ér a hallon át.

Zsebeiben keresgeti a számot: – No, ejnye! Hová tettem azt a számot? Dehát lehet, nem is kaptam ma számot. Hová lett? – szól, dörzsölve homlokát.

– Ó, persze... Ez a vénülés hibája. Mása néni, a vénülés hibája, ne pörölgjön, a vénülés hibája... Lent zajt hallunk: ajtócsikordulást. Ablak nyílik a fehér fák sorára, a nagy, csodaszépségű fák sorára, – de mi nem nézünk most a fák sorára, – csak őt nézzük mind, némán, semmi mást.

Ott megy, görnyedt-esetlenül hajolva, gyámoltalan-esetlenül hajolva, vagy tán fáradt-esetlenül hajolva, a hóban, mely puhán pelyhezve nőtt... Mintha maga is már fehér fa volna, de teljesen havas-fehér fa volna, perc múlva már olyan fehér fa volna, hogy nem lehet külön meglátni őt.

Áprily Lajos fordítása

A KÁRPÁTALJAI SZÖVETSÉG,
a KÁRPÁTALJAI SZÖVETSÉG
IFJÚSÁGI TAGOZATA (KÁRISZ),
valamint a KÁRPÁTALJAI ÍRÓK,
KÖLTŐK, KÉPZŐMŰVÉSZEK
MAGYARORSZÁGI
ALKOTÓ KÖZÖSSÉGE
tisztelettel meghívja
Önt és kedves családját
a **KÁRPÁTALJAI NAPOK**
közművelődési fórumára,
illetve képzőművészeti tárlataira.

A rendezvények helyszínei és időpontjai:
1052 Budapest, Semmelweis u. 1-3.
2009. március 27–28.

PROGRAM:

**Március 27., péntek,
Bartókterem (I. em.)**

17.00 Megnyitó: Katona Tamás, a Kárpátaljai Szövetség elnöke.

Előadások:

„A magyar köznyelv Kárpátalján”
dr. Deák Ferenc egyetemi tanár, a pszichológiai tudományok kandidátusa.

Dr. Sebestyén Árpád nyugalmazott egyetemi tanár bemutatja Bagu Balázs–dr. Deák Ferenc „Beszéljünk magyarul!” című könyvét.

„Együtt, egymásért”. A 15 éve működő Magyar Értelmisségek Kárpátaljai Közösségének tevékenységéről, az Intermix Kiadó eredményeiről és terveiről beszámol Dupka György, a Magyar Értelmisségek Kárpátaljai Közösségének elnöke, az Intermix Kiadó igazgatója.

Zubánics László, a KMMI elnöke tájékoztatót tart a közelmúltban létrehozott Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet feladatairól.

19.00 Képzőművészeti kiállítás.

A 70. születésnapját ünneplő Kutlán András festőművész alkotásainak kiállítását megnyitja, a képzőművész életútját és művészetét méltatja Lator László Kossuth-díjas költő, a Kárpátaljai Írók, Költők, Képzőművészek Magyarországi Alkotóközösségének elnöke.

Fuchs Andrea grafikus műveinek kiállítása.

„Kárpátalja várai és nevezetességei”. Zubánics László fotókiállítás.

Közreműködik az Anyanyelvi Konferencia oklevelével kitüntetett Filep Anita kárpátaljai versenklő, a Zádor Dezső Zeneművészeti Főiskola hallgatója.

**Március 28., szombat
Széchenyi terem (I. em.)**

10.00 AKárpátaljai Szövetség XX. közgyűlése.

12.30 A Tiszapéterfalvai népzenei és néptáncgyűttes, valamint a művészeti iskola közös műsora (művészeti vezető Kokas Károly).

Gémesi Ferenc szakállamtitkár kárpátaljai látogatása

Gémesi Ferenc, a magyar miniszterelnöki hivatal kisebbség- és nemzetpolitikai ügyekért felelős szakállamtitkára háromnapos hivatalos látogatást tett Kárpátaljára. Az Ungvári Főkonzulátuson találkozott a kárpátaljai civil szervezetek, illetve a történelmi egyházak képviselőivel, majd Oleg

tájára felvett intézmények képviselőinek átnyújtotta az állami támogatást jelző réztáblákat. Az intézményekről szólva a szakállamtitkár kijelentette:

– Azt is jelképezi ez a kis tábla, hogy nem pusztán a kormány, amely éppen a támogatást adja, hanem az egész magyar társadalom azt gondolja: ezek az intézmények továbbra is a magyar kultúra, a nyelv, a tudomány, az oktatás alapintézményei maradnak itt, Kárpátalján még nagyon hosszú ideig.

A kárpátaljai intézmények közül a Nemzeti Jelentőségű Intézmények közé az alábbiak kerültek be: a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Ma-



gavar Főiskola, az Ungvári Nemzeti Egyetem Humán–Természettudományi Magyar Kara, a Munkácsi Állami Egyetem, a Karácspalvai Sztójka Sándor Görög Katolikus Líceum, a Munkácsi Szent István Római Katolikus Líceum, a Kárpátaljai Református Egyház, a Szent Márton Karitás, a Técsői Magyarok Oktatásának és Kultúrájának Fejlesztéséért Alapítvány, a Kárpát-

aljai Magyar Oktatásért Alapítvány. A kárpátaljai magyarság közösségi érzékenységével kapcsolatban Gémesi Ferenc kijelentette:

— Azt tapasztaltam, hogy mindenki nagy felelősséggel viszonyul a magyar közösség sorsához. Véleményem szerint ebben a helyzetben ez segíti leginkább a közösséget.



Gémesi Ferenc látogatást tett az Ungvári Nemzeti Egyetemen: felavatta az Ukrán–Magyar Jogi Konzultációs Központot, illetve találkozott a Humán–Természettudományi Magyar Kar vezetőivel és tanáraival. A tanácskozáson felvetették a kar további infrastrukturális fejlesztésének kérdéseit, illetve az ukrán nyelv oktatásának problémáit, valamint az azok megoldására Magyarországon és Kárpátalján tett lépéseket.

Beregszászban a szakállamtitkár és kísérete megbeszélést folytatott a Beregszászi Magyar Gimnáziumban, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán, valamint az Európa–Magyar Házban találkozott az Ukrán Magyar Demokrata Szövetség elnökségével.

Végezetül sajtótájékoztatót összegezte látogatásának eredményeit, majd a Magyar Köztársaság kormánya által a Nemzeti Jelentőségű Intézmények és Programok lis-

aljai Magyar Oktatásért Alapítvány.

A kárpátaljai magyarság közösségi érzékenységével kapcsolatban Gémesi Ferenc kijelentette:

— Azt tapasztaltam, hogy mindenki nagy felelősséggel viszonyul a magyar közösség sorsához. Véleményem szerint ebben a helyzetben ez segíti leginkább a közösséget.

TUDÓSÍTÓNK

Batyubál Beregszászban

Február 7-én a Beregvidéki Nyugdíjasok Petőfi Sándor Egyesülete immár 18. alkalommal tartotta meg farsangi batyubálját. Az eseménynek a Beregszászi Művészeti Iskola adott otthont.

M. B.

PETŐFI SÁNDOR SZÜLETÉSNAPJÁRA EMLÉKEZTEK



Immár szép hagyománnyá vált, hogy a beregszásziak minden évben az új esztendő első napján megemlékeznek Petőfi Sándor születésnapjáról a költőnek az egykori Beregmegyei Kaszinó épülete előtt felállított szobránál.

Idén az emlékműsor a költő „Föltámadott a tenger...” című versének elszavalásával vette kezdetét. A megjelenteket, köztük Bacskai Józsefet, a Beregszászi Konzulátus főkonzulját, Kincs Gábort, Beregszász megyei jogú város alpolgármesterét, valamint Zubánics Lászlót, az Ukrainai Magyar Nemzeti Tanács elnökét Pirigy Béla, a BMKSZ elnöke köszöntötte.

A költő születésének 186. évfordulóján elsőként Bacskai József szólta a jelenlévőkhöz: „Valamennyi magyar közösség történelmi kötelessége, hogy megemlékezzen azokról az elődeiről – származásuktól függetlenül –, akik tehetőségüket, tudásukat, művészetüket és életüket szentelték és áldozták a közösségükért, hazájukért, Magyarországnak”. Beszédében a főkonzul néhány gondolatban ki-



tért Petőfi Sándor 1847. július 12-én tett beregszászi látogatására, amely eseményt a költő „Meleg dél van” című verse örök emlékkévé tett.

Zubánics László a költőre emlékezve kiemelte, hogy a világ legtöbb nyelvén, köztük a közelmúlttól ukránul is lehet olvasni írásait, verseit, úti leveleit. Beszédében hangsúlyozta, hogy Petőfi Sándor idegen gyökerei ellenére is magyarnak vallotta magát és a magyarságért harcolt. Felhívta a jelenlévők figyelmét arra, hogy 2009 a magyar nyelv éve. Mindent meg kell tenni annak érdekében, hogy a nyelv védelme alapvető gondolat legyen mind az oktatásban, mind a közéletben, hogy ott, ahol a törvények azt lehetővé teszik, magyar nyelven történhessen az ügyintézés. Mindenkinek végig kell gondolnia, van-e nemzetünknek itt, Kárpátalján jövője, s ha van, építéséhez mindenkinek hozzá kell járulnia.

Kincs Gábor a polgármesteri hivatal nevében köszöntötte a jelenlévőket. Az alpolgármester örömet fejezte ki, hogy a költő szobra nemcsak Beregszász város meghatározó szimbólumává vált, de a nemzeti egységévé tartozás szigete is lett. Köszöntőjében így fogalmazott: „Legyen Petőfi Sándor nehéz életútja példakép a beregszászi és kárpátaljai magyaroknak, merítsünk belőle hitet, a megmaradásunk hitét.”

A felszólalásokat követően a megjelent társadalmi szervezetek képviselői a szobor talapzatánál elhelyezték a megemlékezés koszorúit.

M. B.

Együttműködés egyház és a sajtó között



A Kárpátaljai Református Egyház vezetősége találkozó keretében köszönetet mondott a kárpátaljai magyar írott és elektronikus sajtó munkatársainak a helyi magyarság képviselőjében betöltött felelősségteljes munkájáért. A meghívottakat Zán Fábian Sándor, a Kárpátaljai Református Egyház püspöke, Nagy Béla főgondnok, valamint Taraczkózi Ferenc református lelkész fogadta.

A püspök úr beszédében az egyház és a sajtó kölcsönös együttműködésének fontosságát hangsúlyozva felhívta a figyelmet a sajtónak az olvasókra gyakorolt hangulatformáló erejére. Mint mondta, törekedni kell arra, hogy az emberek reménységgel, bizalommal legyenek egymás iránt. A sajtó és az egyház kölcsönös megbecsülésének jegyében annak a reményének adott hangot, hogy a találkozó hagyományteremtő lesz.

A sajtó munkatársainak megbecsülésére, munkájuk elismerésére a református egyház egy díjat kíván létrehozni, amelyet első alkalommal 2010 első napjaiban adnának át azoknak a riportereknek, sajtóorgánumnak, akiket, illetve amelyeket a református újságolvasók erre a leginkább méltónak tartanak.

Nagy Béla a presbiterék és a gondnokok nevében annak a reményének adott hangot, hogy az egyházi alkalmak és programok a jövőben nagyobb figyelmet kapnak majd a sajtó részéről.

TUDÓSÍTÓNK

Fejlesztések a Beregvidéki Múzeumban

A közelmúltban a Beregvidéki Múzeum a Magyar Köztársaság Külügyminisztériuma által meghirdetett pályázatok elnyerésének köszönhetően térfigyelő kamerákkal, valamint informatikai eszközökkel gazdagodott. Erről Sepa János igazgató tájékoztatta a meghívottakat a múzeumban megtartott fogadáson.

A pályázat révén megvásárolt korszerű berendezéseket Bacskai József, a Magyar Köztársaság Beregszászi Konzulátusának főkonzulja adta át Sepa János igazgatónak ünnepélyes keretek között.

Bacskai József elismeréssel szólta a múzeum a vidék magyarságának történelmét és művészetét bemutató munkájáról. A főkonzul úr tájékoztatót arról, hogy a külügyminisztérium több fázisban és módon támogatja a Beregvidéki Múzeum értékmező, okta-

tó és ismeretterjesztő tevékenységét. A sikeres pályázat lehetővé tette a tárlók és kiállítótermek felülvizsgálatát, a biztonsági és riasztórendszer kiépítését, továbbá hogy a látogatók a későbbiekben több európai nyelven, digitálisan rögzített tárlatvezetés segítségével ismerkedhessenek meg a múzeum anyagával. Egy korszerű számítógépkonfigurációval is gazdagodott az intézmény. Bacskai József hangsúlyozta, hogy a konzulátus a múzeum értékteremtő és értékmező munkáját a jövőben is támogatni fogja.

Volodimir Trikur a beregszászi járási állami közigazgatási hivatal elnöke beszédében nagyra értékelte a múzeumnak szűkebb pátriánk történelme megismertetésében játszott szerepét. Gajdos István, Beregszász megyei jogú város polgármestere a hivatal nevében köszönetet mondott Bacskai Józsefnek és a

Magyar Köztársaság konzulátusának a fejlesztésekben nyújtott segítségért, valamint további eredményes munkát kívánt Sepa János igazgatónak.

A felszólalásokat követően Sepa János köszönőlevél átnyújtásával fejezte ki háláját Bacskai Józsefnek, valamint a Magyar Köztársaság konzulátusának a közbenjárásért.

Sz. J. és M. B.



A magyar kultúra napja – 2009

A magyar kultúra napja beregszászi rendezvényei, a zord időjárás és a szakadó eső ellenére, hagyományosan a Kölcsey-emléktáblánál kezdődtek, ahol a Huszt című költemény elhangzása után Pirigy Béla, a Beregvidéki Magyar Kulturális Szövetség (BMKSZ) elnöke köszöntötte az egybegyűlteket. Ünnepi beszédet mondott Zubánics László történész, az Ukránjai Magyar Nemzeti Tanács elnöke.



– 2009-ben, amikor a magyar nyelv évét méltatjuk a Kárpát-medencében, különösen fontos Kölcsey, illetve Kazinczy Ferenc, a magyar nyelvújítás atyja hagyatékának ápolása – mondta. – Nekik köszönhetjük mai magyar nyelvünk alapjait, amelyek tisztaságáért, védelméért nekünk, a mai nemzedék képviselőinek kell tennünk. Különösen most, amikor megszorító rendelkezések által anyanyelvünk használatát próbálják meg visszaszorítani.

A felszólalást követően a jelenlévő szervezetek és intézmények képviselői elhelyezték a tisztelet koszorúit az emléktáblánál. A Kárpátaljai Szövetség nevében Petruska Márta elnökségi tag koszorúzott.

Ezután a program a Beregszászi Művészeti Iskolában folytatódott, ahol műsorral tisztelegtek a Himnusz születésnapja előtt. A programban felléptek a Beregvidéki Nyugdíjasok Petőfi Sándor Egyesületének tagjai, a Beregszászi Zrínyi Ilona Középiszkola diákjai, illetve a Beregszászi Művészeti Iskola pedagógusai (a műsort összeállította Krajnikné Hegyi Irén, a Magyar Kultúra Lovagja). A zenés irodalmi összeállításban izelítőt kaphattunk a hazafias érzésből, a jövőért való aggodásból, illetve az optimista látásmódból egyaránt. A közönség vastapsal jutalmazta a művészeti iskola tanárainak produkcióját, akik Kálmán Imre klasszikus darbjait, illetve a Bánk bán című opera népszerű áriáját is színpadra vitték.

Az ünnepségen felszólalt Bačkai József, a Magyar Köztársaság Beregszászi Konzulátusának főkonzulja, aki beszédében a magyar Himnusz születését és a magyar kultúra napját méltatta.

– Azt a kultúrát méltatjuk, amely nemzet tudatunk kialakulásának és megtartásának az egyik legmeghatározóbb tényezője – hangsúlyozta ünnepi beszédében Gajdos István, Beregszász polgármestere, az UMDSZ elnöke.

A rendezvénysorozat az Európa–Magyar Házban folytatódott, ahol a Beregszászi Értelmiségi Fórum – 2009-re került sor. Ezen a napon méltatták a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége (MÉKK) megalakulásának 15. évfordulóját is.

A rendezvényt Zubánics László, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI) elnöke nyitotta meg, aki köszöntötte a közel másfélszáz résztvevőt, illetve a meghívott vendégeket: Bačkai József beregszászi főkonzult, Czabán Sárát, a Miniszterelnöki Hivatal Nemzetpolitikai Ügyek Főosztálya főtanácsosát, Szabó Lászlót, a MÉKK magyarországi támogató tagját, Gajdos Istvánt, az UMDSZ elnökét, Lizanec Pétert, az Ungvári Nemzeti Egyetem Humán–Természettudományi Magyar Karának dékánját.

Pomogáts Béla, a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága – Anyanyelvi Konferencia elnöke (a képen) részletesen beszélt himnuszunk születéséről, arról, hogy nemzeti imádságunk az összetartást szimbolizálja, ezért kell méltónak maradnunk Kölcseyhez, méltónak maradnunk himnuszunkhoz. Az irodalomtörténész beszédében óva intett azoktól a nyelv- és kultúraromboló hatásoktól, amelyek az utóbbi években az anya-



országban eluralkodtak. Amíg egy klasszikus regény pár száz példányban fogy el, addig a „celeb”-kultúra termékei, a ponyva-regények, illetve a giccs több tízezres olvasótábor tudhatnak maguk mögött. Az ilyen „irodalmat” alaposan meg kellene adóztatni, hogy jusson elegendő pénz a színvonalas kiadványok megjelenítésére is.

Immár hagyomány, hogy a magyar kultúra napja alkalmából az Anyanyelvi Konferencia díjakat adományoz. Az idei esztendőben olyan személyek kapták meg a rangos oklevelet, akik valóban a közért tesznek.

– Az oklevelet azért hoztuk létre, hogy valamilyen módon kifejezzük az Anyanyelvi Konferenciának, mint egyetemes magyar kulturális mozgalomnak az elismerését – mondta Pomogáts Béla, majd átnyújtotta a kitüntetést Filep Anitának, az Ungvári Zádor Dezső Zeneművészeti Főiskola hallgatójának (a képen), Sárközi Katalinnak, a Péterfalvai Kölcsey Középiszkola történelem szakos tanárának, Mihók Erikának, a Sárosroszi Hagyományörző Kör vezetőjének, Máté Gyulának, Dercen polgármes-

terének, Hidi Anitának, a Nagydobronyi Hímes Táncegyüttes művészeti vezetőjének, Deme Ibolyának, a Beregszomi Irodalmárok Múzeuma vezetőjének.

A rendezvényen az UMDSZ által alapított Kárpátaljai Magyar Nívódíjak is átadásra kerültek: a Kovács Vilmos Irodalmi Díjat Weinrauch Katalin gyermekíró (a képen), a Fodó Sándor Közösségi Díjat Bačkai József, a Beregszászi Konzulátus főkonzulja, a Lehoczky Tivadar Tudományos Díjat az UNE Humán–Természettudományi Magyar Kara, az Illyés Gyula Magyarság Díjat Borbély Ida, a Tiszaháti Tájémuzeum és a Tiszapéterfalvai Képtár igazgatója, a Nádas Anna Közművelődési Díjat pedig a fennállásának 15. évfordulóját méltató MÉKK kapta. A díjakat Gajdos István, az UMDSZ elnöke nyújtotta át a kitüntetetteknek. Laudációt Zubánics László mondott.

Ezt követően az Együtt folyóirat Irodalmi Nívódíjainak kiosztására került sor: az idén a legjobb kritikáért járó díjat Bakos Kiss Károly kapta, a szépróza kategóriában Vári Fábrián László, költészetben Becske József Lajos, míg tanulmányban Fodor Géza vitte el a pálmát.

A kulturális szervezet fennállásának 15. évfordulója alkalmából Dupka György a MÉKK oklevelét adta át Kótun Jolán, Ötvös Ida, Prófusz Marianna, Turóczi István, Nagy György, Bagu Balázs, Szabó Tibor, Minya József, Száva József, Páva István, Bíró Tibor, Kosztya Margit és Jáger Katalin kultúrszervezőknek.

A könyvbarátok is újabb csemegéhez jutottak aznap: bemutatásra került Weinrauch Katalin „...majd azt mondom neki...” című novelláskötete, illetve Kovács Sándor „Kárpátalja vár- és kastélykalauza” című kötete (a bemutató során kisebb izelítőt láthattunk a szerző „Bús düledékeiden...” című dvd-jéből).

Tisztújításra került sor a MÉKK-ben: a szervezet elnöki tisztségére a következő időszakra ismét Dupka Györgynek szavaztak bizalmat.

A programokban gazdag délutánt Filep Anita versenklő műsora, valamint a Soltész házaspár kiállítása tette még színesebbé.

**HEGEDŰS CSILLA
FOGARASI LÁSZLÓ**



Kárpátaljai vitézek találkozója

Vitéz Kövér György hadnagynak a Dél-Alföldi 56-os Vitézi Rend megyei egysége vezetőjének szervezésében rendkívüli



összejövetelt tartottak a beregszászi református parókián. A 14 vitézt Pocsai Vince református lelkész fogadta.

Az együttlétnem volt „forgatókönyve”, a beszélgetés és eszmecsere kötetlen volt, de mi sem természetesebb: terítékre kerültek a mindennapok, a kárpátaljai magyarságot érintő gondok, feladatok, a rend tervei, elképzelései a jövőt illetően, a személyes felelősség, a vállalt köteleességek teljesítése.

A több, mint háromórás eszmecsere során kialakult egy egységes vélemény: a rend alapszabályával egyetértve megkülönböztetett figyelmet kell fordítani a magyarság múltjának méltó megőrzésére, az emlékhelyek folyamatos ápolására, az elfeledett események és személyek felkutatására, a történelmi igazságtalanságok orvoslására. E gondolatok jegyében például v. Csuka Béla atettek mezejére lépett. Térítésmentesen elkészíteni dr. Forgon Pál egykori református püspök emléktábláját, Pocsai Vince vállalta az engedélyek beszerzését, az ünnepélyes aktus megszervezését.

Dr. Szöllősy Tibor arról szólott, hogy a mai fiatalok alig, vagy egyáltalán nem tudják: a peremvidéken található településeken, mint például Terebesfehérpatakon, Dombón, Alsó-Apsán valamikor jelentős magyar

közösségek tevékenykedtek a helyi ipar, az oktatás fellendítésével, komoly eredményeket elérve. Ma már csak lepusztult sírok őrzik emlékeiket. Ezen emlékhelyek felkutatása, gondozása erkölcsi kötelesség, méltó főhajtás és egyben a magyar múlt megismertetése a nem magyar lakossággal.

Vitéz Ambrus Pál, a Técsői Magyar Tannyelvű Református Líceum igazgatója már lépéselőnyben van ezen a téren, mert sikerült egységes csapattá kovácsolni a Felső-Tisza-vidék tenni akaró magyarjait – pártállástól függetlenül – a közös célok elérésére.

Vitéz Orosz Tibor a történelmi események jelenkori elferdítéseiről beszélve szólt a személyes felelősségről: tájékoztatni kell a helyi ruszinságot, az ukránokat az igazságról, a történelmi tényekről.

Pocsai Vince lelkipásztor az összejövetel házigazdája ukrainai, kijevei lelkipásztori missziójáról beszélve a magyarság összefogásának nélkülözhetetlenségét hangsúlyozta, megemlítve a kijevei magyarok példás viselkedését.

Végül v. Kövér György megvonta a baráti összejövetel kvintesszenciáját: nagy szükség van az ilyen találkozókra, az elhangzott vélemények, tervek összhangban vannak Ukrajna magyarságának napi és hosszú távú elképzeléseivel.

... „Hamarosan újra találkozunk!” – búcsúztak a vitézek egy maradandó élménnyel és egy lelket gazdagító, díszesen megjelentetett ajándékkal, az „Adósunk Európa” című, Szentmihályi Szabó Péter szerelte verssel, valamint a Pocsai család által készített finomabbnál finomabb ételek ízével.

Vitéz Ivaskovics József a Credo együttes legújabb CD-jét, v. Szöllősy Tibor a Széphalom Könyvműhely kiadványát ajándékozta a résztvevőknek.

ÖRVÓS TIBOR, Beregszász

A ruszin barátok vendége voltam

Örömmel tettem eleget a Kisvárdai székelyű regionális ruszin kisebbségi szervezet meghívásának: részt vettem a Ruszin Nap rendezvényein.

A Kisvárdai Művelődési Központ dísztermében Ortutay Tamás elnök úr fogadta a vendégeket és a szervezet tagjait, majd megnyitotta hat kárpátaljai festőművész alkotásainak kiállítását. A művészek: magyarok, ukránok, ruszinok egységes „csapatot” alkotva bizonyították a művészetek egyetemességét, határtalanságát.

Nem tisztem minősíteni a harminc vásznat, de megjegyzem: csúszásban voltunk a program időbeosztását illetően, mert a nagyszámú érdeklődők nem tudtak (nem akartak) elszakadni a feledhetetlen esztétikai érzést közvetítő látványtól.

Pozitív benyomásokkal feltöltődve vonultunk a konferenciaterembe, ahol előadást hallgattunk Hrabár Konsztantin egykori ruszin kormányzóról – sok eleddig „titkosított” adatot –, amit S. Benedek András állított össze, de igazolt hiányzása miatt Ortutay Csaba olvasott fel. A nap fénypontja a nagyszőlősi Kelik testvérpárnak és az idősebb Anna gyermekének műsora volt, akik autentikus ruszin dalokat, kolomejkákat – tánccal fűszerezve – adtak elő.

A hálás közönség együtt énekelte a művészekkel a közismert melódiákat.

Kedves és feledhetetlen színfoltja volt a napnak, hogy találkozhattunk a 94 éves Grgurics István bácsival, Nagyberezna szülőltjével, aki húsz éven át volt a Kisvárdai Gimnázium igazgatója, és köztiszteltnek örvend költőként is. Pista bácsi hamisítatlan ruszin nyelven írt verseit adta elő hivatásos szinten.

A több mint háromórás rendezvényt közös vacsora zárta, ami jó lehetőség volt barátkozásra, az emlékek felelevenítésére.

SZÖLLŐSY TIBOR

Kölcseyre emlékeztek Szatmárcsékén

A Himnusz születésnapjára, illetve a Himnusz szerzőjére, Kölcsey Ferencre emlékeztek A magyar kultúra napján Szatmárcsékén is.

Igét hirdetett dr. Ternyák Csaba egeri római katolikus érsek és dr. Bölcskei Gusztáv tiszántúli református püspök. A megemlékezés fénytelmeve orgonán közreműködött Varnus Xavér orgonaművész, a Himnusz szavalta Csikos Sándor Jászai-díjas színművész, és fellépett a nyíregyházi, Európa Nagydíjas Pro Musica Énekkar Szabó Dénes Kossuth-díjas karnagy vezetésével.

A Kölcsey Társaság – mint 1994 óta minden évben – az ünnepség alatt adta át a

Kölcsey-emlékermét Szabó Dénes karnagynak, nemcsak azért, mert „közülünk való”, hanem mert munkásságával a nemzeti kultúrát gyarapította és a kórusművészet nemzeti és egyetemes kultuszát teremtette meg.

Szabó Dénes megköszönve a kitüntetést, a magyar kultúra megszűnésének szörnyű vízióját tárta elénk, amely lassan beleolvad a globális káoszba. „A magyar kultúra táját ciánnal szennyezett folyók szabdálják. Hol van a tiszta forrás, amelyre Bartók és Kodály oly sokszor hivatkoztak? Zavaros víz és pocsolya van körülöttünk mindenütt.” De ő mintegy végvári vitézként harcra hívta „fekete seregét”, a

Pro Musica Énekkart, hogy harcra szálljanak a magyar kultúráért. Repertoárjukban egy népdal mellett Kodály Zoltán, Bartók Béla és Kocsár Miklós művei hangoztak fel. A Kölcsey Társaság díjazottja lett az évek során Mádl Ferenc, Szokolay Sándor, Csoóri Sándor, Kányádi Sándor, Melocco Miklós, Jókai Anna, Szabó István, Kő Pál, Vásárhelyi László, Kallós Zoltán, Kocsár Miklós, Peréli Zsuzsa, Nagy Gáspár, Szilágyi István, akik alkotóként tevőlegesen hozzájárultak a magyar kultúra értékeinek gyarapításához.

Az istentisztelet után Kölcsey Ferenc sírjánál került sor az ünnepélyes koszorúzásra a református temetőben.

TUDÓSÍTÓNK

Beregszász: terítéken az ukrán nyelv oktatása



A Beregszászi Városi Tanács idei első tanácsülésére január 23-án került sor. Az ötödik összehívású 28. ülészakon elfogadták Beregszász költségvetését, mely szűkös, mint mindenütt, mivel állami fejlesztési pénzeket egyáltalán nem kaptak. A helyi bevételre hagyatkozva próbálják tartani a múlt évi szintet. Sok a probléma: nincs meghatározva az új gázár, szűkös a bérezési keret is stb. Mindezek ellenére az ülésen számos pont mellett megszavazásra került egy, a magyarságot érintő igen fontos kérdés.

Az ukrán nyelv oktatásának tökéletesítését célzó 461. ominózus rendelet alapján a Megyei Oktatási Főosztály kidolgozott egy regionális programot, melyet szétküldtek a közigazgatási hivataloknak. Meg kell jegyezni, hogy a Beregszászi Városi Tanácson kívül egyetlen járási, városi tanács, sem pedig közigazgatás nem fogadta el a programot.

— Ülésünkön javaslatokkal bővítettük ki a regionális programot. Köszönhető ez annak, hogy végre összefogást tapasztalhattunk. Mind az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség (UMDSZ), mind a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) képviselői, sőt az ukránpártiak is együttműködésükről tanúskodtak. Ennek köszönhetően a városi tanács anyagiakat is előirányozhatott a programra. Egyöntetűen megszavazásra került, hogy a költségvetésbe anyagiakat ütemezünk be a program teljesítéséhez, a többit a magyar kormánytól várjuk — hangsúlyozta Gajdos István, Beregszász polgármestere.

Két lényeges pontot céloztak meg. Az egyik: a program elfogadásával a város magyar iskoláiban az osztályokat két csoportra osztják, így maximum 10–11 gyerekkel foglalkozik egyszerre egy tanár ukrán órán (minisztériumi engedélyszerint minimum 14 gyerekkel lehet egyszerre foglalkozni). Ezenkívül az alsós tagozatos gyerekeknél 1–2 órával, a 10–11-ben pedig egy órával bővítették az ukrán nyelv oktatását. Ez természetesen plusz költség: egy évre kb. 100 ezer hrvnyvát jelent.

A másik: hozzáértő szakemberek bevonásával egy munkacsoportot hoztak létre,

melynek az lesz a feladata, hogy változtassák meg az ukrán nyelv oktatásának módszerét az alsó osztályoktól egészen a 11. osztályig. A csoport vezetője Cserniczkó István, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola rektorhelyettese lett. A helyi szakembereken kívül nyíregyházi és budapesti felsőoktatási intézmények is részt vesznek a programban.

Az ülést követően a program támogatói szinte azonnal hozzáálltak az érdemi munkához. Kedden a polgármesteri hivatalban találkozott Gajdos István, Cserniczkó István, Marija Bubnyak, a Beregszászi Oktatási Osztály vezetője, valamint Tóth Géza, Beregszász jegyzője, hogy megvitassák a lehetőségeket.

Cserniczkó István különböző javaslatokkal állt elő. Mint mondta, a munkát le kell osztani. Az egyik csoportnak például az lenne a feladata, hogy az óvodák számára olyan tananyagot készítsen, amely elősegítené az ukrán nyelvű foglalkozásokat. A másik csoport egy esetleges tankönyvet, a harmadik csoport pedig egy alternatív tantervet készíthetne kimondottan a magyar tannyelvű iskolák számára.

— Kérésre mind a kijevi, mind a nyíregyházi, budapesti és a helyi szakemberek összeszedtek minden olyan anyagot, amely már megjelent: tanterv, tankönyv, szótárak stb. Közülük választanánk ki azokat, amelyeket továbbra is lehet használni, illetve amit nem. Sietnünk kell, hiszen tudjuk: a miniszteri rendelet értelmében, 2010-ben elvben nem lehetséges már a magyar nyelven való emelt szintű érettségi — hangsúlyozta a rektorhelyettes.

Mint azt Cserniczkó István elmondta, a budapesti és a nyíregyházi szakemberek közösen elkészítettek egy ukrán nyelvkönyvet, nem kisiskolások, inkább már nagyobbak számára. Ez egy kidolgozott, nyomdakész állapotban lévő kiadvány, melyből szintén lehet ötleteket meríteni.

Gajdos István az elhangzottakhoz hozzáfűzve elmondta, hogy a városi tanács anyagiakkal járul hozzá a programhoz, a még szükséges pénz pedig a magyar kormánytól várják.

HEGEDŰS CSILLA

Régiók találkozója A magyar kultúra napján

2009. január 22-én Budapesten a Magyar Kultúra Alapítvány székházában bensőséges hangulatú ünnepi est keretében megtartották A magyar kultúra napját és egyben nemzeti imádságunk, a Himnusz keletkezésének évfordulóját.

Az est vendégeit Nagy Gábor Tamás, Budapest I. kerületének polgármestere köszöntötte, majd Bartók László színművész (aki egyben műsorvezető is volt) elszavalta a Himnuszt.

A magyar kultúra napjának jelentőségéről dr. Koncz Gábor, a Magyar Kultúra Alapítvány igazgatója tartott rövid előadást, majd megköszönte a határon túli magyar szervezetek vezetőinek (köztük a jelenlévő Pirigy Bélanak, a Beregvidéki Magyar Kulturális Szövetség elnökének) az együttműködést, amelynek gyümölcseként az évek során számos színvonalas rendezvényt tartottak az alapítvány székházában.

Ezután felvidéki, vajdasági, erdélyi és kárpátaljai együttesek, illetve énekesek tettek



színesebbé az együttlétet. Szűkebb pátriánk jó hírért B. Nagy Anikó, az ungvári Magyar Melódiák együttes szólóénekes és a Beregszászból elszármazott, jelenleg Veszprémben élő Csobolya József énekes előadóművész öregbítette operettrészletek előadásával. Nagy tetszést aratott Jurinka Zsanett fiatal beregszászi énekesnő is, aki kárpátaljai költők (Tárczy Andor, Dupka György, Horváth Sándor) megzenésített verseiből mutatott be néhányat Poncz Ilonazongorkísérettel. A műsor végén felemelő érzés volt hallani Csobolya József előadásában Erkel Ferenc Bán bán című operájának híres áriáját (Hazám, hazám, te mindenem), amelyet a mi korosztályunk elsősorban Simándy József interpretálásában ismert, és a közönség vastapsa bizonyította, hogy a földünk immár felnőtt a feladathoz.

A képen: B. Nagy Anikó és Csobolya József operettrészletet ad elő.

Fotó: FÜZESI MAGDA

Befejeződtek a kifizetések



A KAMOT Jótékonyági Alapítvány 5 éve foglalkozik a „Szülőföldön magyarul” oktatási-nevelési támogatások kifizetésével, s az idén is sikeresen végrehajtotta a pályázatok begyűjtését és feldolgozását. A 2007–2008-as tanévben 14552 pályázat (13 521 tanuló, illetve 1031 hallgatói) került benyújtásra, ami összesen 19 989 gyereket érint.

— A támogatások összege december első napjaiban futott be alapítványunk folyószámlájára, ahol már minden készen állt a kifizetések lebonyolítására. Alapítványunk kuratóriuma december 10-én ülésezett. Úgy döntöttünk, hogy folytatjuk a pályázóink körében nagy népszerűségnek örvendő „A bank házhoz megy” akciót. A kuratóriumi ülésen megállapításra kerültek a kifizetési összegek is. Mivel időközben jelentős változásokra került sor a banki árfolyamokban, ezért növekedtek a támogatási összegek is (az AB-típusú pályázatok gyermekként 862 hrvnyát, a C-típusú pályázatok diákonként 105 hrvnyát jelentenek) — tudtuk meg Kocsis Máriától, a KAMOT JA elnökétől, aki azt is elmondta, hogy a KAMOT Jótékonyági Alapítvány ebben az esztendőben is magára vállalta a banki kezelés 1 százalékos összegének kifizetését, így a szülőket nem terheli semmilyen illeték.

Az alapítvány és az Ukrexim Bank jóvoltából 4 esztendeje a bank és az alapítvány munkatársai a helyszínre utaznak, hogy a kérelmezőknek ezért se kelljen időt, s pénzt pazarolnia.

— A támogatások kifizetése 2008. december 16-án kezdődött, és 2009. február 4-én fejeződött be, ugyanis a karácsonyi ünnepek miatt három hét gyakorlatilag kiesett.

Ugyanúgy, mint az előző években, az Ukrexim Bankkal Kárpátalja minden településére házhoz vittük a támogatást, a kifizetések rendben zajlottak. Összesen 18 958 oktatási-nevelési támogatásra jogosult gyerek után kapták meg a pályázók a pénzt, és 1031 hallgató, aki igényelte a neki járó összeget.

— **Az idén is volt elutasítás?**
— Volt. 47 oktatási-nevelési, és 54 hallgatói pályázat. Az oktatási-nevelési pályázatok között a legtöbb elutasítás azért történt, mert hiányosak voltak az adatok, és azt később sem pótolták. De akkor is elutasításra került sor, ha a tanuló vasárnapi iskola után ukrán tanintézményben folytatta tanulmányait. Ezeknek a gyerekeknek a kuratórium nem ítélte meg a támogatást. A hallgatói pályázatoknál pedig a legtöbb problémát az okozta, hogy a hallgató nem tudta mellékelni a pályázatához a középiskolai végzettségéről szóló bizonyítványának fénymásolatát.

— **Évek óta a KAMOT JA foglalkozik a lebonyolítással. Milyenek a visszajelzések?**
— A legtöbb szülő elégedett, az pedig szinte természetes, hogy azok, akiknek elutasításra kerülnek a pályázataik, sérelmezik ezt, de mi jelezzük az elutasítást a Miniszterelnöki Hivatal felé, és majd csak azt követően értesítjük őket, miután megkaptuk a visszajelzést.

— **Benne vagyunk a világ-gazdaság sűrűjébe. Esett-e arról szó, hogy a húszezer forint támogatást a jövőben is megkapják a kárpátaljai pályázók?**
— Természetesen szó esett róla, és örömmel jelenthetem be, hogy megbízást kaptunk. A kifizetések alkalmával tőlünk is nagyon sok szülő kérdezte, hogy mi lesz tovább. Pontos dátumot még nem tudunk, de az már biztos, hogy márciusban megtörténik a pályázati kiírás.

HEGEDŰS CSILLA

Kiállítás a Beregvidéki Múzeumban

A közelmúltban a Beregvidéki Múzeum kiállítótermében Finta Klára beregszászi amatőr festő képeiből nyílt tárlat.

Az alkotó 1927-ben született Beregszászban. Némettanárnőként dolgozott. Festéssel nyugdíjas korában kezdett el foglalkozni. Legszívesebben tájképeket készít. Nem természet után fest, könyvekből, fotóalbumokból meríti témáit. Önmagát úgy jellemzi, hogy „másol”, ami nem fed a valóságot, mivel a megszülető képek eredeti alkotások.

vészetet is támogatni kívánja.

Weinrauch Katalin író nő régi ismerőseként üdvözölte az alkotót, gratulált a kiállított képekhez, és annak a reményének adott hangot, hogy még hosszú ideig gyönyörködhetünk újabb munkáiban.

A Beregszászi Polgármesteri Hivatal nevében Kincs Gábor alpolgármester gratulált Finta Klára első nyilvános kiállításához, és egyben köszönetét fejezte ki a szervezőknek, hogy pártfogolják vidékünk kortárs művészetét.



Csizmár Béla, a Beregszászi Járási Tanács elnöke köszöntőjében azt hangsúlyozta, hogy a kiállító festő rápirítja mostani generációra, hiszen a képekről derű sugárzik, alkotásai optimizmust tükröznek és azt, hogy érdemes alkotni, szétnézni a világban és meglátni a

szépet.

Benkő György festő a képeket értékelve úgy fogalmazott, hogy bár a festmények már meglévő munkák másolatai, az alkotó mégis hozzáadott valami sajátos hangulatot a személyiségéből.

Az elismerő szavakat követően Finta Klára köszönetet mondott mindazoknak, akik segítettek a kiállítás megszervezésében.

Az ünnepélyes megnyitó után a jelenlévők állófogadás keretében megtekinthették a kiállított képeket és válhattak pár szót az alkotóval.

MOLNÁR BERTALAN
A képeken: Bacskai József főkonzul, Finta Klára képzőművész és Weinrauch Katalin író nő; a képzőművész egyik alkotása



„Jertek, lássatok egy embert... Nem ez é a Krisztus?”

(Olvasandó: János 4, 1-42)

Jézusnak a samáriai asszonnal való találkozásában és a vele való beszélgetésben az „Isten országának” a titka bontakozik ki az Ige olvasója és hallgatója előtt. Így álljunk azért most az Ige világossága elé.

Ez a találkozás úgy jött létre, hogy az asszony nem azzal az elhatározással indul a maga házából a Jákób kútjához, hogy ott bárkivel is találkozni vagy beszélgetni óhajtana. A maga életének a sok terhe és tisztátalan problémái között most a mindennapi életének egy szokványos terhét kell rendeznie: azért megy a Jákób kútjához, hogy ellássa a háza népét a szükséges vízzel. A kútnál találkozik Valakivel, aki ott várakozik. Nem valakire vár, hanem éppen erre az asszonyra. Mert bár a Bibliában úgy van megírva, hogy Jézus az utazástól elfáradván ült le a Jákób kútjánál, a lényeg az: mind az asszonyért történik, mert neki van szüksége a Jézussal való találkozásra; még ha ő erre nem is gondol. Mert Jézus éppen az ilyenekért jött le ebbe a világba: azokért, akiknek üres az életük, akik értelmetlennek látják a holnapot, akik mindenbe beletörődve, szinte cél nélkül róják életük sivár útját. Őket várja: kit-kit a maga Jákób kútjánál.

Az asszony észre sem veszi Jézust, mert nem is köszön neki. Ha Jézus meg nem szólítaná, visszamenne a maga kilátástalan életébe, úgy, ahogy idejött: reménytelenül, kiszikkadt lélekkel. De Jézus megszólítja. Nem azt kérdezi tőle, hogy van, mi a problémája: Jézus ugyanis mindezeket tudja. Először kér: „Adj innom!” (Jn 4,7). Mi van ebben a kérdésben, vagy ha úgy tetszik, parancsban? Az, hogy most neked arra van szükséged, hogy rám figyelj, mert én olyat kérek tőled, ami egy kicsit érthetetlen, és talán felfoghatatlan (hogy miért, később kiderül az asszony megokolásából). Látszólag vizet kérek tőled, de lényegében másról van szó: a te engedelmességedről!

A Jézussal való találkozás mindig, mindenkinek az életében így megy végbe. Az Istenlelke először nyilvánvalóvá teszi, hogy ebben a találkozásban az egyik fél az élet Ura, az Úr Jézus Krisztus, a másik fél pedig az élet koldusa: a nincstelen, a reményvesztett ember, vagyis te meg én! És ebben a találkozásban nem mi keressük Őt, hanem Ő keres minket. Ahogy Lukács evangéliuma 19. részének 10. versében leírta a Szentlélek: „Mert azért jött az emberek Fia, hogy megkeresse és megtartsa, ami elveszett”. Ez az embernek Fia pedig az Úr Jézus Krisztus! Az Ige tanítása szerint nem telepedett le egy biztonságos helyre, hogy odavárja azokat, akiknek szükségük van a Vele való találkozásra, mert akkor senki nem találkozhatna Ővele. Maga indult el, hogy járja a világ országútját: sok helyen megállt, vagy leült (mint a Jákób kútjánál is), és megszólított embereket: bízd rám magad, én elrendezem az ügyeidet. Ez az Úr – bár kétezer

éve felment az Atyához a Mennybe – ma is itt van ebben a világban: a Szentlélek munkájában és az igehirdetés szolgálatában. Mindenki számára van egy Jákób kútja, ahol megszólítja a rászorulókat. Hogy mi módon megy ez végbe? „A szél fú, ahová akar, és annak zúgását hallod, de nem tudod, honnan jő és hová megy: így van minden, aki Lélektől született” (Jn 3,8). Emberi értelem számára ez megfajthatatlan titok, de a kegyelemre váró ember számára életlehetőség.

Hogy megy hát végbe ma egy ilyen találkozás?

Ha templomi közösségben, istentiszteleti alkalommal történik meg veled, akkor tudnod kell, hogy nem te léptél be a templomba leelőször – még akkor sem, ha előtted senki nem volt ott –, mert Valaki már ott várt: Jézus, a kegyelem Ura, aki melléd áll, vagy melléd ül, hogy megszólítson az Ige üzenetével, mert nem a pap szava a lényeges, hanem Jézus szava, amit az emberi szó csak közvetít, de a Lélek az Igen keresztül Jézus szavát juttatja el a szívedhez. Ha a Biblia olvasása közben történik a Vele való találkozásod, tudnod kell, hogy mielőtt kinyitottad volna a Bibliádat, Valaki már meg-előzött. Jézus a Lélek szavával megszólít, és azt mondja: itt vagyok, énám figyelj, mert csak én érthetem meg veled az Ige üzenetét a bajaidban, a próbatételeidben, de akár az örömeidben, vagy ha nagy biztonságban vagy is. Akár észreveszed, akár nem, Ő ott van melletted, és jelzi, hogy nem akarja megoldás nélkül hagyni az életedet.

Mi módon történik ez meg? Újra csak azt tudom mondani, amit előbb a Lélek munkájáról idéztem a János evangéliuma 3. részéből a 8. versben: a Szentlélek ereje és kegyelme által! Megszámlálhatatlan „Jákób kútja” van a világban, ahol Ővele lehet találkozni, de Ő mindegyiknél ott van és vár valakit. Valahol éppen Téged! Ha nem vennél észre, ne félj: Ő megszólít, vár rád, mert ismer téged.

A Jákób kútjánál az asszony nem ért valamit, ezért azt mondja Jézusnak: „Hogy kérhetsz inni zsidó létedre éntőlem, aki samáriai asszony vagyok?! Mert a zsidók nem barátkoznak a samáriaiakkal” (Jn 4,9). Igen: egy samáriai és egy zsidó ember között ez lehetetlen. De itt nem egy zsidó ember kér, hanem az élet Ura, aki nem ember, hanem a Szentháromság második személye: a Fiúisten! És ez olyan titok, amit csak Ő tud megérteni bárkivel. De Ő éppen azért kér, mert ezt a titkot meg akarja érteni ezzel az asszonnal: „Ha ismeréd az Isten ajándékát, és hogy ki az, aki ezt mondja neked: Adj innom!; te kérted volna őt, és adott volna neked élő vizet.” (Jn 4,10). Ennek az élő víznek a forrása pedig nem a Jákób kútjának a mélyén fakad, hanem a Golgota hegyén, azon a kereszten, ahol az Istenfia így imádkozott: „Atyám! Bocsásd meg nekik;

mert nem tudják, mit cselekesznek”. (Lk 23,34). És imádkozott azokért a samáriaiakért, és azokért a zsidókért, akik gyűlölik egymást, és azokért a milliókért, akik nem ismerik az Ő kegyelmét.

A beszélgetés további részében az asszony biznyságot tesz arról, hogy ő tud valamit a megígért Messiásról, aki majd mindent megjelent. Jézus pedig először is megismerteti ezzel az asszonnal a saját életének a bűnét és tisztátalanságát, azután azt mondja neki: „Én vagyok az, aki veled beszélek” (Jn 4,26). Azért szólítottalak meg, hogy megértessem veled, az ilyen életéért jöttem ebbe a világba. Nem azért, hogy kárhoztassam azokat, hanem azért, hogy megtartsam őket. És ezt Jézus később majd a kereszten így adja tudatul az egész világnak: „Elvégeztetett! És lehajtván fejét, kibocsátá lelkét.” (Jn 19,30). Igen, ott végeztetett el az idvesség munkája: az, hogy a halálos bűnösök hosszú sora odajárulhasson az élet forrásához, hogy kapjon élő vizet, amelyből ha iszik, soha, örökké meg nem szomjazik. Ez az élő víz Jézusnak a bűnösökért hullott vére. Ez a kegyelmes Úr van jelen ott, a Jákób kútjánál.

Mindenütt, ahol elrendezetlen életek és megoldatlan terhek hordozó szívek találkoznak az élet Urával, egy ilyen drága felismerést akar a Szentlélek elvégezni. Sokak számára elnyerhető ajándékká akarja tenni azt, hogy ez az Úr ma is mindenütt jelen van ebben a világban, mégpedig úgy, hogy ma is az övé minden hatalom mennyen és földön – és ez a hatalom megszabadít minden kegyelemre vágó életet.

Nem tudom, találkozta-e már ezzel az Úrral, nem tudom, hogy megérezted-e már, hogy a neveden szólított? Ha nem, az nem őrajta múlt, mert Ő senkit nem akar kihagyni az elrendezett, a megváltott élet örömeiből. Téged sem! Meghatározott sémát, vagy módszert senki számára nem kínál az Ige: a Biblia üzenete, mert ez mindenkinek személyre szólóan van elkészítve. De egy- valamit senki számára sem hagy homályban: nevezetesen, hogy az Ő megszólítására válaszolni kell! És megérteni azt, hogy az egymással ellenséges állapotban lévők csak úgy szabadulhatnak meg az egymást gyűlölés béklyójából, ha együtt odateszik az életüket ennek az Úrnak a kezébe, mert a megbékélés, az egymás szeretése csak Őbenne és Őáltala lehetséges.

A samáriai asszony azt mondta Jézusnak: „Tudom, hogy Messiás jó (aki Krisztusnak mondatik); mikor az eljő, megjelent nekünk mindent” (Jn 4,25). Ez az asszony hallott erről, talán sokszor is. Te is hallhatál róla, legalábbis évente kétszer: karácsonykor és húsvétkor, mert ezt a két ünnepet valamilyen formában ma is nagyon sokan megünnepelik. Az a kérdés, hogy Te milyen lélekkel ünnepeled, ha egyál-

„Jertek, lássatok egy embert... Nem ez é a Krisztus?”

(Olvasandó: János 4, 1-42)

talán ünneppapok ezek számodra.

Testvérem, aki e sorokat olvasod, tudd: Őszól hozzád. Azt mondja neked: én vagyok az, aki azért jöttem ebbe a világba, azért születtem emberi testbe öltözve, azért haltam meg a legcsúfosabb kereszthalállal, azért győztem le húsvétkor a halált, azért mentem vissza a mennybe, hogy elküldjem hozzád a Szentlelket. A Szentlelket, hogy elvezessen téged éhhozváig, aki itt vagyok ebben a világban szüntelenül, és mindennap várlak téged is a Jákób kútjánál, hogy megszólítsalak, hogy felkínáljam neked az élő vizet. Várlak, hogy felismertessem veled a bűnök és a kárhozatnak az erejét, amely rád leselkedik, és elnyeléssel fenyeget téged. Azért várlak, hogy megértessem: veled vagyok a világ végezetéig. Én vagyok az, akivel megbeszélheted az életet problémáit: „Nefélj, mert megváltottalak...” (Ézsaiás 43,1).

Mikor az asszony megértette, hogy ki beszél őhozá, azonnal otthagya a vedrét és elment, hogy hírt vigyen másoknak arról, ami vele történt: „Ottahagyta azért az asszony a vedrét, és elment a városba, és azt mondta az embereknek: Jertek, lássatok egy embert, aki megmondott nekem mindent, amit cselekedtem. Nem ez é a Krisztus?” (Jn 4, 28-29). És erre a bizonyágtételre sokan elindultak ővele, hogy lássák és hallják azt a Krisztust, aki ennek az asszonynak az életében nagy dolgokat cselekedett. És ez a Jézus a samaritánusok kérésére ottmaradt köztük két napig, és nekik is hirdette ugyanazt a kegyelmet, amit a samáriai asszony megkapott tőle. És itt van egy nagyon lényeges üzenete az Igének: „És sokkal többen hittek a maga beszédéért. És azt mondták az asszonynak, hogy: Nem a te beszédéért hiszünk immár, mert magunk hallottuk és tudjuk, hogy bizonyly ez a világ idvezítője, a Krisztus” (Jn 4, 41-42). Igen! Ennek az asszonynak azért kellett a Jákób kútjánál Jézussal találkoznia, hogy az ő bizonyágtétele után ezek a

samáriaiak is személyesen találkozhassanak magával Jézussal, és megismerhessék, hogy ez a Krisztus az ő személyes megváltójuk.

A Jézussal való találkozásnak az első áldását mindig mindenki életében abban kínálja fel az Isten Igéjén keresztül a Lélek, hogy a bizonytalan ember felismerhesse, ő most az élet Urával, a Megváltó Krisztussal találkozott... De ez a találkozás, ez a felismerés, mint a csontjába rekesztett tűz, kényszerítse őt arra, hogy menjen, és hirdesse másoknak, mi történt vele, kivel találkozott, ki lett az ő életében az első. És ha valaki a Lélek indítatásából teszi ezt, az nem fog megsértődni, ha később azt a választ kapja, mint amit az asszony kapott: nem a te beszédéért hiszek, hanem azért, mert Krisztus tanított meg engem az igaz hitre.

Isten kegyelméből több mint hatvan éve hirdetem az evangéliumot, hivatogatok emberi életeket a Megváltó Jézus Krisztushoz. Sok prédikációban elmondtam már, amit ez az asszony mondott: „Jertek, lássatok!” Én egy kicsivel többet is mondtam: nem azt, hogy nem ez é a Krisztus, hanem azt, hogy jertek, menjünk együtt Őhozá, mert Ő a Krisztus, a Megváltó, mindnyájunk életének az elrendezője.

És ha valaki azt mondta, vagy azt mondaná a Krisztussal való találkozása után, hogy nem az én beszédem miatt hisz Őbenne, hanem azért, mert maga Jézus tanította meg őt hinni, akkor nagyon boldog lennék; mert én csak a vőlegény barátja vagyok, aki hívogat a vőlegény menyegzőjére. A menyegző pedig a bűnös embernek a bűnbocsátó Úrral való találkozás: az örökélet asztalánál való titokzatos megelégtetés. Ez az írás most egy személyre szóló meghívólevél: nem a vőlegény barátja küldi, hanem maga a vőlegény, az Úr Krisztus! Ne késlekedj! Gyere, induljunk együtt!

GÉCZY TIHAMÉR
református lelképásztor,
Debrecen

Elfeledett egyházi emlékek

A közelmúlttól működik városunkban a Kárpátaljai Református Egyházkerület Levéltára és Múzeuma. Az intézmény megalakulásáról és működéséről beszélgettünk el Kész Géza igazgatóval.

– *Előljáróban beszéljünk egy kicsit a múzeumnak ott-hont adó épületről.*

– Az épület, amelyben vagyunk, egykor a Schönborn, illetve a Hunyadi család kúriája volt. Sajnálatos módon kastély jellegét az idők folyamán az átalakítások miatt csak kis részben őrizte meg. Az épületet, amelyben sokáig állami elme-gyógyintézet működött, nagyon leromlott állapotban kapta meg a református egyház, felújítása jelenleg is tart. A közelmúltban a KRE Levéltárát és Múzeumát nemzeti jelentőségű intézménnyé nyilvánították, működésének anyagi feltételeit a Magyar Köztársaság Miniszterelnöki Hivatalának támogatása teremtette, illetve teremti meg mind a mai napig.

– *Miképpen alakult ki a levéltár és a múzeum?*

– Intézményünk nem egyszerre jött létre. 2004 végétől működik a levéltár, amely a Tiszántúli Egyházkerület debreceni levéltárának támogatásával jött létre. Ők adományozták a levéltári munkákhoz szükséges berendezéseket, köztük az iratok tárolására alkalmas savmentes papírdobozokat, emellett rendelkezésünkre bocsátottak néhányat a több példányban meglévő levéltári dokumentumaik közül is. Gyakorlatilag ezekkel az iratokkal indult meg a levéltár működése. Természetesen mára nem ezek az iratok képezik az irattár bázisát. Működésének alapgondolata az, hogy a Kárpátaljai Református Egyházkerület írott emlékeit összegyűjtjük.

– *Milyen iratok kerültek a levéltárba?*

– Főként presbiteri jegyzőkönyvek, anyakönyvek, felsőbb hatósági rendeletek jegyzőkönyvei, valamint lelkészi és gondnoki levelezések. Ilyen és ehhez hasonló dokumentumokat igyekeztünk és igyekszünk begyűjteni. Az első években hat gyülekezet iratanyaga került be intézményünkbe. Nagyobb szabású gyűjtőakciónk 2007 őszén indult meg. Ekkor történtek a

múzeum megalakításának első gyakorlati lépései is. Ellátogatunk minden kárpátaljai református gyülekezethez, igyekeztünk felvenni a kapcsolatot minden lelkésszel, presbitériummal, és felkértük őket, hogy a használaton kívüli úrasztali tárgyaikat, terítőiket, régi irataikat vagy bármilyen egyéb tárgyat, amely a gyülekezettel kapcsolatos, ajánlják fel múzeumunknak, illetve levéltárunknak megőrzésére. Olyan feltétellel kötöttük meg velük a szerződéseket, hogy valamennyi felajánlott irat vagy tárgy az eredeti tulajdonos birtokában maradjon. A levéltár és múzeum feladata az, hogy megőrizzük, ha szükséges, restauráljuk, feldolgozzuk, bemutassuk és kutathatóvá tegyük a rendelkezésünkre bocsátott tárgyakat, iratokat. Amennyiben a felajánló visszakérné a tulajdonát, azt intézményünk 30 napon belül visszazárja.



Arannyal futtatott
ezüstkehely Beregsomból.
Készült 1678-ban.

– *Hány református gyülekezettel sikerült felvenniük a kapcsolatot?*

– Már majdnem minden gyülekezet lelképásztorával tárgyaltunk, és az esetek több mint felében sikerrel jártunk. Az elmúlt másfél évben több mint 50 kárpátaljai gyülekezettől sikerült írott és tárgyi emlékeket begyűjtenünk. Van olyan

Elfeledett egyházi emlékek

gyülekezet, amely több mázsányi iratot és tucatnyi értékes tárgyat adott, de van olyan is, amelyek csak egy irattal vagy tárggyal tudta gazdagítani gyűjteményünket. Ez nagy részben függött az adakozói kedvtől, valamint attól, hogy a történelmi viharok után — háború, idegen megszállás, tűzvészek — mi maradt fent. A gyülekezetek többségében szép számban maradtak emlékek, igaz ugyan, hogy a legrégebbi iratok többsége a XVIII. század második feléből származik, a korábbi iratok szinte mindenütt megsemmisültek.

– **Mi a sorsa az intézménybekerülő iratoknak és értéktárgyaknak?**



Harmónium Sárosorosziból

– A levéltár állományát képező iratok feldolgozása folyamatban van, minden iratot letisztítunk, fertőtlenítünk, rendszerezzük azokat kor és téma szerint, ezt követően savmentes papírra és dobozokba tesszük – így raktározzuk állandó hőmérsékleten, napfénytől védve. E munka oroszánrészét a kezdetektől levéltárosunk, Hájas István végzi, aki emellett még komoly szerepet vállal a múzeumi tárlat kialakításában is. A rendszerezést követően elkészül a fondjegyzék és jöhetnek a kutatók, akik vállalkoznak az iratok feldolgozására. Jelenleg 12 állandó kutató tevékenykedik az iratok feldolgozásán, akik zömében főiskolai hallgatók, de egy tanár is részt vesz benne. Termékek között szerepel valamennyi kézzel írt dokumentum digitalizálása.

– **Mi a helyzet a múzeumi értéktárgyakkal?**

– 2007 őszén-telén a levéltári gyűjtéssel párhuzamosan lezajlott a múzeumi tárgyak gyűjtése is, ami olyannyira sikeres volt, hogy a 2008-as februári zsinatnak már egy elkészült, berendezett múzeumi szobát tudunk bemutatni, amely azóta már bővült is. A múzeum áprilistól látogatható, és szinte minden héten vannak is vendégeink.

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolával kötöttünk egy megállapodást, amely értelmében a diákok nyári levéltári és múzeumi gyakorlata intézményünkben történik. Az elmúlt nyáron három csoport-

ban mintegy 35 diák dolgozott itt 6 héten keresztül, ők segítettek az iratok és tárgyak tisztításában és rendszerezésében. Ősztől több diák a nálunk őrzött okmányokból választott diplomamunka-, illetve szakdolgozati témát, ezáltal az iratok feldolgozása is jó ütemben halad.

– **Melyek a legrégebbi tárgyak és iratok?**

– A legrégebbi presbiteri jegyzőkönyvünk Feketepatakról származik, amelynek vezetését még a XVIII. század elején kezdték. Az ezerhétszázados évek elejéről őrzünk még birtokviszonyokat rendező szerződéseket is, főleg a Beregvidékről, de Ugocsából is. Vannak más jellegű iratok is. Borzsováról származik például egy birtokviszonyokat szabályozó irat, amelyben az egyik elhunyt az egyházközségre hagyta a birtokát, emellett hozzánk került számos, tartozásról szóló félig latinul, félig magyarul, néha pedig németül írt dokumentum.

Műtárgyaink között a legrégebbi úrasztali edények a XVI. századból származnak, szinte egyidősek a vidék református egyházközségeinek létrejöttével. „Legidősebb” tárgyaink Mezőváriból, Feketeadórból, Beregdédából, Feketepatakról, Szőlősgyuláról, Tiszabökényből, Viskről, Técsőről, Beregsomból, Borzsováról érkeztek. A legrégebbi ezüstpoharaink a XVII. században készültek.

Kuriózumnak számít a Tiszabökényből származó tömjénező részlete, amely feltehetően még a reformáció kora előtt készülhetett. Az említett tárgyat az egyházlárában találtuk. A tiszabökényi templom eredetileg katolikus volt, csak a reformáció során átalakították reformátussá. Valamilyen okból a tömjénező teteje megőrzésre került. Véleményünk szerint az illető tárgy az 1500-as évek elején készülhetett.

A tárgyi emlékek rendkívül változatosak. Az 1562-es Debrecen-Egervölgyi református zsinat határozatot hozott arról, milyen anyagból készülhetnek a református egyház kegytárgyai. A döntés értelmében bármiből készülhetnek, „kivéve a pápista tárgyakat”. Mivel – főként a keleti részen – nehezebb sorú gyülekezetek is voltak, az arany mellett készültek tárgyak ezüstből, ónból, rézből, fából, sőt kukoricacsutkákból is. Nagyrészt ez adja a gazdag formavilágot.

A számos úrasztali pohár, kehely, kancsó és tányér mellett a múzeumi tárgyak között három harmónium is található – Sárosorosziból, Feketeadórból és Beregsomból. A legrégebbi a feketeadói, amely 1818-ban készült, a legkésőbbi a beregsomi, ez a XX. század elejéről való. Említésre méltó az előtérben elhelyezett, 1935-ben készült 352 kg-os harang is, amelyet Kisgejőcön készítettek és a beregadi gyülekezet tulajdonát képezi.

A múzeumban a leggazdagabb az úrasztali terítők gyűjteménye, mintegy 150 darab található belőlük. Ezeket általában az egyházközségek gazdag hívektől kapták ajándékba, vagy a gyülekezet nőtagjai varrták. Minden településre más hímzési technika, színvilág és anyaghasználat jellemző. A különböző társadalmi rétegeknél is elkülönült az anyaghasználat. Az előkelőbb embereknél jellemző volt például a tükörbársony aranyfonallal, a szegényebbek főleg lenvászonból készítették terítőket. A legrégebbi darabok a XVII–XVIII. század fordulójáról származnak. Ilyen terítők kerültek hozzánk Salánkról, Kígyósról, Beregsomból és Feketepatakról. A legtöbb terítővel Tiszabökény, Beregdéda, Rafajnaújfalva, Dercen, Verbóc, Feketeadó, Péterfalva, Tivadarfalva, Zápszony, Nagygejőc, Borzsova, Kisdobrony, Asztély, Balazsér, Tiszaújfalva, Királyháza, Visk, Fornos, Nagymuzsaly gyülekezetei gazdagították bennünket.

Mivel jelentős mennyiségű anyagi és eszmei értéket képviselő tárgy és dokumentum került birtokunkba, megőrzésükre minden szükséges korszerű biztonsági intézkedést megtettünk.

– **Kérem, ejtsünk néhány szót a nyitva tartásról és a távlati terveikről!**

– Szeretném felhívni az olvasók figyelmét a www.reformatus.com.ua címen elérhető honlapunkra, ahol részletesen tájékozódhatnak munkarendünkről. A múzeum látogatása ingyenes, mindenkit szeretettel várunk. Nyitvatartás hétfőtől péntekig mindennap 8.00 és 16.00 óra között. (Az érkezési szándékot kérjük, előre jelezzék.)

A későbbiekben tervezzük az épület to-



Egyházláda Verbócról. Készült 1827-ben.

vábbi rendbetételét és gyűjteményünk bővítését. Távlati terveink között szerepel, hogy múzeumi tárgyainkról készítünk egy prospektust, valamint szeretnénk egy forrásgyűjteménnyel egybekötött fondjegyzéket is kiadni.

– **Köszönöm a beszélgetést. Szerkesztőségünk nevében munkájukhoz sikereket kívánok.**

M. B.

KIK VOLTAK A SZICS-GÁRDISTÁK?

Kárpátalján az utóbbi hónapokban több magyarellenés akcióra került sor egyes szélsőséges ukrán nacionalista szervezetek részéről. Összel meggyalázták az avatásra váró, Vereckei-hágón emelt honfoglalási emlékművet, csúcsára háromágú szigonyra emlékeztető ukrán címert, alsó részéhez márványtáblát rögzítettek, amelynek ukrán nyelvű szövege szerint ezen a helyen 1939-ben a magyarok állítólag Szics-gárdistákat végeztek ki. Azóta a szigonyt, az emléktáblát eltávolították, a honfoglalási emlékművet, igaz, méltatlan körülmények között, de mégis felavatták (az emlékművet építő KMKSZ nem vett részt az avatáson), a magyarellenés kirohanásai azonban, sajnos, tovább folytatódnak. Volodimir Pipás történész, újságíró, a megyei tanács tagja egyre képtelenebb vádakkal illeti a magyarokat, azt állítja, hogy a Vereckei-hágó, továbbá Nagybocksó közelében több száz Szics-gárdistát végeztek ki. Bizonyítani azonban állításait semmivel sem tudja.

Jogosan merül fel a kérdés: kik voltak a Szics-gárdisták, és mi történt velük 1939 márciusában?

A Szics-gárda tulajdonképpen Augustin Volosin és az általa létrehozott kárpát-ukrán kormány terrorszervezete volt.

Volosin Augustin (Agoston) 1874-ben a Máramaros megyei Kelecsényben született, görög katolikus lelkész családjában. Édesanyja, Zombori Emília, magyar nemzetiségű volt. 1897-ben szentelték pappá, Ungváron lett káplán. 1912 és 1938 között az ungvári tanítóképző igazgatója volt, számos tankönyvet szerkesztett, irodalmi tevékenységet folytatott. 1922-től Szvoboda és Blagovesztnyik címen görög katolikus folyóiratokat szerkesztett, tagja volt az 1920-ban Ungváron alakult Proszvita Közművelődési Egyesületnek. A 20–30-as években Volosin a csehszlovák parlament képviselője, a Keresztény Néppárt elnöke volt, egyre aktívabban kapcsolódott be a politikai életbe. Az 1938. október 9-én, a Kárpátalján megalakuló autonóm kormányban a közegészségügyi tárcát kapta meg. Október 26-án megalakította az Ukrán Nemzeti Tanácsot. Kárpátalja nevét Kárpát-Ukrajnára változtatta, hivatalos nyelvét az ukránt tette, betiltotta a magyar és ruszin nyelvű lapokat, feloszlatta a magyar és ruszin politikai pártokat, egyesületeket.

1938. november 5-én az úgynevezett kárpátukrán kormány Augustin Volosin miniszterelnökkel az élén Ungvárról Husztra tette át székhelyét, a várost Podkarpatszka Rusz fővárosává nyilvánította. Ebben a városban bontott zászlót a Kárpáti Szics Népi Védelmi Szervezet, közismertebb nevén a Szics-gárda. Fő feladata az "államelles tevékenység" felszámolása, a Volosin-kormány által kiadott rendelkezések támogatása és végrehajtása, tagjainak védelme volt. Alapszabályát november 10-én

hagyta jóvá Révay Julián (Gyula) kommunikációs miniszter. A Szics-gárda saját lapot jelentetett meg Nasztup (Támadás) néven, színjatszó csoportot szervezett. Hamarosan egyenruhás, fegyveres alakulatként működött, főparancsnoka Dmitro Klimpus volt. Az 1938. november 26-án Huszton megtartott ünnepi felvonulásán több mint 300 gárdista vett részt. A Magyar Országos Levéltár adatai szerint azonban a résztvevők csupán kis része volt kárpátaljai lakos, többségük a lengyelországi Galiciából szivárgott be illegálisan Kárpátaljára.

Augustin Volosin kemény diktatúrát vezetett be a kárpátukrán kormány területén, utasítására 1938. november 20-án a Rahó és Tiszaborkút között fekvő több mint 1300 méter magas Dumen-havason internálótáborot állítottak fel, a Szics-gárdisták éjjel, ágyukból rángatták ki a magyarság és a magukat nem ukránnak valló rutének vezetőit, hogy az internálótáborban megépített barakkokba hurcolják őket. Több ezer embert internáltak, terror alatt tartották a magyar és a ruszin lakosságot.

A Szics-gárda egyre erősebbé vált, az 1939. február 19-én Huszton megtartott gyűlésén már több ezer fegyveres tagja volt. A hitleri Németország kezdetben támogatta a Szics-gárdistákat, segített felfegyverzésükben, német volt az egyenruhájuk, a fegyverük. Hitler ugyanis akkor még bízott egy vele együttműködő, szovjetellenes ukrán állam létrehozásában, később azonban meggyőződött arról, hogy erre nem számíthat, és minden teketória nélkül cserbenhagyta Volosint.

1939. január 12-én Augustin Volosin miniszterelnök kiírta a kárpát-ukrajnai választásokat. Egykedjűleg betiltotta valamennyi párt tevékenységét, megszüntette lapjaikat, politikai ellenfeleit internáltatta. Mindehhez persze igénybe vette a Szics-gárda támogatását. Ilyen körülmények között természetesen a Volosin-féle Ukrán Nemzeti Egyesülés Pártja, mint egyetlen listán szereplő párt nyerte a parlamenti választásokat. A voksolás eredményét azonban senki nem vette komolyan.

1939. március 15-én délután ült össze Huszton először (és utoljára) Kárpát-Ukrajna országgyűlése, a szojm. Képviselői Államelnökké választották Augustin Volosint és kimondták Kárpát-Ukrajna függetlenségét. Az országgyűlés berekesztése után Augustin Volosin összehívta a minisztertanácsot és bejelentette: a magyar honvédség elindult Kárpát-Ukrajna ellen, az ellenállás értelmetlen. Március 16-án, cserbenhagyva a Szics-gárdát és kormánytársait, Máramarosszigeten keresztül Romániába menekült, majd onnan Bécsen keresztül Berlinbe utazott, mivel azonban nem kapott támogatást Hitler részéről, a németek által megszállt Prágában telepedett le, ahol a németek által kreált bábkormánytól havi négyezer korona nyugdíjat kapott. 1945.

március 21-én a Prágába bevonuló szovjet hadsereg katonái letartóztatták, repülőgéppel Moszkvába vitték, ott halt meg a hírhedt Ljubljankai börtönben, állítólag szív-érelgtelenségben.

A Szics-gárda Huszt környékén ellenállást fejtett ki a bevonuló magyar honvédség ellen. A legsúlyosabb ütközetre Veresmart és Rakasz között, az úgynevezett Vörös-mezőn került sor, a csatának mindkét oldalról voltak áldozatai, számukról azonban ellentmondóak az adatok. Az 1995-ben kiadott "Jegyzetek Kárpátalja történelméből" című könyv szerint összesen 230-an vesztették életüket a Huszt környéki harcokban. A Honvéd Vezérkar 1939. március 19-i jelentése szerint magyar részről 37 halott és 131 sebesült, a csehek részéről 150–200 halott, 200–300 hadifogoly volt a veszteség. Az utóbbi adatokban az elesett Szics-gárdisták is benne foglaltatnak.

A szélsőséges ukrán nacionalisták azt állítják, hogy a Vörös-mező helynév a magyar honvédekkel vívott csatában elesett Szics-gárdisták kiömlő véréből kapta a nevét, a valóságban azonban ez egy régi dűlőnév, amely az ott előforduló vöröses talaj nyomán keletkezett, jóval korábban.

A történelem mit sem tud arról, hogy a Vereckei-hágó közelében vagy Nagybocksó környékén is harcok lettek volna. Tény azonban, hogy a magyar honvédség a lengyelországi Galícia felé szorította ki Kárpátaljáról az oda beszivárgott Szics-gárdistákat, akik a Kárpátok túlsó oldalán harcba keveredtek a lengyel katonasággal, további sorsuk ismeretlen. E harcokban azonban a magyar honvédség nem vett részt.

A magyar kormány toleráns magatartást tanúsított azokkal a Szics-gárdistákkal szemben, akik letették a fegyvert. A kormányzó már három hónap múlva, 1939. június 26-án közkegyelemben részesítette mindazokat, akik "a kárpátaljai területek hovatartozásának kérdésével, illetve az ebből támadt politikai feszültséggel kapcsolatban elkövetett bűncselekmények miatt polgári vagy katonai büntetőbíróság jogerősen elítélt". Egyidejűleg megszüntették az eljárást az ilyen cselekményekért bíróság elé idézettekkel szemben is.

Történelmi adatok, okmányok sokasága cáfolja, hogy a Kárpátalját visszafoglaló honvédség tömeges kivégzéseket, megtorlásokat hajtott volna végre a Szics-gárdistákkal szemben. Azoknak a cikkeknek a szerzői, akik ezt állítják, légből kapott legendákra, már régen nem élő "szemtanúktól" hallott történetekre hivatkoznak, állításait egyetlen hiteles okmánnyal, ténnyel sem tudják bizonyítani. A Magyar Országos Levéltárba küldött ukrán kutatók sem találtak erre bizonyítékokat. Amagyarok "rémtetteiről" szóló cikkek azonban, sajnos, időről időre felbukkannak egyes szélsőségesen nacionalista kárpátaljai kiadványokban.

CSANÁDI GYÖRGY

Az Európai Unió környezetvédelmi stratégiájának értékelése

A jelen cikkben azt vizsgáljuk, hogy az előző számunkban részletezett fenntartható fejlődés elvei hogyan jelentek és jelennek meg az EU dokumentumaiban

Az EU környezetvédelmi stratégiáinak értékelése, amely az elmúlt évtizedekben többször változott, bepillantást kínál az EU múltbeli és jelenlegi megközelítéséről a fenntartható fejlődéssel kapcsolatban. A stratégiai politikai dokumentumok, a középtávú programok és az ezeket „aprópénzre váltó” Környezetvédelmi Akcióprogramok jól tükrözik a készítésük idején uralkodó környezeti gondolkodásmódot, a problémák érzékelését, illetve az alkalmazott gyakorlatot.

Az Európai Közösség nagyra törő programmal kezdte környezetpolitikáját, amely a fenntartható fejlődés jelenkori fogalmának több elemét tartalmazta. Az Egyesült Nemzetek (1972-es) I. Stockholmi Környezetvédelmi Konferenciája után – és annak köszönhetően, hogy a társadalom és a tudósok figyelmébe egyre inkább a „növekedés korlátozásának” szükségessége került – az Európai Bizottság kezdeményezte egy közösségi környezetvédelmi stratégia kidolgozását.

Ennek szellemében született meg 1973. novemberében az *I. Környezetvédelmi Akcióprogram* (1973–1977). E program értékelése szerint a gazdasági fejlődés, a jólét és a környezet védelme kölcsönösen összefügg egymással, és *„a környezet védelmét a közösség egyik alapvető céljának kell tekinteni”*.

A legfontosabb célok a következők voltak:

- * a környezeti károk megelőzése és csökkentése;
- * az ökológiai egyensúly megőrzése;
- * az erőforrások ésszerű használata.

Az *Első Környezetvédelmi Akcióprogram* az egyéb politikák által okozott környezeti hatások átfogó vizsgálatának szükségességét hangsúlyozta a további káros tevékenységek elkerülése végett.

A II. Környezetvédelmi Akcióprogram (1977–1981) a megközelítés és a célkitűzések tekintetében az első folytatásának tekinthető.

A III. Környezetvédelmi Akcióprogram (1982–1986) szemlélete viszont egyre inkább a belső piac létrehozásához kapcsolódott.

A környezetpolitika a belső piac kialakításának célja alá rendelődt, a tagországok környezetpolitikáit, a verseny torzulásának elkerülése és a nem tarifajellegű korlátozások leépítése végett, termékstandby bevezetése által harmonizálták. A környezetpolitika orientáltsága is megváltozott: a környezetminőség helyett az emissziós értékek kerültek előtérbe.

A nyolcvanas évek végén viszont, amikor a világméretű környezeti kockázatról folyó viták – különösen a klímaváltozás kérdése – a hivatalos politika részévé váltak, a

„zöld szervezetek” a nemzetközi konferenciákon drasztikus politikai változást sürgettek. Aklímaváltozásról folyó viták egyik jellemző velejárója volt, hogy a környezetpolitikától többet kívánt, mint pusztán a „csővégi technológiák” javítását. A probléma kezelése az integrált, hatékony technológiák bevezetését, a gazdasági szerkezetátalakítást, sőt új fogyasztási és termelési szokások kialakítását feltételezte.

A CO₂-kibocsátás csökkentése is több szektort (energia, közlekedés, mezőgazdaság, vegyipar) érintett. A kérdések csak nemzetközi szinten voltak kezelhetők, és a megoldásokról szóló vitákban az EU Bizottság vezető szerepet vállalt. Az EU Bizottság számára ez vonzó lehetőség volt az európai integráció erősítésére és nemzetközi szerepének megszilárdítására. Az Európai Parlament 1986-os kezdeményezése után az Európa Bizottság 1988-ban már reagált az általános párbeszédben a nemzetközi felhívásokra, és új stratégiát javasolt a CO₂-kibocsátás stabilizálására, a hatékonysági előírások, pénzügyi szabályozók és kutatások tekintetében.

Mindezek alapján a nyolcvanas éveket sokan fordulópontnak tekintik az EU környezetpolitikájában, mivel a környezet védelme külön fejezetet kapott az *Egységes Európai Okmányban* is.

A IV. Környezetvédelmi Akcióprogramban (1987–1992) már ez az újabb jelentős szemléletváltozás is megfigyelhető, hiszen akkor, először a környezetpolitika nem egy különálló fejezetként, hanem a teljes termelési folyamatot integráló politikaként jelent meg.

A Negyedik Környezetvédelmi Akcióprogram elvei voltak:

- * integrált megközelítés,
- * szektorális elemzés,
- * új eszközrendszer.

Ezeket az elveket is tovább fejlesztették a következő években. Ezt a változást sokan „paradigmaváltásként” jellemezték a „gazdasági orientáltságról” a „fenntarthatóság” fogalmi keretére.

A fenntartható fejlődés fokozatosan az EU irányadó környezetpolitikai hivatkozásává vált. Az 1990-es évek kezdetétől olyan ún. *nyerő-nyerő helyzeteket* elemeztek, ahol a környezeti és a gazdasági célok már nem kerültek ellentétbe.

Számos külső tényező működött közre az új politikai szemlélet további előmozdításában és kidolgozásában. Ezek közül legfontosabb az új globális problémák felismerése, az *1992-es UNCED konferencia*, a gazdasági eszközök egyre szélesebb támogatottsága és az európai környezetvédők új hulláma.

Témánk szempontjából fontos EU-dokumentum „A Növekedésről, Versenyké-

pességről és a Foglalkoztatásról szóló, 1993. évi *Fehér Könyv* (White Book on Growth, Competitiveness and Employment). A Fehér Könyv új fejlődési modellt javasolt. A fenntartható fejlődést a gazdasági és társadalmi hatékonyság és a versenyképesség javításának eszközeként fogalmazta meg. Az EU környezetpolitikájának ez az új stratégiai irányultsága jelenik meg az *V. Környezetvédelmi Akcióprogramban* (1992–2000).

Néhány érdekes és új elem a Programból:

* a fenntartható fejlődés alapcélja a Brundtland Bizottság szerinti megfogalmazásban;

* szektorális megközelítésről beszél, amely a környezeti dimenziót integrálja a legszennyezőbb szektorokba (közlekedés, energia, mezőgazdaság) és korlátozza a régi „csővégi” szemléletet.

* Helyette cselekvési programot javasol a közlekedés szerkezeti átalakítására (tömegközlekedés irányába), az energiahatékonyság javítására és a szennyezés megelőzésére.

* Konszenzus alapú megközelítést javasol, mely figyelembe veszi a nem kormányzati szervezetek és a helyi hatóságok szerepét a környezet általános érdekeinek képviseletében.

1997 júniusában Amszterdamban az Európa Tanács megerősítette az EU elkötelezettségét az 1992-es Riói Konferencia ajánlásainak vonatkozásában. Az Európa Tanács kijelentette, hogy a Riói folyamatnak olyan szintre kell felgyorsulnia, mely világméretben is lehetővé teszi a fenntartható fejlődés megvalósulását, ehhez azonban elengedhetetlen a környezet-, a gazdaság- és a szociálpolitika integrációja. Az alapszerződés szövegszerű módosító megfogalmazásai is azt mutatják, hogy a fenntartható fejlődés elméletben az EU egyik alapcéljává vált.

Az Unió a következő célokat tűzte maga elé:


„... a gazdasági és a társadalmi folyamatok fejlesztése a kiegyensúlyozott és fenntartható fejlődés elérése céljából...”

„A közösség feladatának tekinti a közös piac, a gazdasági tevékenységek harmonikus, kiegyensúlyozott és fenntartható fejlesztését a gazdasági és pénzügyi unió létrehozásával, közös politikák és tevékenységek végrehajtásával,

„a fenntartható és inflációmentes növekedést,

„a gazdasági fejlettség magas szintű konvergenciáját,

„a foglalkoztatás és a szociális védelem magas színvonalát,

„a környezet minőségének magas szintű védelmét és fejlesztését, az élet 

Az Európai Unió környezetvédelmi stratégiájának értékelése

színterületének és minőségének növelését, valamint

* gazdasági és társadalmi összetartás és szolidaritás erősítését a tagállamok között, a közösség egész területén.

Az EU tehát bizonyos mértékig elfogadta az állampolgárok és a nagyobb környezetvédő társadalmi szervezetek követelését, hogy a fenntartható fejlődés az Amszterdami Szerződés egyértelmű és elsőrendű célja legyen. Ez fontos eredmény volt, de nem elégséges, mivel a konkrét intézkedések hiányoztak – és ami még kedvezőtlenebb –, az uniós szakpolitikák olyan fejlesztéseket ösztönöztek, melyek fokozták az erőforrások kiaknázását.

A Szerződés “fenntartható és inflációmentes növekedés” szóhasználatára tükrözött a legjobban a belső konfliktust a környezet védelme és a gazdasági növekedés melletti elhivatottság között.

Az ipar és az energiaszektor “zöldítése” a (szennyező) kibocsátások csökkentését, és a termelési tényezők (elsősorban az energia) felhasználásának, relatív hatékonyságának évi 1–2%-os javítását jelentette. Mivel ezt legtöbbször hasonló ütemű átlagos éves gazdasági növekedés kísérte, az erőforrások felhasználása abszolút mértékben nőtt.

Ez a részben független növekedés környezeti szempontból jobb volt ugyan, mint a hagyományos, relatív erőforrás-növekedéssel járó gazdasági növekedési modell, de ez sem volt tekinthető igazán fenntarthatónak.

Bár az *V. Környezetvédelmi Akcióprogram* elméleti részét tartalmazta az “ökológiai szerkezetátalakítás” minden fontos elemét, azonban az új elemekből csak keveset hajtottak végre közösségi szinten. Csak az önkéntes megállapodások és a gazdasági eszközök váltak egyre népszerűbbé, de azok is csak tagállami szinten. Több EU-országban is bevezették az öko-adó valamely formáját, de az EU-ban a széndioxid/energia adózás bevezetésének vitája leállt.

A konfliktusok forrásának legfőbb területe – volt és maradt – a közös agrárpolitika, amelyre az EU a költségvetésének mintegy 50%-át fordította. Ebből a támogatásból főként azok a nagy farmgazdaságok részesültek, amelyek intenzív és környezetkárosító módon (nagy növényvédőszer-, műtrágya- és energiafelhasználással) gazdálkodtak. A szavak és a tettek ellentmondásának egymásik példája a nukleáris technológiák támogatása a megújuló energiák (szél, víz, nap) helyett.

A környezeti szempontoknak a többi szakpolitikába való integrálásához a környezetvédelemért Felelős Főigazgatóság (DG XI) nem volt elég erős, így ez az időszak a környezetpolitika kevésbé hatékony korszakát jelentette.

A „Fenntartható Európa”

Az Európai Unió vezetőinek 2001 júni-

usában, Göteborgban tartott csúcserkeztetésén – az előző időszak kedvezőtlen folyamataiból is okulva – fogadták el az „Európai Unió új fenntartható fejlődési stratégiája” című dokumentumot, melyben a problémák utólagos kezelése és a károk felszámolása helyett a megelőzés kapta a fő hangsúlyt.

Jelenleg „Környezet 2010: *A jövőnk a mi választásunk*” elnevezéssel a VI. Környezetvédelmi Akcióprogram végrehajtása folyik. A program a fenntartható fejlődés irányelveit követi, amelyek kimondják, hogy a további gazdasági és társadalmi fejlődés a környezet minőségétől, természeti erőforrásaitól, ezek racionális használatától és védelmétől függ.

A VI. Környezetvédelmi Akcióprogram a 2001–2010. időszakra szól.

Ezen belül a következő főbb fejezetek (prioritások) találhatóak:

Eghajlatváltozás kezelése

Az EU teljesíteni fogja a kiotoi kötelezettségvállalását. Kioto ugyanakkor csak az első lépés. Azt követően az EU-nak törekednie kell a légköri üvegházhatású gázok kibocsátásának évi 1%-os csökkentésére az 1990-es szinthez képest 2020-ig.

Természet és biodiverzitás

Szét kell választani a gazdasági növekedést az erőforrások felhasználásától és a hulladékok keletkezésétől. Meg kell védeni és helyre kell állítani az élőhelyeket és a természeti rendszereket, valamint meg kell állítani a biológiai sokféleség csökkenését 2010-ig. Javítani kell a halgazdálkodást, hogy EU-szinten és globális szinten egyaránt megfordítsák az állományok csökkenésének tendenciáját, biztosítsák a fenntartható halászatot és az egészséges tengeti ökoszisztémákat.

Környezet és egészség

Az élelmiszerek biztonsága és minősége legyen az élelmiszerlánc összes résztvevőjének célja. 2020-ig biztosítani kell, hogy a vegyszereket csak olyan módon állítsák elő és használják fel, hogy az ne jelentsen jelentős veszélyt az emberi egészségre és a környezetre. Meg kell oldani a fertőző betegségek kiterjedésével és az antibiotikumokkal szembeni rezisztenciával kapcsolatos problémákat.

A célok elérésének eszközei: az erőforrás-használat elválasztása a gazdasági növekedéstől, jelentősen javított erőforrás-hatékonyság, a gazdaság dematerializálása, a természeti erőforrások fenntartható használata és a hatékony hulladékgazdálkodás. Az utóbbi esetében a cél annak elérése, hogy a megújuló és a nem megújuló erőforrások felhasználása, valamint a másodlagos hatások ne haladják meg a környezeti eltartható képességet.

Jelentős mértékben szét kell választani a közlekedés növekedését a bruttó hazai termék növekedésétől, hogy a forgalmi torlódások és a közlekedés egyéb negatív mel-

lékhatásai csökkenjenek. El kell érni, hogy a közlekedés a közutakról oly mértékben tevődjön át a vasutakra, víziutakra, illetve a tömegközlekedési eszközökre, hogy a közúti közlekedés részaránya 2010-ben ne haladja meg az 1998. évit.

Elő kell segíteni a kiegyensúlyozottabb regionális fejlődést a gazdasági tevékenységben mutatkozó egyenlőtlenségek csökkentésével, illetve a vidéki és városi közösségek életképességeinek fenntartásával, amint azt az Európai Térségfejlesztési Perspektíva ajánlja.

A kis- és középvállalkozásokat is érintő jelenleg érvényben levő környezetpolitikai szabályozások:

- **Öko-címkés:** Az egységes öko-címkét 1992-ben hozta létre az Európai Unió. A gyártók és az importőrök termékeikre az illetékes hatóságoktól “környezetbarát” címkét kérhetnek, amelyeket bizonyos szakmai kritériumok teljesülése alapján ítélnek oda.

- **Környezeti hatástanulmány:** Aközöségi politika egyik lényeges eszköze. A szabályozás kötelezi a kormányokat, hogy részletesen tájékoztassák a lakosságot az őket érintő terveikről (például erőmű, veszélyeshulladék-égető létesítéséről vagy kiterjedt erdőirtásról).

- **Környezetbarát menedzsment:** A vállalatok önkéntes alapon környezetbarát menedzsmentet vezethetnek be, miután bizonyos követelményeknek eleget tettek. Ezek teljesülését független környezetvédelmi auditor ellenőrzi.

- **Üzemengedélyezési eljárás:** Az EU-tagállamok vállalatának olyan üzemengedélyezési eljárást kell bevezetniük, amely minden olyan környezeti tényezőre (talaj, levegő, víz stb.) kiterjed, melyet érinthet az adott üzem, gyár vagy erőmű működése.

- **Szigorú felelősség:** A szabályozás kimondja, hogy nem a károkozó hibáját kell bizonyítani, hanem csak azt a tényt, hogy egy adott cselekmény (vagy mulasztás) kárt okozott. Szoros kapcsolatban áll a „szennynevező fizet” alapelvvel.

- **Öko-innováció:** Az öko-innováció népszerűsítésének célja az, hogy a jelenlegi fogyasztási és gyártási minták megváltoztatására olyan új technológiákat, termékeket és szolgáltatásokat fejlesszenek ki, amelyek csökkentik a környezetre ártalmas hatásokat. A projekt az innovatív környezetvédő megoldások támogatására irányul, széles piacot teremtve a zöld technológiák, irányítási rendszerek, termékek és szolgáltatások számára.

Az Európai Bizottság Versenyképességi és Innovációs Keretprogramjával (CIP) az európai vállalkozások versenyképességét kívánja elősegíteni. A program részét képező Környezetvédelmi Technológiák Akciótervének keretében a 2008 és 2013 közötti időszakban mintegy 200 milliárd euróval kívánja az öko-innovációs pro-

Az Európai Unió környezetvédelmi stratégiájának értékelése

█ jeketeket támogatni. Mindemellett az európai vállalkozások részt vehetnek a fenntartható környezetvédelmet elősegítő LIFE+ programban is, melynek költségvetése 2,143 milliárd Euró a 2007–2013 közötti időszakra.

A LIFE+ program legkevesebb 78%-a a projekttevékenységek részfinanszírozását fedezi, ezek közül elsősorban a természetet és biodiverzitást védő projekteket.

A hazai helyzet rövid értékelése

Magyarország csatlakozása az Európai Unióhoz a környezetvédelem területén is egy rendkívül sokrétű közösségi szabályrendszer alkalmazását hozta magával. Az ország természeti örökségeinek megőrzése és megismertetése a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium feladatkörébe tartozik, amely az EU VI. Környezeti Akcióprogramjának hazai megvalósítását segíti együttműködésben a Nemzeti Fejlesztési Ügynökséggel.

A 2007–2013 közötti időszakban az Új Magyarország Fejlesztési Terv részét képezi a Környezet és Energia Operatív Program (KEOP), amely a környezet fenntartható használatát szorgalmazza.

A Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium céljai között szerepel a megújuló energiaforrások használatának növelése a jelenlegi 3,6%-ról 5%-ra, illetve a káros anyag kibocsátásának csökkentése az Európai Unió által előírt szintre. Az éghajlatváltozás súlyos következményeinek elkerülése végett az Unió 2020-as célja a káros anyag kibocsátásának 20%-kal való csökkentése.

ÖSSZEFOGLALÁS

Az új évezred elején visszatekintve, részben ellentmondásos folyamatot látunk mind az általános, mind az európai környezetpolitika alakulásában, hiszen világszerte egyidejűleg különböző megközelítésű környezetpolitikákat támogattak. Egyrészt a fenntartható fejlődés szerinti megközelítés bizonyos újjászületése, új ambíciózus szabályozások, másrészt viszont a folyamatos deregulációs és hatáskör-szétválasztási kísérletek jellemezték az Európai Uniót is.

Az még nem nyilvánvaló, hogy mely trendek fognak érvényesülni a következő években, de úgy tűnik azért, a legtöbb területen sikerült megállítani a környezeti joganyag gyengítésére irányuló kísérleteket, és a világgazdaságban zajló kedvezőtlen folyamatok ellenére a fenntartható fejlődés filozófiája a Közösségi Programokban, a civil szervezetek akcióiban és a lakossági magatartásban egyaránt követendő, gyakorlati eredményre vezető irányvonal marad.

Dr. DAMJANOVICH IMRE

Könyvismertető

Harangbongás Protestáns tollforgatók antológiája

A Protestáns Újságírók Szövetsége gondozásában látott napvilágot 2008 végén a Harangbongás című gyűjteményes kötet. T. Pintér Károly, a kiadvány egyik összeállítója így ajánlja a Prúsz „portékáját”: „Jegyzetek, tárcák, interjúk, portrék, riportok és esszék eklektikus kavalkádja szerveződött köteté a *varietas delectat* jegyében, igazi olvasói csemegét kínálva az egy műfajú, illetve témájú kiadványok tengerében.”

A „Mit írtál 2007-ben?” címmel meghirdetett pályázatra számos tollforgató – de nemcsak a nyomtatott sajtó munkatársai, hanem rádiósok, tévések, médiamunkát „másodállásban” végzők – reagált. A szerkesztők végül félszáz írást adtak közre, olyan publikációkat, amelyek 2007 folyamán már megjelentek valamilyen lapban. A kiadványban lapunk is képviselve van Füzesi Magda Korkép „Az vagyok, ami fennmarad belőlem” című tárcájával, amely a Kárpátaljai Hírmondó 2007 szeptemberi számában látott napvilágot.

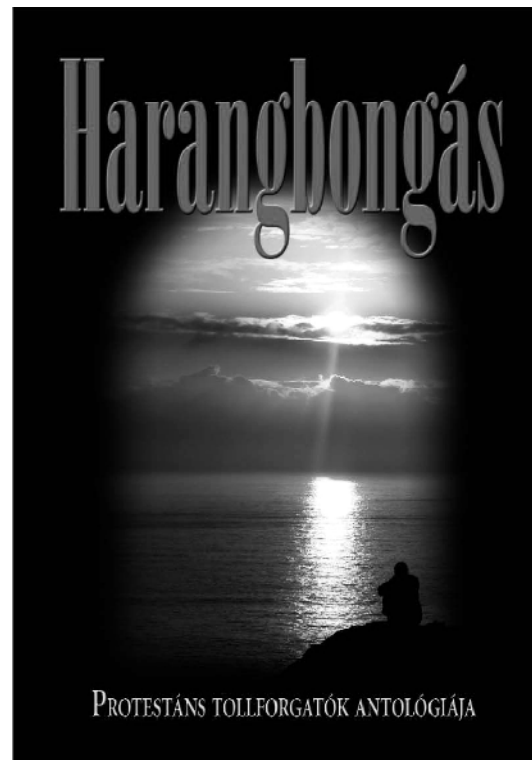
Az antológiából – húsvét közeledtére gondolva – Jeney Edit Fények című gondolatébresztő írását ajánljuk olvasóink figyelmébe.

Jeney Edit

Fények

Amikor egészen kicsi lány voltam, egy napsütéses tavaszi délelőtt édesanyám az udvaron mosott valamit. Egyszer csak felémelte a kezét, és az ujjhegyétől éppen akkor elválni készülő vízcseppekre nézve azt mondta: „Nézd, milyen szépen játszik a fény! Olyan, mint maga az élet!” És elnevette magát. Én az egészből semmit nem értettem, de olyan furcsa bizsergető érzés járta át a testemet, amit azóta sem felejtettem el. Hiszen minden tavasszal újra érzem... Megváltoznak a színek, a nap fénye – és erőtlennül már a melege is – visszaragogy az aranyvessző, a nárcisz sárgájában. És a többi élénk-, sápadt-, tojás-, arany-, narancs-, napsárgában. A madarak másként csivitelnek, megváltozik a levegő illata, a gyermekek elkezdenek vagy legalábbis megpróbálnak csavarogni, és mi, felnőttek a lassan telő, szürke, depressziós tél után szívesen bújunk össze a párunkkal. S az egész általunk tapasztalt természeti világban s a bensőnkben is világít a fény...

„En vagyok a világ világossága” – mondta Jézus saját magáról még e földi életében. Bölcsen döntöttek a IV. század elején a niceai zsinat ösátyái, hogy a fényhez, a kiteljesedéshez kötötték Jézus Krisztus fel-



táadásának megünneplését. A tavaszhoz, mikor a megújulásról, az újjászületésről, a halálba vetett mag szárbá szökkenéséről beszél minden. És a Hold járásától függ az időpont – a tavaszi napjegylenlőséget követő első holdtölte utáni vasárnap –, tudván azt, hogy a Hold a növekedés-elmúlás-megújulás ősi szimbóluma. Keresztényként (keresztényként) sokan hisszük, hogy a húsvét lényegét az átmenet adja a halál és a bűn sötéttségéből az élet és a kegyelem világosságába. S akik az ünnepet az ősi kultikus jelképek (a gyermekeinknek adott húsvéti nyuszi a szaporaság jelképe, a tojás az életé, a fiúk locsolóvíze az életerőé, a termékenység) körében élik meg, örüljenek annak, hogy van családjuk, vannak barátai, akiket meglátogathatnak, akiket vendégül láthatnak, és akik felé sugározhatják a szeretet fényét. Mert a szeretet is fény, melengető sugarai vannak. Akik pedig el tudnak jutni a barányhoz, mint az ártatlanság és az értünk kinhalált felvállaló Jézus jelképéhez, azok meg még ennél is jobban örülhetnek. Hiszen átélhetik, és bizonyosságot szereznek a feltámadás, a húsvét misztériumáról.

És vannak, akik a kilátástalanság, a szegénység, a süllyedés érzete vagy más egyéb gond, baj miatt örömtelenül várják az ünnepet. Nekik azt üzeni a tavasz, hogy mint pislákoló fényt, őrizték meg magukban a reményt.

„Egy fotós járjon nyitott szemmel”

A közelmúltban „... Adjátok vissza az én hegyeim!” címmel rendeztek kiállítást az Európa–Magyar Házban Szajkó Tibor ismert fotográfusnak, a Beregszászi Járási Tanács képviselőjének, a Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnázium igazgatóhelyettesének fotóiból. A megnyitótünnepség után vele beszélgettünk.



– **Hogyan lett az ön számára „lételem” a fényképezés?**

– 1972 óta fotózom rendszeresen. 22 éves voltam, amikor először került a kezembe fényképezőgép. Egyetemre jártam abban az időben. Tekintettel arra, hogy akkor még nem létezett fénymásolási lehetőség, sok anyagot fényképezőgép segítségével rögzítettem. Az Ungvári Állami Egyetemen, ahol vegyészként diplomáztam, fényképészeti szakkör is működött, amelyen sikeresen szerepeltem. Ez nagyban hozzájárult ahhoz, hogy komolyabban kezdtem foglalkozni a fotózással. Kedvenceim a tájképek, ugyanakkor nagyon szerettem fényképezni a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház előadásait is. Sok jelenetfotót készítettem az előadásokon és a próbákon. Portrékat is szeretek készíteni, csak ahhoz türelem kell. Lényeges dolog a portréfotózásnál, hogy a fotós és az alany egyaránt alkotó hangulatba kerüljön.

A képeket eleinte csak fekete-fehérben készítettem, majd amikor laborálni lehetett a színessel, azzal is foglalkoztam. Mára már szinte teljesen csak a fényképezés maradt, a labormunkákat az erre szakosodott helyeken végeztetem el. A régebbi technológiák nagyobb pontosságot és odafigyelést követeltek meg a fotóstól, mert az elkészült munkák utójavítását az akkori kor technikai nem tették olyan szinten lehetővé, mint a mai modern felszerelések. De akik azt megtanulták, sokkal könnyebb dolguk lett a későbbiekben.

– **Mikor kerültek a képei “közszemlére”?**

– A nagybaktai kísérleti állomáson dolgoztam tudományos munkatársként. Ott volt alkalmam kiállítani olyan ismertebb

személyiségekkel, mint Schmotzer István, Toldy György, Ferenczy Imre. Mindez a 70-es évek végén történt. Az első egyéni kiállításom 1979-ben volt. Ezt követően a 80-as évek folyamán Nagybaktán, Beregszászban, később Ungváron is bemutatták a fotóimat. 2000-ben Ferenczy Imrével közösen Budapesten, a XI. kerületben a Tetőgalériában volt tárlatom. Amár említett Európa–Magyar Házban látható kiállításon kívül munkáim megtekinthetők a beregszászi magyar színház folyosóin is. A kiállításon látható fotók többsége még 1993–1994-ben készült. Nem véletlen a Wass Alberttől kölcsönzött „... Adjátok vissza az én hegyeim” idézet sem, hiszen a kiállítás fő témája a Kárpátok. A képek többsége az Ökörmezői járásban a Szineviri-tó, valamint Nagybakta és Beregszász környékén készült. A képanyag arra hívja fel a figyelmet, hogy sokkal jobban oda kellene figyelnünk környezetünkre, meg kellene óvnunk a Kárpátok egyedülálló természeti értékeit, a gyökereket az utókor számára.

– **Engedjen meg egy kis szakmai kíváncsiszkodást: mi a jó felvétel titka?**

– Jó kép akkor készül, ha az ember, ahogy mondják: jó időben, jó helyen, azaz megfelelő pillanatban van jelen a megörökíteni kívánt eseménynél. Így javarészt spontán képek készülnek. A fotózásnál lényeges dolog a kompozíció, azaz hogy a teljes képnek mondanivalója legyen. Ehhez megfelelő érzék és rálátás kell. Leginkább a színházban készült eseményfotóim állnak közel hozzám, amelyeket próbákon vagy előadásokon készítettem, amikor a színészek szerepe a szemükön keresztül tükröződik.

– **A kiállításokon láthatók voltak montázs-fotók is.**

– Különlegessége mellett sokszor cél-szerű is ezt a fotózási technikát alkalmazni, például karcsú tornyok fotózásakor, mivel



a montázs-fotóknál kialakuló szellemképek kihangsúlyozzák a torony szépségét. Ilyen képet készítettem a vári református és a beregszászi katolikus templomról is (*ez utóbbi díszíti jelen számunk címlapját – a szerk.*).

– **Van lehetősége arra, hogy átadja tapasztalatait a felnövekvő nemzedéknek?**

– Igen. Először 1989-ben a Gyermekalkotóházban vállaltam el egy szakkör vezetését. Sajnos, jelenleg támogatás híján egyre nehezebb megtartani ezeket a foglalkozásokat, mivel a szükséges nyersanyag megvásárlásához anyagi fedezetre van szükség. A Beregszászi Magyar Gimnáziumban tanuló diákok kiállított fotói szinte minden évben valamennyi kategóriában megyei szintű elismerést nyernek. Eleinte sikerült az országos versenyeken is részt vennünk, ma már ez kevésbé jellemző. Ennek egyik oka az, hogy egyre ritkábban kerül megrendezésre országos megmérettetés fotózásból, másrészt tanítványaink számára komoly akadályt jelent, hogy nem beszélik “versenyzetési szinten” az ukrán nyelvet.

– **Láthatók munkái nyomtatásban is?**

– Több prospektus képanyagát készítettem el. Hozzá kell tennem, hogy a nyomdai utómunkákkal nem mindig voltam megelégedve. Természetesen ahhoz, hogy a nyomda profi képminőséget tudjon biztosítani, megfelelő felszereltséggel kell rendelkeznie.

– **Milyen fényképezőgép-típust kedvel?**

– A gépek típusát elsősorban az anyagi lehetőségeim határozták meg. Az első fényképezőgépem egy Zenit B típusú volt, később, a 80-as évek közepén Praktika 5 típusút használtam. A 90-es évek elején sikerült vennem egy Nikon 50 márkájú gépet, amellyel mintegy 10 éven át dolgoztam és a mai napig készítek vele felvételeket. Jelenleg emellett egy digitális Nikon D80-as fényképezőgépem is van. Mindmáig ragaszkodom a tükörreflexes gépekhez.

– **Tervez újabb kiállítást?**

– 2010-ben szeretnék rendezni egy nagyszabású kiállítást, amely egy összefoglaló lenne a munkáimból. Sajnálatos tény, hogy Beregszásznak nincs megfelelő kiállítóterem, ahol a különböző művészeti ágak képviselői alkalmas környezeti feltételek mellett tudnák bemutatni a munkáikat.

– **Megköszönve a beszélgetést, további sikereket kívánok!**

(r-n)

A RUSZKAI DOBÓ CSALÁD

Gárdonyi Géza Egri csillagok című regényének egyik kiemelkedő alakja Dobó István, az egri vár hős védelmezője, de róla és családjáról alig esik említés a különböző történelmi tárgyú könyvekben.

A ruszkai Dobó család Abaúj vármegyéből származik, ugyanakkor felvirágzása az Ung megyei Ruszkához és Szerednyéhez köti. Pánki Dobó unokája, Domokos Ung megye követeként részt vett az 1505. évi rákosi országgyűlésen. Mivel belekeveredett felesége, Czékei Zsófia családjának örökösödési perébe, 1511. december 28-án a Budára induló urat a feldühödött rokonok meggyilkolták. Négy fiút, Ferencet, a korán elhunyt Lászlót, Istvánt, Domokost, valamint két lányt hagyott hátra.

Dobó Ferenc sorsáról keveset tudunk. Egyes források szerint Bereg vármegye főispáni tiszttségét viselte. Kedvenc udvari embere volt Aloisio Grittinek, János király kormányzójának, aki kinevezte a magyarországi és erdélyi pénzverő- és sókamarák grófjává. Egyes „rossznyelvek” szerint a kormányzó kivégzése után vagyona nagy részét Dobó megtartotta magának. A rablott javakat azonban nem élvezhette sokáig: 1542 augusztusa elején Perényi Péter Egerbe csalta, majd fogolyként dédési várba hurcolta. A foglyot még a királynak sem volt hajlandó átadni. Dobó Ferenc később ugyan kiszabadult, de hűtlenségi pere tovább folytatódott, végül csak tízezer forint kifizetése fejében kapott kegyelmet a királytól. A továbbiakban nem történik róla említés.

Dobó István – a méltán híressé vált egri várkapitány – előbb Török Bálint udvarában szolgált, mint hadnagy, majd urának török fogságba való kerülése után királyi szolgálatba lépett. Első fontos feladata az adók és az egyházi tized behajtása volt az egri püspökség területén. Ezt az összeget a megyék és a püspök az egri vár megerősítésére szánták, hiszen a török ekkor már Nógrádban járt. A csapatot azonban Liszka táján a pataki várórség szétverte.

1548-ban, amikor Eger vára ismét királyi kézre került, az uralkodó Dobó Istvánt és Zay Ferencet várkapitányokká nevezte ki. 1550-ben, a szolnoki vár megerősítési munkálatai során ismerkedett meg Dobó Sulyok Sárával, akit még azon év október 17-én feleségül is vett.

1551-ben nagy változások mentek végbe az országban. Nyírbátori szerződés alapján Fráter György helytartó átadta Erdélyt a Habsburgoknak. Ezt megbosszulandó, a következő évben a szultán a rumélia (európai) haderő bevetésével hadjáratot indított Magyarország ellen. A hadjáratot Kara Ahmed nagyvezír, Szokolli Mehmed ruméliai és Hadim Ali budai beglerbég irányította. A budai pasa az ország északi részén tevékenykedett: kezébe került Veszprém, Drégely, Gyarmat, Szécsény. A nagyvezír a délvidéket járta, elfoglalta Temesvárt, Lippát és Csánádot. Akét győzedelmes sereg 1552. szeptember 11-én érkezett Eger alá, amely a Felvidék kulcsaként a bányavárosokat védte. Az ostrom 23 napig tartott (október 18-ig) és megtörtént az, amiben senki sem reményke-

dett: a vár ellenállt. Mivel az ostrom után Dobó nem kapott kellő segítséget a vár helyreállításához, 1553-ban felmentését kérte I. Ferdinándtól.

A királytól jutalmul Dévát és Szamosújvárt kapta, majd kinevezték Erdély vajdájává, bár ez akkor inkább büntetés volt, mint kitüntetés. A visszatérő Izabella királyné csapatai beszorították a királypártiakat Szamosújvárra, ahol Dobó fogságba került. Ellenségei, Kendy Ferenc, volt vajdatársa és Perényi Gábor elérték, hogy Dobót börtönbe vessék, ahonnan csak felesége segítségével tudott megszökni. 1558-ban I. Ferdinánd bárói rangra emelte Dobót, kinevezte barsi főispánnak.



Még 1550-ben a Dobók perbe keveredtek az ungi birtokukkal szomszédos Tegenyei családdal. Panaszukra hatalmaskodás miatt fej- és jószágvesztésre ítélték a Dobó fivéreket. A király csak olyan feltétellel kegyelmezett meg nekik, ha egy éven belül kártalanítják Tegenyei Tamást. Ellenségük, Perényi Gábor ezt kihasználva rábírta a Tegenyei családot, hogy fogadják el az ő gyámságát, s ezzel a per is az ő kezébe került. Halála után, mivel birtokai a koronára szálltak, a pert is a Királyi Kúria folytatta, s bár a bírák a Dobók javára döntöttek, Miksa király elfogatta és bebörtönöztette Dobó Istvánt.

A rajta elkövetett sérelmek miatt Dobó sokáig visszahúzódott birtokaira, még az országgyűléseket sem látogatta. 1569-ben sógorával, Balassa Jánossal együtt megjelent a pozsonyi országgyűlésen, itt azonban árulás vádjával letartóztatták őket. Azzal vádolták, hogy János Zsigmond erdélyi fejedelem magyarországi hadjáratát készítették elő több felső-magyarországi főúrral együtt. Dobó István több évre a pozsonyi vár foglya lett. Mint kiderült, a vád egy Kenderessy István nevű pap által hamisított okmányokon alapult. Dobót azonban nem bocsátották szabadon, mert ezzel a királyi tekintélyen esett volna csorba. Az idős és beteg főurat végül 1572-ben bocsátották szabadon, aki nem sokkal ezután elhunyt a szerednyei várban. Holttestét a család ruszkai kápolnájában helyezték örök nyugalomra.

Öccséről, Domokosról viszonylag keveset tudunk. Tehetséges katona és politikus volt, tevékenyen részt vett Ung megye közéletében. A Perényiekkel való ellenségeskedés az ő sorsára is rányomta a bélyegét. 1551 nyarán a nyírbátori szerződés teljesítésekor neki jutott a megiszteltetés, hogy a Szent Koronát Sforza Pallavicini főkapitánnyal együtt Tokajból Pozsonyba kísérelje. 1553-ban fivére mellett Erdély alvajdája lett. Az Izabella királyné-párti urak elfogták és kiszolgáltatták a töröknek. Csak 1559-ben sikerült súlyos váltságdíj fejében kiváltani. Zálogként szerette volna megszerezni a diósgyőri uradalmat, de ettől Perényi Gábor elűtötte. Egy kiskorú árvát, Jakabot hagyott maga után.

Dobó István fia, Ferenc, Bars megye főispánja, korának egyik leghíresebb katonája volt, részt vett a törökellenes tizenöt éves háborúban. 1573. október 13-án sikerült megszereznie a régóta áhított Pálóczi örökséget, igaz csak zálogként, 80 ezer magyar forintért. 1582-ben a király bányavárosi főkapitánnyá nevezte ki. Feladatait családi várából, Lévából látta el. Erről a tisztességéről hamar lemondott. 1591-ben felajánlották neki Eger főkapitányi tisztét, de nem fogadta el. 1593 tavaszán még részt vett a Fülék felszabadítására indított hadjáratban, de betegsége miatt a továbbiakban távol maradt a harcoktól.

Mivel betegsége mindinkább elhatalmasodott rajta, a főúr 1602. január 28-án megírta végrendeletét, amelyben vagyonának örökösékként Dobó Krisztina fiát, Jánost és annak leszármazottait, ezek kihalta esetére gyámleányát, Perényi Zsófiát és leszármazottait jelölte meg örököséül. Azok kihálása esetére pedig Dobó István Anna nővéreinek Zeleméri Kamarás Jánostól született gyerekeire hagyományozta a birtokokat.

Dobó Ferenc egyenes ági leszármazottak nélkül, 1602. szeptember 15-én halt meg Eperjesen. A Szepesi Kamara emberei még aznap rajtaütöttek birtokain és elvittek minden mozdíthatót. Csak Szerednyén és Eperjesen hordótkban és ládáknban 22 ezer aranyat, 19 ezer tallért és 77 ezer forintot találtak. Szeptember 17-én elfoglalták Sárospatakot, és teljesen kifosztották.

Dobó Ferenc hivatalos örököse unokahúga, Perényi Zsófia lett. A már kétszer megözvegyült fiatalasszonynak nemcsak az udvari intrikákkal, de a rokonokkal is meg kellett küzdenie, mert mindenki igényt tartott a vagyonra. Perényi Zsófia, hogy erős támaszra találjon, feleségül ment Kollonics Szigfrid bányavárosi főkapitányhoz. Perényi Zsófia halála után a fő örökös az első házasságából született fia, Székely Jakab lett. Székely Jakab 1608-as halála után a birtokok jogos tulajdonosai Zeleméri János leszármazottai: Borbála és Kata lettek.

Zeleméri Borbála 4 lányt szült: Erzsébetet, Zsuzsannát, Máriát, Borbálát. Lorántffy Zsuzsanna és Mária tanúbizonyságot adott politikai tisztánlátásáról és egyik leghatalmasabb szövetségjükkal, a Rákócziakkal kötötték össze sorsukat.

ZUBÁNIC S LÁSZLÓ

A házassági vagyoni jogi szerződésről



Két ember életében a gyermekszületésen kívül a házasságkötés napja a legfontosabb nap. Mivel azonban a mézeshetek gyorsan tova-repülnek, és hamarosan a párok észreveszik egymás hibáit – amelyek igazából már korábban is megvoltak, csak attóla rózsaszín köd-től nem lehetett észrevenni –, kezdődnek a konfliktusok, az egymásra mutogatások, aztán legrosszabb esetben jön a válás. A jelenlegi fellazult erkölcsi normák is egyre inkább azt sugallják, hogy a házasság nem egy életre szóló kapcsolatot.

Eddigi tapasztalataim alapján elmondhatom, hogy nagyon ritkák azok az ügyfelek, akik békességben és barátságban, szóváltások nélkül meg tudnak egyezni, és le tudják zárni a közös életüket.

Vizont gyakoriak a heves veszekedések, a szidalmazások, a másik lejáratása, megalázása, amelyet csakis kimondottan a vagyon megkaparintásáért tesz a másik.

Mennyivel könnyebb helyzetben lennének a házastársak, ha már a kezdetekben, a még boldog békeidőkből papíron lefektették volna, hogy az autó vagy a lakás kié legyen.

Nem elhanyagolható eset, amikor a felek még az utolsó teáskánál is összevesznek, hogy kihez kerüljön?

Nem állítom, hogy minden házasság zátonyra fut, de a lehetőség megvan rá.

A házasság intézménye azt a jogi következményt vonja maga után, hogy a házastársak a kívülállókhoz szemben gazdasági szempontból úgy jelennek meg, mint akik, mondjuk, egy cég lennének. Amit a férj megvásárol, az a fele részben a feleséget is megilleti, illetve, ha a feleség „csinál” egy tartozást, úgy annak a felét a férj is számon lehet kérni.

A törvény vélelmezi, hogy azokhoz a szerződésekhez, amelyek az egyik fél kívülállókkal megkötött, ahhoz a másik házastárs a hozzájárulását megadta.

Javasolom, hogy házasságkötés alkalmával a házasulandók foglalják szerződésbe – amelynek érvényességéhez szükséges, hogy legalább ügyvéd által ellenjegyzett, teljes bizonyító erejű magánokirat készüljön –, hogy ki mit visz be a házasságba, és mi fog majd a külön, és mi a közös tulajdonba tartozni. Lesz-e egyáltalán a felek között közös tulajdon? Ilyen szerződést a felek a házasság fennállása alatt is bármikor köthetnek. Tudnillik, hogy nem tartozik a házassági közös vagyon hatálya alá, azaz a házastárs különvagyonát képezi:

- az a vagyon, amelyre a házastárs a házasságkötést megelőzően tett szert;
- az a vagyon, amelyet a házasság fennállása alatt öröklés vagy ajándék címén szerzett;
- a személyes használatra szolgáló és szokásos mértékű, illetőleg mennyiségű vagyontárgy;
- a különvagyon értékén szerzett vagyontárgy.

Az a különvagyonhoz tartozó tárgy, amely a mindennapi közös életvitelt szolgáló, valamint a szokásos mértékű berendezési és felszerelési tárgy helyébe lép, tizenöt évi házassági együttélés után közös vagyonná válik.

A vagyoni közösséghez tartozó tárgyakat rendeltetésük szerint mindegyik házastárs

használhatja. A vagyoni közösséghez tartozó tárgyakat a házastársak közösen jogosultak kezelni. Mindegyik házastárs kívánhatja, hogy a másik járuljon hozzá azokhoz az intézkedésekhez, amelyek a vagyoni közösséghez tartozó tárgy fenntartása vagy értékcsökkenésének elkerülése végett szükségesek.

A vagyoni közösséghez tartozó tárgyak fenntartásával és kezelésével járó költségeket elsősorban a közös vagyonból kell fedezni, ha pedig az erre nem elegendő, a házastársak kötelesek a költséghez különvagyonukból arányosan hozzájárulni.

Erdekes a helyzet, amikor az egyik házastársnak tulajdoni részesedése van egy kft-ben, de a másik házastársnak nincs, vagy ugyanúgy, ha az ingatlan-nyilvántartásból az tűnik ki, hogy az ingatlan csak az egyik házastárs a tulajdonosa. Ezekben az esetekben a közhitelű céges ingatlan-nyilvántartásban nem szereplő fél is tulajdonosnak minősül.

A férfiak többsége nem szívesen felezi meg a vagyon, mondván, ő dolgozott meg érte, miközben az asszony „csak” háztartást vezetett és gyermeket nevelt éveken át. A jog ugyanolyan értékűnek tekinti a nőknek a családért végzett otthoni munkáját, mint a férj pénzkereső tevékenységét, tehát jogos a fele-fele arányú osztozkodás.

Alljon itt néhány példa a magyar bírói gyakorlatból:

* Az egyik házastárs részére leszármazói jogon juttatott vagyoni kárptólas nem tartozik a közös vagyonba;

* A házastárs vállalkozó tevékenységéből eredő tartozás a házastársi vagyoni közösség része;

* Annak eldöntésénél, hogy a szülők az ajándékot saját gyermeküknek vagy mindkét házastársnak szánták-e, egybeként az ajándékozással elérni kívánt célnak kiemelkedő jelentősége van;

* Ha a házastársak az egyik házastárs különvagyonon telkére együtt építkeznek, ellenkező megállapodás hiányában közös tulajdon keletkezik. A tulajdonostársakat megillető tulajdoni arányt a telekingatlannak és a felépítménynek a külön-külön megállapított forgalmi értéke alapján kell kiszámítani;

* Egymagában az a körülmény, hogy az egyik házastárs a különvagyonon értékén szerzett berendezési és felszerelési tárgyakat a házastársak közös használatába bocsátotta, még nem jelenti azt, hogy e vagyontárgyakat a közös vagyonba utalta volna.

**Dr. IGYÁRTÓ GYÖNGYI jogász,
ingatlanforgalmi szakjogász**

Várom bármilyen jogi témájú kérdéseiket, észrevételeiket, amelyekre a rovatban szívesen válaszolok anonim módon!

e-mailen: igyarto_gyongyi@yahoo.com; postán: 1062 Budapest, Andrássy út 97.; telefonon: +36-1-273-3650

Kell és kellene

KELL és LEHETNE párbajában Mindig a KELL a dölyfösebb Galambszürke a ruhája Az arc feszes, a száj merev.

LEHETNE fehérbe öltözött És kicsi harmatarcú lány Kifakult cipője gesztenye Lecsorgó vére padlizsán.

* * *

PORTRÉ

Címeredben köpönyeg és két kulacs. Hordozod a csavaros végű zászlót. A lengetéstől fáradt a kezed. Fonogatod szóhalálodat.

Tudod, hogy tudják, zsoldosuk vagy, csak ciklusra szerződés, új idényre. Fő a helyzet és a gázsi.

Ami saját volt, elrohadt.

A tévében ott vagy, a lapok lehoz-nak; sározni, mosni megtanultál. Diszk-rét hullarablók mosolyát vigyázod. El-tűntetsz minket, kiemelsz.

Több életed több halálad: palettád végtelen plakát. Kenyér helyett csak cir-kuszra telik: szonettet írsz, himnuszra hívsz.

Testet kereső szervdonor vagy. Apró, kifakult lego-elem.

A hályog néha szétoszlik szemedről. Visszanőveszted.

Nyakörvedbe új gazdi-nevet ír a csaták nélküli, percenként újrairható áltörténelem.

* * *

HARMADNAPON

Vannak dolgok, amikkel sohasem fogsz közeli kapcsolatba kerülni, ezért ellenállhatatlanul vonzanak. Szeretnél beléjük hatolni, megtagogatni a formájukat, megmártózni bennük. Szeretnéd megnézni a színüket, megízlelni őket. El akarsz merülni az illatukban, és hallani akarod mozgásuk minden rezzenését.

Óvatosan próbálsz bekeríteni: csobbanás nélkül buksz a víz alá, lát-hatatlan léptekkel jutsz át posványo-kon, mezítláb mászol meg sziklákat érte. Mégsem érheted el.

Az éles kövek felszabik lábadat, a mocsárbűz fojtogat, a tengervíz szét-feszíti tüdődet.

Ilyenkor elsötétül minden: lebegsz valahol a bolygók között, eltűnik a Föld, felrobban az űr, s te átengeded magad a zuhanásnak. Másnapra hely-reáll a rend. Megérted, hogy lehetet-len, emlékeztet rá a fejed lüktetése.

De harmadnap mindig újrakezed...

“Az önvaló dicsérete”

A Könyvhét küszöbén látott napvilágot Kovács Gábor Ungváron élő fiatal kritikus első, filozofikus tárgyú kötete „Az önvaló dicsérete” címmel. A szerzővel Lengyel János beszélgetett.

– *Neved ismerősen cseng a kárpátaljai olvasók körében, hiszen évek óta publikálsz. Miért csak most jelent meg első könyved?*

– Röviden: így alakult. Az Együtt folyóiratban publikáltam pár tanulmányt. Amikor valamennyi összegyűlt, a kiadó ajánlotta, hogy kerekítsem ki egy kötetnyire. Ha erőmből telik, egy Hamvas Béla-ról szóló nagyobb tanulmányt kísérek meg. Erre több időt fogok hagyni, kiérlelem. Különben az írás számomra nem létszükséglet.

– *A Könyvhét hivatalos kiadványában a könyved a filozófiai műveknél szerepel. Személyedben talán az első kárpátaljai filozófust tisztelhetjük?*

– Nem vagyok szakfilozófus. Tanulmányaim egyfajta Hamvas-kommentárok, értelmezések. Természetesen Hamvas Béla-val kapcsolatban sok mindennek utána kellett nézmem. Ennyi az egész.

– *Tegyük fel, hogy a könyvedet neked kell eladnod egy könyvesboltban. Mit mondanál el róla?*

– A könyv tradicionalista ihletettséggű írásokat tartalmaz, némelyik direkte Hamvassal foglalkozik. De kezdjük a címmel. Az önvaló az ember valódi, transzcendens énje, Uram bocsá', isteni énje. Kikopott a többség szokincsből is, sokan zavarba jönnek a szó jelentését illetően. Olyasmivé vált, amit a községe miatt nem veszünk észre, pedig a definíció szerint a lehető legközelebb van. Valami furcsa, „negatív csoda” folytán a XXI. századi ember kozmikus távolságba került az igazi lényétől. Az archaikus, szakrális kultúrákban az isteni én realizációja a központi helyen volt, bizonyosságul ott van az összes szent könyv. De mint tapasztaljuk, a modernitás éppen a szakralitás ellen hat, annak antitézise. Summázva: az ember leszédült igazi rangjáról. Ráadásul, ezt a szó szoros értelmében meg is ideologizálta.

Visszatérve Hamvashoz, az általa képviselt tradicionalizmus jelentőségét abban látom, hogy egy olyan sajátos világlátás, amely csodálatosképpen független

a modern és posztmodern kor paradigmális hatásaitól (ezt negatívumként szokták felróni neki). Az említett korszakokat meglehetősen zavarba ejtően a premodernből szemléli, vagyis egy látószólag meghaladott szempontból. Tulajdonképpen ez ragadott meg a Hamvas Béla szövegeivel való találkozáskor. Emlékszem, amikor a 90-es években elkezdték kiadogatni Hamvast, olvasásakor egyfajta „paradigmális sokk” ért. Valami hihetetlen fontosról értesültem tőle, ami elképesztő távolságban van a korszaktól, de ami ezzel együtt a legegyszerűbb módon érintette az egzisztenciámat. Később értettem meg, hogy egy személyesen megélt szakralitásról volt szó. Ettől kezdve a tradicionális szakralitás felé kezdtem tájékozódni. A megélt szakralitás óhatatlanul együtt jár a korszakkal szembeni distanciálással, egyfajta visszahódított realitás ez, ami végső soron lehetővé teszi a ránk telepedő korszak reflektálását az ettől való szemléleti szabadulást.

A Hamvas recepció hiányosságai abból erednek, hogy próbálják aktualizálni, holmi szellemi Prokrasztész-ágyba tuszkolni. Manapság lehetetlen Hamvasról szóló, valóban értő és jelentőségét igazán megértő munkát a tudományos közélettel elfogadtatni. Hamvas jelentősége éppen abban van, hogy radikális távolságban van a manapság forgalomban lévő értelmezési és szemléleti lehetőségektől. Az okosabbja, aki a tudományos karrierjére is gondol, elkerüli. Hiszen Hamvas egy olyan létszemléletet képvisel, ami teljes tagadása, antitézise az egyetemeken uralkodó szellemnek.

– *Hogyan értékeled a kárpátaljai magyar irodalmat?*

– Az irodalom, mint olyan, nem túlzottan érdekel. Eszköznek tartom. Nagyon szívesen venném, ha az irodalomban megjelenne a metafizikalitás, a magasabb rendű szellem. Ilyennel az anyaországban sem nagyon találkozom. Lehet, hogy ez a fanyalgás az én egyéni rigolyám, valaki azt mondja, itt is, ott is pezseg az élet, csúcspontot döntögetünk. Azt mondom, legalább a válságtudatig jussunk el, hogy esetleg, nagyon nagy szerencsével kilábaljunk. Egyszóval a metafizikai érzékenységet hiányolom, a transztendencia igényét, a valódi szellemi éhséget.

LENGYEL JÁNOS

Bakos Kiss Károly

A test dicsérete

Szeretni kell a testet is.
Míg lélek lakja, ékszer az.
És reggel is, meg este is
Csodálni, fény rá mint havaz.
Mert tudni kell, hisz így igaz:
Ki eljön, egyszer elmegy is.
Erteni kell a testet is.
Mi elrabolja, végzet az.

* * *

Weöres és Pilinszky

A dal és a csönd
Két orgona
Százlyukú síp
S a lyuk maga
Százszínű fény
S az éj hava
A dal és a csönd
Ha szólna

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

A Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet a Tehetség gondozási Program keretében alkotói pályázatot hirdet vers, szépróza, és egy vagy több kárpátaljai magyar irodalmi művet illusztráló grafika kategóriákban.

Pályázati feltételek:

- * Vers kategóriában 2–3 költemény;
- * Szépróza kategóriában legalább 2–3 mű A/4-es oldal terjedelemben;
- * Grafika esetén A/4-es rajzlapra fekete tuszal vagy ceruzával készített 3–6 pályaművet várunk.

Jelentkezési korhatár: 14 – 20 év.

A pályaműveket az alábbi címre várjuk: Európa–Magyar Ház, 90202 Beregszász, Széchenyi u. 59/b. E-mail: kmmi@swi.net.ua

A pályamunkák beküldési határideje: 2009. április 1.

A pályázat díjazása kategóriánként: I. hely – 500 hrvny; II. hely – 300 hrvny; III. hely – 200 hrvny.

Eredményhirdetés: 2009. április 20.

A zsűri által elfogadott pályamunkák az Európa–Magyar Házban bemutatásra kerülnek, illetve irodalmi folyóiratokban és kiadványokban jelentetjük meg!

A Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet műfordítói pályázatot hirdet: kortárs ukrán versek és szépróza művek magyar fordításait várjuk korhatárra való tekintet nélkül.

Pályázati feltételek:

- * Vers kategóriában 3–6 mű;
 - * Szépróza kategóriában 2–3 alkotás 2–3 A/4-es oldal terjedelemben;
- A pályaműveket az alábbi címre várjuk: Európa–Magyar Ház, 90202 Beregszász, Széchenyi u. 59/b. E-mail: kmmi@swi.net.ua
Beküldési határidő: 2009. április 27.

A pályázat díjazása kategóriánként: I. hely – 500 hrvny; II. hely – 300 hrvny; III. hely – 200 hrvny.

Eredményhirdetés: 2009. május 11.

A zsűri által elfogadott pályamunkákat irodalmi kiadványokban jelentetjük meg.

Kedves Fiatalok!

A KÁRISZ honlapján olvashattok az aktuális tervekről, programokról, beszámolunk eredményeinkről.

Írjátok meg, mit látnátok még szívesen a www.karisz.egalnet.hu című honlapunkon!

Lengyel János

A munkásszállók idillje

Aki soha nem lakott még munkásszállón, megspórolt néhány kellemetlen élményt. Persze, minden szállónak megvan a maga sajátos közege és arculata. De egy dologban megegyeznek: lehangolóan hatnak az ott lakókra.

Tízéves magyarországi építőipari pályafutásom során laktam munkásszállón, nyári konyhában, kertes házban, budapesti albérletben, konténerben stb. Ezek színvonala igencsak változatos volt. A leginkább lakható talán a szálhalombattai Pille és a Hága László Szálló volt. Ízlésesen berendezett szobák, modern konyha, szintenként automata mosógép várta a lakókat. Az sem volt mellékes, hogy az itt lakók szinte mindannyian ismerték egymást, hiszen túlnyomó többségük a közeli hőerőműben dolgozott. Az évek során egyfajta közösség alakult itt ki, amelybe magyar, szlovák, ukrán, román, orosz, sváb egyaránt beletartozott.

Teljesen más volt a helyzet Dunaújvárosban. Itt a Béke téren álló munkásszállóban helyeztek el bennünket. Reggelente innét jártunk ki a közeli Rácalmásra, ahol a falu szennyvízcsatornázását végeztük. A szálló alagsorában országosan elismert tekeosztály működött. Kezdetben nem tudtam elképzelni, honnan jöhet az állandó tompa puffogó zaj. Később jöttem rá, hogy a kemény borítású pályán pattogó tekegolyók keltik; a falak tökéletesen továbbították ezt a második emeletre, ahol többek közt az énszobám is volt. Melleleg a szálló minden zugában lehetett hallani. Az első hetekben nagyon zavart, már-már az idegeimre ment. Így voltak ezzel a többiek is. Más választásunk nem lévén, idővel kénytelenek voltunk megbarátkozni ezzel a kellemetlen körülménnyel.

Egyszer egy rossz mozdulat következtében beleroppant a derekamba. Mozogni sem bírtam, így néhány napig nem tudtam kimenni a munkahelyemre. Ha csak megmocantam, máris belém nyilallt az éles fájdalom. Megpróbáltam mozdulatlanul átaludni ezt a nehéz időszakot. Nem sikerült. A monoton pattogó zaj belefurakodott agyamba, egy idő után már úgy éreztem, hogy egyenesen a koponyámban pattognak az átkozott golyók. Sokszor éjfélig folyt a golyózás. Még jó, hogy nem golyóztunk be. Egy életre megutáltam ezt a sportnak nevezett, idegrendszer és hallójárat elleni merényletet.

És ez csupán a szálló egyik negatívuma volt. Nagyobb bajt jelentett a konyha. Kéves volt a főzőlap, ráadásul a meglévő gyakran felmondták a szolgálatot. Nem is csoda, ha figyelembe vesszük az igénybevételüket, hiszen a munka végeztével hazatérő munkások valósággal megrohmozták őket. Mindig nagyszorban állás előzött meg egy-egy főzést vagy melegítést. Délután három órától késő éjszakáig folyamatosan működtek, és még így sem tudott mindenki hozzájuk férni. Amit nem kímélnek, előbb-utóbb elromlik. Sokszor megesett, hogy fá-

radtan hazatérve, s látva a konyha előtt kialakult tumultust, inkább lemondtam a főzés örömeiről, és valami hideg ételt vacsoráztam. Egyre többször.

Persze, korántsem gondolkozott mindenki hozzám hasonlóan. Mindennaposok voltak a veszekedések. Előfordult, hogy aki néhány percre kiment a konyhából, visszatérve azt tapasztalta, hogy az edényét levették a főzőlapról, és már egy másik van a helyén. Ilyenkor megkezdődött a veszekedés. Mindenki a saját igazát igyekezett bizonygatni.

Egyszer aztán elkezdődtek a lopások. Ez azután történt, hogy az emeletünkre beköltözött egy, a kerék népéhez tartozó társaság. Számos munkatársam panaszkodott arra, hogy hiába zárja lakatra a konyhai szekrényét, abból rendszeresen tűnnek el dolgok, a közös hűtőben tárolt ételről nem is szólva, hiszen az mindig nyitva volt.

Hamar rájöttünk a rejtélyre, még csak Hercule Poirot vagy Columbo hadnagy briliáns elméjére sem volt szükségünk. Úgy határoztunk, csapdát állítunk a tolvajnak. Főzés közben jó hangosan arról beszélgettünk, ki mit tart a szekrényében. Ejszaka aztán felváltva lestük a konyhát. Fáradozásunk meghozta a gyümölcsöt. Sikerült fülön csipni két fickót a már említett társaságból.

A módszerük egyszerű, ugyanakkor hatékony volt. A szekrényeket ugyan lakatra zárták a tulajdonosok, de nem számoltak az emberi leleményességgel. A két tolvaj éjjelente elhúzta a szekrényeket a faltól. A hátlap csupán néhány csavarral volt felerősítve. Ezeket csavarhúzó segítségével leszedték. Magukhoz vették, ami éppen megtetszett nekik, majd a hátlapot visszacsavarozták a helyére.

A brigádfőnök még aznap hazaküldte a két szarkát, így az esetet nem jelentettük sem a gondnokságnak, sem a rendőrségnek. Egyikünknek sem hiányoztak az ilyen eljárásokból fakadó kellemetlenségek.

Dunaújvárosnak voltak pozitívumai is. Előszörban a szálló melletti erdő. Itt nagyon sokat barangoltam munka után. Érdekesképpen egy-egy tisztáson a közeli vasmű régi, használaton kívüli gépeit helyezték el. Korábban sohasem láttam ezekhez hasonló szerkezeteket. Jellemző a természet csodálatos alkalmazkodó képességére, hogy egy-egy ormótlan fémmonstrum széltől és esőtől védett szegletében feketeigók rendezkedtek be. Ezzel együtt éppen a vasmű jelenléte okozta a legsúlyosabb gondot a városban. Megesett, hogy reggelente, szobám ablakát kitérve, a parkányon finom, fémesen csillogó porréteget fedeztem fel. Ez a por természetesen bejutott az emberek szervezetébe is. Az én erőműben edződtető szervezetem látszatra jól bírta, néha azért úgy éreztem, mintha a tudómet valami nehéz teher akadályozná a zavartalan működésben. Itt nem volt ajánlatos olyan zöldteget vagy gyümölcsöt vásárolni, amit szabad ég alatt kínáltak megvételre. A mélyen beszívódó mérgeket és nehézfémeket semmilyen mosás sem tudta semlegesíteni.

Az étellopáshoz visszatérve, velem a Hága Szállón fordult elő hasonló eset. Egy ízben bablevest, vagy ahogy szűkebb hazámban mondják, paszulylevest főztem vacsorára. Evés után még maradt annyi, hogy másnap ne kelljen főzőm. Mivel a szobámban nem volt hűtő, a konyhai közös frigók egyikébe raktam be az edényemet. Másnap, a munkából megérkezve, éhesen mentem be a konyhába. Kinyitottam a hűtőt, ki akartam venni belőle a fazekamat. Amikor megemeltem, furcsa mód igencsak könnyűnek találtam. Az asztalra téve levettem a fedőt, hogy utána járjak a dolognak. A levesnek hűlt helye volt. A szépen, aprólékosan elmosott fazék alján pedig egy cetli ezzel a szöveggel: „Köszönjük szépen. Nagyon finom volt.”

Talán érthető, hogy első felindulásomban nem kívántam jó étvágyat ismeretlen és hivatlan „vendégeimnek”, akik láthatóan igencsak jó kedéllyel voltak megáldva. De azért volt bennük némi betyárbecsület, hiszen megesett, hogy hasonló esetben a pórul járt személy étele az edénnyel együtt tűnt el.

A másik eset két hónappal később történt. Barna Józsi, unokanővérem férje éppen otthonról érkezett vissza a szállóra. Édesanyám – szokásához híven – küldött vele egy kis jó hazait. Miután megvacsoráztunk a szobatársaimmal, a maradékot műanyag tárolóedényben beraktam a hűtőbe. Mivel sajátom még mindig nem volt, az egyik közösbe, a konyhában. Ez, mint a későbbiek alátámasztották, nem volt valami jó ötlet. Valahogy megfeledkeztem a bableves történetéről. A lényeg az, hogy amikor éjszaka felkeltem, úgy döntöttem, eszem még egy kis házi kolbászt. Adoboznak azonban lába kelt. És ami ennél is furcsább, néhány nap múlva újra a hűtőben találtam, üresen. Talán egy újabb adag kedvéért tette vissza az ismeretlen kajafosztogató.

Egy vicc:

– Mikor lesz a paszulyból bab?

– Amikor áthozzák az ukrán-magyar határon.

Ennél is cifrább eset történt egy felvidéki társunkkal, aki szobaszomszédom volt a Hága László Szállóban. Egy este, miközben a munkásbusztól a szobánkig bandukoltunk, az előttem haladó férfi a munkatársának azt ecsetelte, hogy tegnap milyen finom bablevest főzött. Még egy füstölt csülök is van benne, azt most ő bevágja, még mielőtt átöltözne és lezuhanyozna. Amikor a konyha előtt elhaladtunk, éppen egy fiatal roma jött ki onnét, jobb kezében villára szúrt csülökkel. A felvidéki kolléga bement a konyhába, majd kisvártatva kirohant onnan, és ordítva a srác után vette magát:

– Állj csak meg, te gazember! Hozod vissza a csülkömet!

Kiderült, hogy szinte a szeme láttára dézsmálták meg a kajáját. Ebből úgy is lett később. A torkos gyereket rövid úton kirúgták a szállóból.

Ez persze ama kevés esetek egyike volt, amikor sikerült lefűlelni a tettést. Az esetek túlnyomó többségében ismeretlen maradt.

Egy rendezvény margójára

A szépség és a művészi értékek világában

A Magyar Nyelv Éve – 2009 rendezvény-sorozat keretében az ungvári művészházaspár, Mihajlo Beleny szobrász, grafikus és Puhlik-Beleny Magda festőművész, keramikus munkáiból nyílt kiállítás a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet és a MÉKK Munkácsy Mihály Képzőművészeti Egyesület szervezésében. Az eseménynek az Európa – Magyar Ház kiállítóterme adott otthont.



A kiállítás ünnepélyes megnyitóján Zubánics László, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet elnöke köszöntötte az egybegyűlteket. A rendezvényt megtisztelte jelenlétével Bacskai József, a beregszászi magyar konzulátus főkonzulja, Zán Fábian Sándor, a Kárpátaljai Református Egyházkerület püspöke, Gajdos István, Beregszász megyei jogú város polgármestere.

A program első részében a nőnap tiszteletére Weöres Sándor A nő című versét szavalt a Bakos Kiss Károly költő, majd ezt



követően Dinnyés József daltulajdonos műsorát hallgathatták meg a jelenlévők. Az előadóművészt Vári Fábian László költő mutatta be, röviden ismertette életútját, munkásságát.

Dinnyés József gitárkísérettel adott elő megzenésített verseket. Ajelenlévők az előadó saját költeményei mellett Kiss Benedek, Szokolay Zoltán, Buda Ferenc, Bella István, Kalász László, Gál Sándor, Szécsi Margit, Ratkó József, Radnóti Miklós, Simon István, Gulyás József, Illyés Gyula költeményeit hallgathatták énekszóban, rövid személyes vonatkozású kommentárok kíséretében.

Előadását követően Zubánics László méltatta a kiállító művész házaspár munkásságát.

Mihajlo Beleny szobrász, képzőművész, pedagógus, a művészettörténet doktora, a Kijevi Cirill és Metód Hittudományi Akadémia professzora, Ukrajna érdemes képzőművésze, az Ukrajnai Nemzeti Képzőművészeti Szövetség és a Nemzeti Újságíró



Szövetség tagja. Számos köztéri szobor és emléktábla kapcsolódik a nevéhez, amelyeket a vidéken élt neves történelmi személyiségeknek szentelt. Több mint 500 érem alkotója, amelyek az Ermitázsban, a Tretyakov Képtárban, a szentpétervári pénzverdőben, II. János Pál pápa magángyűjteményében, a Vatikánban, illetve sok nevezetes numizmatikai gyűjteményben található meg. Öt kötete látott napvilágot, számos grafikai gyűjteményét jelentették meg az elmúlt időszakban. Több tucat tudományos munka szerzője.

Puhlik-Beleny Magda képzőművész számos megyei, országos és nemzetközi kiállítás résztvevője. Ukrajna Nemzeti Képzőművészeti Szövetségének, Ukrajna Népművészet Mesterei Nemzeti Szövetségének és Ukrajna Divattervezői Nemzeti Szövetségének tagja. Több kitüntetés birtokosa, 2006-ban a Boksay- és Erdélyi-díj kitüntetettje. 2003-ban és 2005-ben Ukrajnát képviselte a Buenos Airesben megrendezett nemzetközi kerámia-kiállításon.

A művészházaspár bemutatását



követően Mihajlo Beleny személyesen köszönte meg a szervezőknek a lehetőséget. Beszédében néhány szóban ismertette a kiállított alkotásokat. A tárlaton az általa megformált köztéri szobrok másolatai közül megtekinthető többek között Petőfi Sándornak a munkácsai várban álló mellszobra, Munkácsy Mihály mellszobra, amely Munkács központjában látható. Kiállításra került egy kis méretű Rákóczi-lovasszobor is, amelynek köztéri változata a remények szerint a közeljövőben Beregszászt díszíti majd. A képzőművész munkáiban a megformált nemzeti alakok személyiségét próbálta tükrözni. A szobrok mellett az érdeklődők válogatást láthatnak a Kárpát-medence történelmi személyiségeit bemutató bronzérmékből.

Puhlik-Beleny Magda alkotásai közül kiállításra került több festmény, kerámia és gobelin.

A megnyitó hivatalos részét követően a jelenlévőknek lehetőségük volt kötetlen beszélgetés keretében megtekinteni a kiállított anyagát.

A képeken: Dinnyés József daltulajdonos; Mihajlo Beleny és Zubánics László; Puhlik-Beleny Magda egyik csendélete; Petőfi Sándor mellszobra; a vendégek egy csoportja.

SZEMERE JUDIT



Társadalomnéprajzi feljegyzések

„Harangoznak délre...”

A toronyban elhelyezett harangok gyakran településtörténeti adatokat is tartalmaznak – olvastam Dobosy László „Harangok a magyarországi Gömörben” című munkájában. Ez a mondat keltette fel érdeklődésemet szülőfalum, Nagyberég templomának harangjai iránt.

Először Lehoczky Tivadar Beregvármegye monográfiája című könyvében néztem utána, mit kell tudni a nagyberégi harangokról.

“A város közepén, némileg emelkedett helyen áll a hajdan kívül-belül festett egyházi kőtemplom, mely 28 lépés hosszú és kilenc lépés széles. 94 centiméter vastag fala terméskőből van, rajta nyugatról két és délről három csúcsíves ablak, az utóbbiak 2,52 méter magasak és 63 centiméter szélesek. Az 1670-es évben történt kijavítás alkalmával fatorony illesztetett a nyugati széles, csúcsíves, horonyos vonalakkal díszített kőkeretű, fent leszelt lóherelevél alakú kapu mellé, melynek helyére később (1817–24) kőtorony állítottott, melynek két harangja közül a nagyobbikon az 1657-es évszám és Mihály György (Georgius Mihály) eperjesi öntő neve, a kisebbiken az 1781. év látszik.”

Felmentem a toronyba, és azt tapasztaltam, hogy ezek a harangok már nem azok, amelyekről Lehoczky írt.

Nézzük csak, mi van a harangokra írva. A nagyharang felírása: “Az 1917. május 5-én hadi célokra leszerelt harang helyett készített a Nagyberégi református egyház közössége az 1923. évben 3944 sz. öntötték Seltenhofen Frigyes fiai harangöntő gyárában Sopronban.” A kisharang felírása: “Készítettett a Nagy-Beregi Evangéliumi szerint reformált egyház részére és Nagy-Bereg város önkéntes adományából 1892. évben.”

Amikor elolvastam a kisharang felírását, elhatároztam, átnézem az 1890-es évekbeli presbiteri jegyzőkönyveket, hogy megtudjak valamit a harangok öntésének körülményeiről. A harangozási szokásokkal kapcsolatban minden érdekelt. Őszintén mondom, rendkívül tanulságos időutazást tettem az alatt a hét alatt, amíg módomban állt a jegyzőkönyvek ezzel kapcsolatos részeit tanulmányozni. Szívesen osztom meg ezt az élményt minden érdeklődővel.

A harangok beszerzésének ügyét az 1892. július 24-i közönséges gyűlésen vetette fel tiszteletes Vígváry Mihály református lelkész-elnök, hangsúlyozva, hogy ez már évekkel ezelőtt célba vettetett, de a cél megvalósítása mindig maradt a pénz nemléte miatt. „Jelenleg már az egyháztanács – többszöri tanácskozás után – oda jutott, hogy elérkezettnek látta az időt toronyban új harangok zúgását hallani. A harangok beszerzésére a város a maga pénztárából kemény egyezer Rhénensforintot adományozott. Köztudomású dolog az is,

hogy a beszerzendő harangok nem az egyháztanácséi, hanem az egyház közönségé, valamint a meglévők is, ezért a mostaniaknak eladása, vagy hovatévése is nem az egyháztanács, hanem a közönség joga” – olvastam a presbiteri jegyzőkönyvben.

Ezután az elnöklő lelkész megkérdezte, hogy kívánja-e az egyházközönség új harangok vételét? Ha igen, megbízza-e az egyháztanácsot a szükséges intézkedések megtételére? Az egyházközönség mindkét kérdésre igennel válaszolt, így hát elkezdődött a munka. A presbiterium 1892. július 31-i ülésének fő tárgya a harangügy volt.

Indítványozták, hogy az egyház részére szükséges harangok megvételének gyorsabb és biztosabb eszközlése végett a hazai harangöntő cégek valamelyikét az egyháztanács részéről keressék fel azért, hogy egy teljhatalmú megbízott embert küldjenek Nagyberegre, akivel helyben a bevásárlandó harangok felől értekezhetnek, másrészt esetleg az alkut is megköthetik. Az indítványt elfogadták, az elnöklő lelkészt megbízták, hogy Seltenhofer Frigyes soproni haranggyáros cégéhez az előterjesztett indítvány szerint postautonon mielőbb levélbeli megkeresést terjesszen elő.



E napon közgyűlést is tartottak, amelyen a fő kérdés ismét csak a harangok megvásárlása volt. Vígváry Mihály arról tájékoztatta az egybegyűlteket, hogy a közelebbi időben a presbiteriek felkeresik az egyházközönség tagjait, hogy adakozzanak a harangok vásárlására. Az új harangokra teendő adományok összegyűjtése idejének határnapjául szeptember elsejét tűzték ki.

Az 1892. augusztus 7-én tartott egyháztanácsi ülésen Vígváry Mihály elmondta, hogy felvette a kapcsolatot Seltenhofer Frigyes soproni harangcég-tulajdonossal, aki személyesen kívánt ellátogatni Nagyberegre. Láss csodát: Seltenhofer úr jelez-

te, hogy kedden, azaz augusztus 9-én 9 órakor már Beregszászban lesz. Kéri ezért a lelkész úr a gyűlést, hogy a beregszászi állomásra egy szekér küldessék Seltenhofer úr elé, egyszersmind a presbiteriek ugyanazon nap 10 órakor szíveskedjenek megjelenni a lelkészlakon.

Mi történt ezután? Seltenhofer úr megérkezett Nagyberegre, a presbiterium a harangok öntése tárgyában alkuba bocsátkozott vele. Augusztus 13-án ismét egyháztanácsulást hívtak össze, hogy megvitassák, kívánja-e az új harangok öntése, illetve vétel tárgyában a szerződést a nevezett céggel megkötni, vagy nem. Úgy döntöttek, megkötik a szerződést, amelybe belefoglalták: “A cég tartozik egyházunknak két darab új, kb. 1100 klgram súlyú harangot legkésőbb ez év október hó 20-ik napjáig szállítani kilogrammonként 1 for. 53 krajcárjával számítva, különösen kikötöttvén, hogy a szállítandó két új harangnak nagyobbika minden tekintetben olyan legyen, vagy még különb, mint a beregszászi ev. ref. egyház tornyában lévő harangok legnagyobbika. A felszerelés: mint ütő, húzó-rúd, korona, tengelyek, serpenyő stb egészen vasból, a legújabb szerkezet szerint készítve a cég tartozik ingyen adni, a harangokra tartozik díj nélkül önteni a következő felirattal: “Készítettett a Nagy-Beregi Evangéliumi szerint reformált egyház részére az egyháztagok és Nagy-Bereg város önkéntes adományából 1892-ik évben.” Köteles továbbá a cég egy álló szerkezetű kovácsolt vasból készült harangállványt szállítani, s annak, valamint a harangok jóságáért és tartóságáért 15 álló évig tartó jótállást vállalni.

Köteles a cég a harangokat és az állványt a maga költségén a beregszászi vasútállomásig szállítani. Köteles a cég az egyház régi harangjait kilogrammonként 85 krajcárjával számítva, illetve fizetve átvenni. Tartozik a cég az általa szállított új harangokat az egyház tornyába helyezni, felállítani 50 forintos díjért, s a behelyezést, illetve a felállítást úgy eszközölni, hogy a toronyépületben semminemű kár ne essék. Különben a felállítással, általában a harangok által a toronyépületben netalán eshető károkért a cég felelősséggel tartozik. Az egyház által egy zeneértő és egy mérnök, tehát két szakértő egyén választván és hivatván ezeknek teljes helybenhagyó bírálata után történik az új harangok átvétele és árának kifizetése, amidőn az egyház tartozik az átvételkor a cégnek 1000 forintot készpénzben fizetni és átadni két régi harangját, kilogrammját 85 krajcárban számítva, ezek után a harangok árának többi részét 1893 január első napjára, vagy ha akkor az egyház ezt nem tehetné, egy év múlva 6 százalékkamat mellett köteles fizetni.”

A szerződés általános helyeslése után a gyűlést befejezték. ➤

„Harangoznak délre...”

■ A soproni haranggyáros elfogadta a szerződésbe foglalt feltételeket és visszaküldte azt aláírás végett. Vígváry Mihály lelkész, Füzesi Károly gondnok és Varga Pál presbiter, városi bíró látták azt el kezéjükkel.

1892. szeptember 4-én az egyháztanács ülésén az elnöklő lelkész bejelentette, hogy az építészeti hivatalból kiküldött mérnök megvizsgálta a templomban lévő harangokat és a nagyobbikkal való harangozás általa életveszélyesnek találtatott, szolgabírói úton betiltatott a vele való harangozást.

A lelkész közölte, hogy összesen 389 forint gyűlt össze a lakosságtól a harangokra: „Voltak az egyháztagok között oly jobb módúak, kik oly kevés összeget ajánlottak, hogy el nem fogadhatták. Ismét találtattak olyanok, akik a gyűjtés alkalmával nem voltak a serény munka miatt odahaza, s így ezen egyháztagoknál gyűjtés nem történhetett.” Elhatározták, hogy egy hét múlva a gondnok által kijelölt egyházi előjárók felkeresik ezeket az embereket a gyűjtés eszközlése végett.

Október 9-én a haranggyáros a harangokat postára adta, amelyeket a beregszászi vasútállomásra az egyháztanács tagjai által felajánlott szekerekkel szállítottak Nagyberegre.

Nagyon érdekes, hogy az egyháztanács valóban fogadott szakértőket a harangok kipróbálására a zeneértő Zsírós Sándor és Almási Sándor beregszászi lakosok személyében, akik megvizsgálták a harangokat és hangjaikra nézve, sőt, minden tekintetben a kívánalomnak megfelelőnek találták. „A harangok vasállományának megvizsgálására Gulácsi Lajos beregszászi lakos, mérnök meghivatni határozatik” – folytatódik a jegyzőkönyv. Ugyanitt olvashatunk az elszámolás módjáról: a város által adományozott 1000 forintot, valamint a hívektől összegyűlt pénzt a harangok árának törlesztésébe posta úton elküldték.

A lelkész előterjesztette: illő és szükséges dolognak véli, hogy az új harangokat a közhasználatnak hivatalosan adják át és ezen átadás szenteléssel, azaz nyilvános istentisztelettel kapcsolatos szertartással eszközöltessék. Javaslata általános helyeslésre talált a presbiterek körében. Az egyház pénztárából a szentelési költségek fedezésére 100 forintot irányoztak elő.

Döntöttek a jövőben eszközzendő harangozás módjáról is:

1) közönséges szombatnapi estéken a délutáni templomi istentiszteletkor csak a nagy harang húzassék meg.

2) Karácsony, Újév, Virágvasárnap, Húsvét, Áldozócsütörtök és Pünkösöd ünnepeket megelőző nap délutánján tartandó templomi istentisztelettelre pedig mind a két haranggal együtt, egyszerre.

3) A halotti, illetve temetési alkalmakra való harangozást illetőleg a halottak közül

ezután az úrvacsorával éltek felnőttek, a még úrvacsorával nem éltek pedig gyerekekül tekintessenek.

4) Elhatározták továbbá, hogy idegen kis felekezetűek halottjaik temetésekor való harangozásért mindenalkalommal 1 forintot fizetnek, melynek fele az egyházé, fele a harangozóké.

5) A község határán átvendő /idegen/ halottaknak való harangozás bére is egy forint, melynek fele részét szintén a harangozók kapják díjnak, másik fele része pedig az egyház jövedelmét képezi.

Hogy pedig a harangozás menete és módja egyháztanácsunk, illetve egyházközségünk tagjainak ne csak emlékezetében és tudatában, de írásban is feljegyezve megörökítvén legyen, jegyzőkönyvbe szabályszerűen bejegyeztetik, hogy jövőre a harangozás módja a következő leend:

Történik a harangozás

I. Nyilvános templomi istentisztelet telére hívólag

1) Hétköznapokon reggel és estére a kis haranggal egyszer, egyszer.

2) Bűnbánati héten minden napon reggelre és estvére is a nagy haranggal egyszer.

3) Minden szombat napon estvére a nagy haranggal egyszer.

4) Vasárnap- és más ünnepnapokon délelőtt és délután is a nagy haranggal kétszer és aztán mind a kettővel együtt egyszer.

5) Karácsony, Újév, Virágvasárnap, Nagy-Péntek, Húsvét, Áldozócsütörtök és Pünkösöd ünnepeket megelőző nap délutánján, vagyis estvére mind a két haranggal együtt, egyszerre.

II. Halotti vagyis temetési alkalmakkal

1) A halálózás első jelzésekor

a) felnőtt férfiaknak a nagy haranggal háromszor s aztán mind a kettővel együtt egyszer.

b) felnőtt nőknek a nagy haranggal kétszer, s aztán mind a kettővel együtt egyszer.

c) fiúgyermekeknek a kis haranggal háromszor s aztán mind a kettővel együtt egyszer.

d) leánygyermekeknek a kis haranggal kétszer s aztán mind a kettővel együtt egyszer.

2) A halálózás későbbi jelzésekor a temetést megelőző időben reggeli templomi istentisztelettel után és délben minden rendű halottnak mind a két haranggal együtt, egyszer, egyszer.

3) Temetésre és koporsóba tételre /gyűlésre/ hívólag minden rendű halottnak mind a két haranggal együtt egyszer és aztán a nagy haranggal egyszer.

4) Halottnak a templomba és a temetőbe vagy bárhová vitelek, a vitel idejének tartama alatt történik a harangozás mind a két haranggal együtt, egyszerre.

A harangozási szokásokat a továbbiakban is érdekeseknek találtam. 1893. április 9-én határozatot hozott az egyháztanács, hogy a harangozók szolgálati éve nem április 24-én kezdődik, mint addig, hanem „mindig januárius 1-én és december 31-ik napjával, a polgári év végével végződik.” 6 ellen 10 szavazattal határozatilag kimondott, hogy a naponkénti déli 12 órát jelző harangozás szokásba, illetve gyakorlatba NE hozassék.

Érdekesnek találtam azt a határozatot is, miszerint a reggeli harangszót mindenki híradásul vegye az egyházi közmunkába állást illetőleg.

A szakemberek által megvizsgált harangokat végül is felszerelték. Sajnos, a felszentelésről nem tudok számot adni, mivel a jegyzőkönyvből hiányzik néhány lap, feltehetőleg azok is, amelyek az eseményt megörökítették.

A későbbiekben leírtakból kiderült, hogy Nagyberegen nem is volt olyan egyszerű dolog begyűjteni a harangállítás költségeit. Bár a presbitérium a haranggyárossal kötött szerződést igen körültekintően állította össze, és sokat fáradozott az adományok begyűjtésén, adósok maradtak a harangok árának egy részével, pontosan 118 forint 24 krajcárral. Vígváry Mihály lelkész az 1893. szeptember 3-i közgyűlésen megszavaztatta, hogy az egyháztagok által fizetett államadó-összegek arányában adó formájában vettessék ki a hátralék. A harangadó-kivetés lajstromát közszemlére kitétték és a szószékről is kihirdette a lelkész.

Érdekes, hogy a harangozói szolgálatra rendszerint több egyén is jelentkezett, közülük a presbitérium választotta ki a megfelelő személyeket, akiket szolgálataikra felkérttek.

Ugy tűnik, az új harangok elhelyezése után a községben gyakran változtak a harangozási szokások. Az 1893. december 31-i presbitériumi ülésen Szász Gábor egyházi jegyző javasolta, hogy Karácsony, Húsvét, Pünkösöd és Újév ünnepnapokat megelőző estén ünnepeljenek kettős harangozással és néhány ünnepi énekversenek a toronyépületben való éneklésével, mivel az más magyar református egyháznál is szokásban van. Indítványozó javaslatának érveül előadta, hogy ezen nagyobb ünnepek idejének elérézését jelző esti harang- és éneklés a híveket buzgóságra serkenti. Elrendelték a harangozás és éneklés gyakorlatba hozását. Érdekes, hogy az én korosztályom nem is hallott erről a szokásról.

A harangok állításakor elhatározták, hogy szombaton estére a nagyharanggal egyszer harangoznak. Varga Pál presbiter javasolta, hogy mint a megelőző években, úgy ezután is szombaton a délutáni istentisztelettelre a harangozás mind a két haranggal együttesen eszközöl-

Társadalomnéprajzi feljegyzések

„Harangoznak délre...”

tessek. Az indítványt szótöbbséggel elfogadták.

Az egyháztanács, nyilván a gyakorlati szempontokat figyelembe véve visszatért a déli harangozás ügyére. Hosszas vita után úgy döntöttek: határozatilag el kell rendelni, miszerint nyári munkaidőben, április 24-től szeptember hó 29-ik napjáig déli 12 órakor harangozni kell.

1894 márciusában a közgyűlés elé terjesztették, hogy mivel a déli harangozás a harangozókra újonnan rájuk rótt teher volt, ezért a harangozók külön fizetést kérnek. A közgyűlés a nyári déli harangozásért járó bérül minden adózó családtól évente 5–5 krajcáros bért ítél meg befizetni a harangozók búzajárandóságával egyidőben.

Az 1894. december 30-án tartott presbitériumi gyűlésen “kérdésbe vétetett”, hogy a jelenleg szolgáló harangozók megtartassanak-e a jövő évre, vagy ne? A harangozók – név szerint Orbán József és Szegedi Mihály – “mivel ellenük semmi kifogás nem emelhetett”, állásukban maradtak. Sőt, Szegedi Mihály nevével az 1923-as jegyzőkönyvekben is találkozunk.

Azt gondolnánk, hogy az új harangok most már zavartalanul szolgálták a gyülekezetet. Nem! Közbejött a világháború s ez nemcsak az embereket szőlította harcba. A presbitérium 1917. május 13-án megtartott gyűlésén Bary Gyula lelkész bejelentette, hogy a torony nagyobbik harangját a hadvezetőség intézkedésére május 5-én leszerelték és elszállították, sőt, elrendelték a kisebbik harang rövid időn belüli levételét is. A presbiterek fájó szívvel ugyan, de a hazának hozandó áldozat kötelességének tudatában megnyugvással vettek tudomást a harangok leszereléséről, és határozatot hoztak arról, hogy az azokért befolyó térítményt elküldik a központi harangalapba.

Érdekes módon a kisharangnak mégis megkegyelmeztek (nincs nyoma a jegyzőkönyvekben, hogy miért). 1917. október 28-án a reformáció megindításának 400. évfordulója alkalmából reggeli 6 órakor, sőt, a megelőző napon esti 7 órakor is “a hadi célokra le nem szerelt kisebbik harang megkondulása” jelezte az ünnepnap elérkezését, majd a rendes istentisztelet idejét.

Dél előtt 9 órakor a templomba sietett a gyülekezet apraja-nagyja, a hazát fegyverrel védő, immár több mint három éve sajnos nélkülözött mintegy 300–350 férfi kivételével – olvasom a jegyzőkönyvből. A közlés lélekszáma ekkor 1874 fő volt.

Ugy tűnik, a nagyberegai egyházközség nem elégedett meg a kisharanggal. Az 1922. augusztus 27-én tartott presbitériumi gyűlésen Bary Gyula lelkész elmondta: egyes egyháztagok és presbiterek “magánúton történt érdeklődése folytán” levélben felkereste azt a soproni harangöntő céget, amely 1892-ben már készített harangokat az egyház számára, s megkérdezte, lehet-e onnan

ide (mármint a trianoni döntés értelmében Csehszlovákiának ítelt területre – F. M.) harangot szállítani. A cég válasza igenlő volt, viszont a gyár megbízottja számára beutazási, a harangok szállításához behozatali engedélyt kellett kérni. A presbitérium egyhangúlag megszavazta, hogy e céggel köt szerződést a hadi célokra leszerelt haragnál valamivel nagyobb harang készítésére.

A zsupáni hivatal a kért beutazási engedélyt megtagadta. Két presbitert bíztak meg az engedély megszerzésével és gondolom, a nagykapuk mellett megtalálták a kiskaput, mert az engedélyt mégiscsak megkapták. Kiss József harangszerelő megérkezett Sopronból, szerződést kötött a Seltenhofer cég nevében 1 db 786 kilogramm súlyú “F” hangú harang szállítására.

Március 19-én a cég teheráru gyanánt vonatra tette a harangot, figyelmeztetve a nagyberegai egyházközség presbitériumát, hogy a vámfizetési teendők lebonyolítására Sátoraljaújhelyre küldjék képviselőjüket.



A soproni haranggyáros hamarosan levelet küldött, hogy haladéktalanul fizessék ki az összes költségeket, mert különben a magyar hatóságok nem engedik neki több, erre a területre készített harang kiszállítását. A felszólításnak eleget tettek.

A harangszentelési ünnepségre 1923. május 21-én, Pünkösöd másodnapján került sor. A presbitérium 80 terítékes közebed adását is elhatározta.

Íme, mit ír az eseményről a Szeretet újság 1923. június 10-i száma:

“Piros Pünkösöd ünnepének másodnapján lélekemelő és magasztos ünnep volt Nagyberegen. E napon szentelte fel és áldotta meg Isten segédelmével Bertók Béla, a ruszinszkói református egyházkerület első püspöke a nagyberegai református egyház szép zengésű új nagyharangját. A nagyberegai határon hétfőn reggel 32 tagú lovas bandérium várta a püspök urat, feleségét

és a kíséretében jövő vendégeket. A falu közepén diadalkaput emeltek, mely alatt az egész község ünneplő ruhában várta a püspök urat, kit Bary Gyula nagyberegai református lelkész üdvözölt az egyház és a község nevében. A püspök úr válaszában kijelentette, hogy mindig örömmel jön Nagyberegre, mert a községnek, a “hegyen épült városnak” hitében erős, dolgos és szorgalmas népet szereti és becsüli. Háromszorosan éljen viharzott fel a beszéd után, s ekkor Füsthy Bözsike meleg szavú vers kíséretében nagy csokor virágot adott át a főtiszteleltű asszonynak.

Dél előtt 9 órakor kezdődött meg a harangszentelési ünnepélye. A püspök úr és a megjelent többi lelkész a templomajtóban állottak meg s a templomajtóban felhúzásra készen nyugodott a feldíszített, szép nagy harang. Az alkalmi énekek eléneklése után Bertók Béla püspök mondott ünnepi beszédet és imát, kérve az egek urat, hogy áldja és szentelje meg a harangot, mely rendeltetésre vár. A befejező ének után fölhelyezték a harangot a toronyba és tizenegy óra után először kondult meg, hogy Isten dicsőségét hirdetve, Isten tiszteletére hívja a hívőket. Zsúfolásig telt meg a templom. Az ünnepi beszédet Tornyay János bilkei lelkész mondta, s a nagyberegai református énekkar igen szépen énekelt előtte, Ricsey György orgonaművész pedig gyönyörűen orgonázott.

Fél 2 óra után a nagyberegai egyház közéletét adott, amelyen igen sokan vettek részt a református iskola nagy folyosóján. Pompás volt az ebéd, melyen a falu magyar ruhába öltözött virágai szolgálták ki a vendégeket, igen ügyesen és nagy vendégszeretettel.

A vendégek úgy távoztak el a késő esti órákban Nagyberegről, hogy bizonyára soha nem fogják elfelejteni a nagyberegiek harangszentelési ünnepélyét”.

Érdekes adalék (az utókor bosszantására, hogy íme, mulatni már akkor is tudtunk): a harang beszerzésének és felszerelésének költségei 35 261, 51 koronát tettek ki, a közebed pedig 8 482, 05 koronába került...

Sok érdekes momentumot találtam később is a harangozási szokásokkal kapcsolatban. A harangozók az 1925. április 26-án tartott presbitériumi ülés elé terjesztették, hogy vegyék határozatba és hirdessék ki, miszerint esküvőkor és lánytemetéskor ők is kapjanak kendőt. Ez utóbbikor ennek ellenében lemondanak a halotti toron való vacsoráról vagy más formában is elfogadnak kárpótlást a kendő helyett.

A presbitérium határozatilag kimondta, hogy esküvői kendő a harangozók részére eddig sem volt, ezután sem lesz. Leánytemetéskor, ha kapnak kendőt, elfogadhatják, valamint határozott meghívás mellett elmehetnek a halotti torra is.

Társadalomnéprajzi feljegyzések

„Harangoznak délre...”

1926. december 19-én a presbitérium megbízta a lelkészt, hogy pontos jegyzéket vezessen a harangozói díj meg nem fizetőiről, s minden egyes alkalommal, amikor az ilyeneknél harangozói szolgáltatásra lenne szükség, fel kell szólítani őket, hogy 1924. január 1-ig visszamenőleg fizessék be a harangozói díjakat. Ellen esetben a harangozói szolgáltatást igénybe nem vehetik. A határozat 1927. január 1-jén lépett életbe.

1938. július 15-én a beregi községi jegyzőség levélben fordult a református egyház lelkesi hivatalához a járási hivatal rendelkezésére hivatkozva, miszerint a toronyból egy harangot le kell szerelni, azt lábakra helyezni a templom mellett, mert ha esetleg háború lenne (kiemelés tőlem – F. M.) és a templomtornyot eltalálná az ellenség, nem volna mód a lakosságot légítámadás veszélyére figyelmeztetni.

A presbitérium nem tartotta célszerűnek ezt az eljárást, mert a felmerülő költségekkel szemben aligha mutatkozott volna a kívánt eredmény. A harang által adandó jelzések faluhelyen a tűzveszedelemre szolgálnak s könnyen zavarba hoznák a kevésbé tájékozott lakosságot – írta válaszában a lelkész. Egyszerűre felszerelését javasolta. Így hát a harangokat nem bolygatták.

Akkor valóban nem, de a 80-as évek elején ismét a figyelem középpontjába kerültek: kézi erő helyett villanyárammal szerették volna azokat működésbe hozni. A kísérlet kétféle ellenállásba ütközött. Egyrészt a templomtorny szüknek bizonyult a „lélekletlen” gép munkájához és a lakosságnak sem tetszett a „gépi” harangozás. Úgy mond, nem volt benne élet... 2002 tavaszán mégis megoldották a problémát, később pedig ifj. Gulácsy Lajos villamosmérnök módszerével tökéletesítették a szerkezetet. Azóta könnyebb lett a harangozó munkája.

A falunak jelenleg csak egy harangozója van, Margitics István, aki már több mint tíz esztendeje látja el feladatát. Rendszeresen ellenőrzi a harangok állapotát, mert a falunak fontos, hogy minden délben hallják a harangszót.

A településnek már pravoszláv és görög katolikus gyülekezete is van, de a temetéseiken a reformátusok harangjait „használják”, anyagilag hozzájárulva a harangozó béréhez.

Ha valakinek harangozási szolgáltatásra van szüksége, elmegy a pénztárhoz, és kér egy igazolást, hogy az egyházfenntartói járuléka ki van fizetve. A harangozó csak az igazolás felmutatása után húzza meg a harangot. Halálesetkor a közölt rendben folyik a harangozás, lakodalmakkor 7–8 percig kell harangozni.

A presbitérium jegyzőkönyvekben olvastottakat igen tanulságosoknak találtam. Meglepett, milyen körültekintően fogalmaz-

ták meg a harangkészítésre kötött szerződéseket. A nagyberegiek nyakasságáról árulkodik, hogy kikötötték: a nagyharangnak minden tekintetben olyanok kell lennie, sőt még különönbek, mint a beregszászi református egyház nagyharangjának. Tanulságos, hogy a közadakozás már akkor sem volt népszerű, különösen a gazdagabbak körében, hiszen akadtak olyanok, akikről a pénz nem fogadták el, oly keveset szántak a közös perselybe. Amikor a nagyharangot hadi célokra elszállították, a nagyberegiek azon igyekeztek, hogy minél előbb pótolják ezt a veszteséget. Amint lehetőség nyílt rá, ismét megkeresték a soproni haranggyárost, aki a határok ellenére is leszállította a megrendelt harangot. A harangszentelés szép ünnepség keretében zajlott, s azt hiszem, tartást is adott a megszállók által árgus szemmel figyelt, kisebbségbe szakadt magyaroknak.

Nem tartozik szorosan a tárgyhoz, de tanulságos, mennyire rá akarta erőszakolni akarátát az állami tanügyi hatóság az egyházi iskolára, s mennyire kiszolgálta a megszálló cseh hatóságokat a nagybereg községi jegyzőség. 1925 márciusában a Népiszkolai Ifjúsági Könyvtár állagáról vett fel jegyzőkönyvet az állami tanügyi hatóság. Kötelezték a presbitériumot, hogy az egész könyvtár egyharmad részét, amely magyar nemzeti vonatkozású és vallásos tartalmú volt, szolgáltatassá az állami tanügyi hatóság kezeibe. A presbitérium a legnagyobb megbotránkozással értesült a nemzeti kisebbség jogait durván sértő „s magyar kultúránk és vallási érzésünk aláásására, gusztusos felállítására irányuló s minden jogi és erkölcsi alapot nélkülöző látszó intézkedésről.” Úgy döntöttek, hogy ezeket a könyveket „Gyülekezeti könyvtár” címen fogják használni és kiemelik a Népiszkolai Ifjúsági Könyvtárból.

1944 őszétől tovább romlott a lakosság vallási helyzete. Volt olyan időszak, amikor az istentisztelet-tételre hívó harang szavára csak kevesen mertek elmenni a templomba, mert arra kijelölt emberek felírtak mindenkit, és sokan féltették az állásukat.

Manapság Kárpátalja-szerte tanévkezdéskor és tanévzáráskor is ünnepélyes istentiszteletet tartanak. Nagyberegen nyílt meg a megye első református gimnáziuma, amelyet jelenleg hivatalosan református líceumnak neveznek. Kárpátalján már nyolc egyházi iskola működik.

A nagybereg harangok – s velük együtt a református gyülekezet tagjai – a dolgozatban feltérképezett évtizedek alatt sok nehézségen mentek keresztül. Am a templom és az anyanyelv megtartó ereje mindig segített. Mert a templomban mindig élénk lehetett a Himnusz és bizony hihették: „Erős várunk nekünk az Isten.”

FÜZESI MAGDA

Weinrauch Katalin

Rontás

Tíz éve annak, hogy rászánták magukat az áttelepülésre. Félték az újtól, az ismeretlentől – főleg így, a nyugdíjkor határán –, mégis belevágtak. Éva édesanyja biztatta őket, minden erejével azon volt, hogy menjenek, pedig a mama nem sokkal volt alatta a nyolcvannak. Az unokái miatt aggódott, hogy hiába kapják meg az egyetemi diplomát, otthon nem találnak munkát, bizonytalan a jövőjük. A veje egyetértett vele, így aztán bár nehéz szívvel, Éva is beadta a derekát.

Magdi néni Szabolcsban született, ott volt fiatal aháború előtt, amíg rá nem lőtt az a szép szál ungvári fiú, akivel majdnem ötven évet éltek együtt boldog házasságban az Ung-parti városban. Egyetlen órányi útra és mégis mérhetetlen távolságra a szülőfalujától.

Igen, a Magyarország testét megcsónkító, térképet meggyalázó ceruzavonásnak köszönhetően Magdi néni a családjával máról holnapra kívül rekedt az országhatáron. Negyven hosszú évig mélyen elhallgatott, nem is létező magyarok lettek a Kárpátok tövében élő félmilliónyi magyarral együtt. A rohanó évek az anyaországból kiszakadt asszony fölött sem múltak el nyomtalanul, kéretlenül meghozták az öregedést, s talán ezért, vagy mert megözvegyült, egyre inkább vágyott haza, a szülőföldjére. A még egyetlen élő nővére hívta-várta őt haza a családjával együtt.

– A kórházakban szükség van a jó ápolónőkre. Évát azonban felveszik valamelyik osztályra, András sem marad munka nélkül, jó szakmája van – biztatta őket lehelében.

Így hát a '90-es évek közepén útra keltek, telve ingatag reményekkel és szorongató bizonytalansággal. Igaz, csak ők hárman. Bandika váratlanul bejelentette, hogy nősül, útban a gyerek és az orosz nemzetiségű asszonyka csakis otthon szeretne élni. Vicusnak még hátra volt egy utolsó éve az egyetemen, nem akarta megszakítani a tanulmányait, ezért ő is a maradás mellett döntött. Akkor még azt mondta, egyelőre. Mára kiderült, hogy végleg. Nagyon jól fizető állásban helyezkedett el, megbecsülik a munkáját, sajnálja otthagyni.

Magdi néni szülőfaluja az elmúlt évtizedek alatt kisvárossá nőtte ki magát. Először ott vettek ki egy aprócska albérletet. Éva meg András csak a megyeközpontban talált megfelelő munkát, s bár nem panaszkodtak, lerítt róluk, hogy az örökös utazás már nagyon megterhelő, fárasztó számukra. Magdi néni furdalta a lelkiismeret, mert jobb sorsot szánt a vejenek meg a lányának, amikor rábírtta őket az áttelepülésre. Hogy könnyítsen rajtuk, magára vállalta a házimunka jelentős részét, no meg a kiadások zömét. Jól beosztva a nyugdíját, fizette a lakással járó költségeket, vásárolt, főzött, takarított. Közben az újságok apróhirdetéseit bújva folyton azt leste, hol vár rájuk a félretett pénzeszközükhez mérten, ►

Weinrauch Katalin

Rontás

Elfogadható áron egy eladásra felkínált nagyobb lakás, esetleg kisebb családi ház abban a nagyvárosban, ahová a gyerekei naponta eljárnak dolgozni. Gyorsan rájuk mosolygott a szerencse: a megyeközpont zöldövezetében eladó lett egy éppen nekik való lakás.

– Nem panel, téglából épült társasház, első emeleti lakás, szép, nagy, tágas. Aszomszédok régen ott lakó rendes emberek, az utca békés és csendes – jött haza Éva és András a jó hírrel. – Jaj, anyukám, milyen jó, hogy itt vagy nekünk, és ilyen figyelmes vagy! Nélküled nem találtunk volna rá soha erre a lakásra!

– Nem csoda, hiszen állandóan dolgoztok, úton vagytok... Csak az öregnek van arra ideje, hogy az újságokban kutakodjék. Erről jut eszembe: szemüveget kell cserélnem, gyengül a látásom. De az eszemmel még, hál' Istennek, semmi baj! – örült velük Magdi néni.

– Meghiszem azt, anyukám, sok fiatal megirigyelhetne! Istenem, hány nálad jóval fiatalabb, elbutult, idegileg tönkrement embert látok én naponta a kórházban. Hálát adok érte az Úrnak, hogy az én édesanyám ennyire reális, józan és tevékeny... Remélem, neked is tetszeni fog a lakás!

Az évek gyorsan, észrevétlenül múltak. Már nem érezték magukat idegennek, elfogadták, megszerették az új környezetet, amelybe belecseppentek. Szépitették, ott-honná varázsolták a lakást. Évát és Andrást sem gyötörte úgy a honvágy, ahogy eleinte, bár a szülőföldről soha nem tudtak végleg elszakadni. Kapcsolatuk a régi, igazi otthonukkal továbbra is élő maradt. Ha csak tehettek, beültek az öreg Ladába, s leszámítva a határon való több órás ácsorgást, pár perc alatt kedves városukban voltak. A gyerekeik is sokszor meglátogatták őket: így megosztva is összetartó maradt a család. Bandinak a kisfia már nagyocská volt, az időközben férjhez ment Vicus kislánya is gyorsan növekedett, s a két kis lurkó sokszor napokig a nagyszülőknél vendégeskedett, így aranyozva be az imádott dédike életét. Dédimama fáradhatatlan volt, és az unokák nem tudtak betelni csodálatosan szép meséivel, finomabbnál finomabb süteményeivel, amivel kényeztette őket.

Magdi néni barátnőt is talált a házban, egy vele egykorú hölgyet. Jól megértették egymást, előre- meg hátraszaladva az időben, jókat beszélgettek. Ezek a beszélgetések főleg Judit néninek jelentettek sokat: megszüpítették a napjait, szívszorító magányát, feledtették az idős asszonnyal a szomorú egyedüllétét. Két gyermeket hozott a világra, felnevelte őket becsületben, diplomát adott a kezükbe, kiházásította őket, aztán amikor eltemette az urát, és neki lett volna szüksége rájuk, már feléje sem néztek. Lányának, a jó módban élő főorvosnénak csak kellemetlen nyűg, főlöslleges teher volt a beteges, özvegy édesanya. Alig látogatta, főlegmiután minden valamireva-

ló értékéből kiforgatta. A fia meg... Hát igen... ő rendszeresen, óramű pontossággal, minden hónapban egyszer néhány percre meglátogatta az anyját. Ez minden esetben a nyugdíjkézből következő napon történt.

– Szegény Tivadar fiam, mindig pénz-zavarban van – magyarázta Judit asszony.

Magdi nénitől idegen volt ez a magatartás; nem tudta megérteni a közönnyel párosított keményszívűséget, sem a szemérmetlen kapzsiságot, amivel ezek a tehetős, tanult emberek viselkedtek idős anyjuk iránt. El-eljárt a barátnőjével a közeli cukrászdába, ahol egy csésze kávé mellett hosszan elüldögéltek. Mindketten szerettek olvasni, figyelemmel kísérték a világban történő eseményeket – akadt közös témájuk bőven. Judit néni lakása a második emeleten volt, általában ő jött le Magdi nénihez. Előtte telefonon mindig megkérdezte a barátnőjétől, hogy jöhet-e. Mert ha a család otthon volt, nem szívesen alkalmatlankodott...

Magdi néni a házban mindenki megszerette, csak a közvetlen szomszédokkal nem találta meg a közös hangot. Vékony fal választotta el egymástól a két lakást, mégis, mintha egy egész világ állt volna közöttük. Az ott lakó idős házaspár mindkét tagja rideg, magának való ember volt. Azt, hogy a beteges asszony nem volt barátkozós fajta, még meg lehetett érteni, de a férfi gonoszkodását nehezen viselte el az idős asszony. Éva és férje nem sokat törődtek vele, de Magdi néninek sok kellemetlen percet szerzett a szomszéd férfi. Hogy Kálmán egy „jónapotot” sem vetett oda soha, ha összeakadtak a folyosón, ahhoz már lassan hozzászokott, de a köszönés helyett jól hallhatóan elmormolt, neki szánt szitkokat nagyon nehezen tűrte. Ezek közül az volt a legenyhébb kifejezés, hogy semmirevaló koldus népség, rohadt idegenek, betelepült ukránok. Mindig ezzel kezdte, aztán jött a hosszabb tiráda: ki hívta ezeket ide, elősködők, beleültek a legjobb lakásokba, maradtak volna otthon, a „saját” hazájukban, nincs itt semmi keresnivalójuk! Elveszik az itteni becsületes emberek szájától a falatot, miattuk nincs munka... ez a vén zipirtyó is az állam nyakán elősködik... Ukránok...

– Ne figyelj rá, drágám – csitította Judit asszony a mélyen megbántott Magdi néni, akinek roppant rosszul esett, hogy „leukránózzák”. Mi jogon?! – panaszkolta a barátnőjének. Hiszen itt, ebben a megyében született magyarok, magyar földről vitte magyar földre asszonynak a férje, nem cserélt ő sem nemzetiséget, sem hazát!

– Tudom, drágám! – csitította a barátnője. – De Kálmán nem tudja levetkőzni magáról az elmúlt rendszer munderját, élvezi, hogy hatalmaskodhat... Egykor rendőr volt, kiskirály... Tartottak tőle, kíméletlen, rosszindulatú alak volt, így ismerték... Akkor bezzeg nem bánta, hogy itt vannak az oroszok, hú, hogy nyalt nekik... Csak most lett ilyen nagy magyar a rendszerváltás óta, meg amióta nyugdíjas... Hidd el, a feleségének sem volt irigylésre méltó élete e mellett a goromba kivagy ember mellett!

Szerencsére nem mindenki ilyen – nyugtatgatták Magdi néni a gyermekei. Minket rossz szóval még nem illetett senki azért, mert nem itt születünk!

Egy napon András azzal jött haza a munkából, hogy az évek óta vele egy cégnél dolgozó fiatal kolléganőjének ellopták a pénztárcáját. Szegény, nem tudta kifizetni a kávéját, én vendégeltem meg. A nő úgy emlékszik, hogy reggel a kezében volt a kulcsokkal együtt, amikor bejött dolgozni. Maga mellé tette az asztalra... Kínos helyzet, mert csak négyen dolgozunk abban a helyiségben, s én ülök hozzá a legközelebb... Segítettem neki keresgélni, hiszen benne volt minden személyi irata, meg az előző napon felvett fizetése – ami nem kis összeg! Ajánlottam, hogy nézze meg kinn, az autóban, hátha ott felejtette, de határozottan állította, hogy behozta magával. Aztán mégiscsak kiment az autóhoz, ahol nyomát sem lelta a tárcájának, viszont bevallotta, hogy a kocsi ajtaját nyitva találta. Talán úgy felejtette. Szegény, még az is...

Pár nap elteltével Andrást rendőrök keresték meg a munkahelyén, és vallatóra fogták az eltűnt pénztárca miatt. A nő jelentette fel, szerinte ő lopta el a tárcát.

– Ki más? – mondta a fiatal nő rezignáltan. Csakis ez az áttelepült ukrán lehetett a tettes! András értetlenül, mélyen megbántva hallgatta a nyíltan kimondott gyanúsítást. Mintha mocsokkal öntötték volna szemközti... Arendőrök mindenkit kihallgattak a környezetében, információkat gyűjtöttek róla, a férfi szinte belerokkant az őt ért alaptalan vádaskodásba. Megbélyegzettnek érezte magát, szégyenében nem mert a kollégái szemébe nézni. Már fontolgatta, hogy más munkahely után néz, amikor tíz nappal később újra megjelentek a rendőrök a műhelyben és közölték: megkerült a tárcáca. A közelben találtak rá egy bokros, gázos területen, ahova kihajították. Benne van a nő minden személyes irata, csak a pénzt vette ki a tolvaj. Akit azóta már el is fogtak. Bevallotta, hogy ő emelte el a pénztárcát a nyitva felejtett autó üléséről. A rendőrök elnézést kértek Andrástól a zaklatásért és a megalapozatlan gyanúsításért.

A kollégina nem.

A család minden tagját megviselték a történetek, különösen Magdi néni, aki még barátnőjével sem tudta megosztani a rájuk szakadt kellemetlenséget. Azokban a zaklatott napokban egyáltalán nem találkoztak. Egyik este aztán a szokástól eltérően ő maga csörgetett rá Juditra. A barátnője nem vette fel a telefont. Talán ma korábban lefeküdt... csak nem beteg – töprengett az asszony. Mostanában sokszor panaszkodott, hogy szédül, és nincs étvágya. Jaj, remélem, nem történt semmi baja... Lelkiismeret-furdalása volt, hogy az őket ért gondok-bajok miatt elhanyagolta öreg barátnőjét, ráadásul még fel sem tűnt neki, hogy az utóbbi időkben nem jelentkezett, nem telefonált. Nem bírta a bizonytalanságot, ezért reggel, nem kimélve fájós lábait, nekiindult az emeleti lépcsőknek.

A fordulóban érte utol a szomszéd Kálmán hangja: hiába kapaszkodik fel az

Weinrauch Katalin

Rontás

Emeletre, elvitette Juditot a lánya az elfekvőbe, agyvérzést kapott... Ott legálább majd ránéz valaki... Látom nem is hallott róla... Bezzeg addig érdekelte a „barátnő” sorsa, addig kedves volt ugye, amíg bírt járni, sétatifikálgattak együtt, mutogathatta magát a társaságában... csak kihasználta őt, de nem sokat törődött vele... hát, mit is várhat az ember egy jöttment betelepülttől?!

Magdi nénit szíven ütötte a Kálmántól hallott megrázó hír. A barátnője szánalmas sorsa miatt érzett aggodás nagyobb fájdalmat okozott neki, mint a szomszéd férfi sérítő, méreggel átitatott gonoszokó beszéde. Megbénította az erejét, kedvetlen volt, maga alá gyűrte a bánat. Alig mozdult ki a lakásból, üresek, szürkék lettek a napjai Judit nélkül. Behűdött a szobájába és nap-hosszat némán üldögélt a semmibe nézve. Nem is igazán volt kivel beszélgetnie, mert Éva pluszmunkát vállalt, alig volt otthon. András is éppen csak hazaszaladt, bekapott valami ennyival és már ment is tovább maszkolni. A régi Ladát akarták lecserélni egy új típusú nyugati kocsióra, szükség volt minden fillérrre. Éva a kórházból hozta a hírt, hogy Judit nénit az elfekvőből a lánya elszállította az öregek otthonába. Valahová vidékre, ahonnan többé nem jön haza... A lakását már áruba is bocsátották...

Magdi nénit a hír ágyának döntötte. Éva magának tett szemrehányást: nem lett volna szabad elmondani neki, lám, mennyire felizgatta vele az anyját... Jobb lett volna, ha nem tud róla...

November második hetében a ház bejárati ajtajára egy cetlit ragasztottak ki, amelyen tudatták a lakókkal, hogy meghalt S. K.-né, vagyis a Kálmán felesége. Szegény, végre megnyugodott, mondogatták egymásnak a lakók... Kálmán meg itt maradt egyedül... A gonosz vénség... vajon most kit fog kínozni, hiszen se kutyája, se macskája...

Advent beköszöntével, a korán lehulló téli esték egyikén észlelte először Magdi néni, hogy fél magában lenni az üres, néma lakásban. Mintha mindig volna valaki a közelében, aki ott neszez a háta mögött... Látni soha nem látott senkit, de különös zajokat, sóhajtozást néha meg gúnyos nevetéget hallott. Aztán vészjósló sirámmal megkondult a lélekharang, miközben egy dermesztő, túlvilági hang egyre azt ismételtette: rád talál a rontás... rajtad a rontás... Akaszd föl magad! Pusztítsd el magad! Ugy is meghalsz! A hörgő iszonyatos hang a nevéen szölongatta és szörnyű dolgokat mondott, jósolat, neki. Eleinte nem vallotta be, szégyellte maga előtt is, hogy mennyire retteg. Nem akart tudomást venni a félelméről: biztosan hallucinálók, gondolta kétségbeesetten. Istenem, csak meg ne bolonduljak, Jézusom, irgalmazz!... Szólok Évának, de mit mond... majd becsukat az elmekórházba... Az elfekvőbe, az öregek házába, mert oda kerülök, ezt suttojga a hang, ezt ismételteti... Hová meneküljek előle... a szobámba is utánam jön, a fürdő-

szobában is hallom, még a vízcsapból is ezek a hangok csorognak... mi lesz velem... Csak egyszer megláthatnám, ki beszél... de nem... láthatatlan... Rontás...?!

Éva szánakozva hallgatta az anyját, amikor szót ejtett az őt kísértő jelenségekről, a félelméről. Nem volna szabad ilyen gyakran magára hagynom – tűnődött magában. Mi történhetett az én józan, okos anyámmal?! Méghogy rontás... Már csak karácsonyig dolgozom, aztán nem vállalom több munkát! András nemsokára nyugdíjba megy, mindig lesz valaki itthon velem, mellette... Remélem, megszűnnek az édesanyám félelmei... Csak addig ne történjen semmi baja – fohászkozott magában némán.

– Anya, miért a konyhai mosogatónál mosakszol? – kérdezte Éva az anyjától csodálkozva egyik reggel. Üres a fürdőszoba...

– Oda én nem... Majd ha te is itthon vagy és bejössz velem... Nagyon félek... ha ott vagyok, állandóan beszélek hozzá, és tele van a kezem kék foltokkal... Ugye, nem vitetsz el az öregek otthonába? Ugye, nem teszed ezt velem, lányom... Nem akarok az elfekvőben meghalni!

Magdi néni kétségbeesetten elsírta magát és belekapaszkodott Éva karjába.

– Nincsen rajta semmilyen folt és hangokat sem hall senki más rajta kívül – gondolta szomorúan a lánya, miközben magához szorította remegő anyját. Istenem, milyen aprócska, olyan törékeny lett, mint egy kismadár. Minden erejét felemészti ez a rettenetes kényszerképzet... Talán, ha elvinném pszichiáterhez, és megvizsgáltatnám – moccan Évában egy tétova gondolat, aztán mélységesen elszégyelli magát:

– Édesanya, kérlek, nyugodj meg, ígérem nem viszünk sehová, mi szeretünk téged!

Elaludt. Milyen békésen alszik. Nyugodt, mert mellette vagyok – hajol Éva szeretettel édesanyja ágya fölé. Hozok neki tiszta köntöszt a fürdőszobából... Óvatosan nyitom meg a fürdőszoba ajtaját, nehogy félébresszem, így ni! Jó, hogy anya szobájából is van bejárat, nem kell körbemennie, ha használni akarja a fürdőszobát. Csak a villanykapcsolót kéne áttenni ide, a szobája ajtajához, így sötétben messze van... Mi a fene? Mik ezek a kék foltok, honnan kerültek a kezemre... S honnan jön ez a hang... hátborzongató...

Éva belehallgatott a csöndbe. Most már tisztán hallja a nyöszörgő sóhajtozásokat, egyre jobban érti a furcsa, reszelős suttozást: nemsokára elvisznek a sárka házba... nem kellesz te a lányodnak... ott pusztulsz el te is az öregek házában, hi-hi-hi... győz rajtad a rontás!

Határozott mozdulattal felkapcsolja a villanyt és körülnéz: aha, onnan, a bojler mögött jön a hang... lám-lám, a kezemről eltűntek a kék foltok, talán megjegyedték a fénytől. No, nézzük csak meg közelebről, mi van ott a sarokban... szellőztető... a két lakásnak a közös szellőztetője... A falon túl van a Kálmánék fürdőszobája...

Nesztelenül mozog, felkapaszkodik a kád peremére és bekukkant a vízmelegítő mögé. A rácsok mögött mint pókháló türem-

lik elő, fonja körül a félelmet keltő hangok nyálkás szövevénye. A szellőztetőből jövő zagyva szóáradatból most két szó vehető ki tisztán: rontás... elpusztulsz! Hátborzongató sikoltozás és egy félrevert harang kongása szolgáltatja a szöveg zenei alafestését, s ahogy egyre beljebb hajol, meglátja a megdőlt szögbe beállított kézi lézertámpát. A villanyfénynél a lámpából hulló kerek, kék pöttyök sápadtan szítálnak a nő kezére.

Éva már mindent ért. Mélyen elgondolkodva, a macskák nesztelenségével oson ki a konyhába: vén gonosz, a saját fegyvered fordítom ellened! Feljelenthetünk a rendőrségen, de mit érünk vele... eltusolnánk! Régi kolléga, meg öreg is... Bíróságra is feladhatnánk, de ki tanuskodna mellettünk, meg aztán... addig mindent eltüntetne ez a kivert öregember, amivel az ijesztő hangokat keltette, és anyámat rémisztgette... No, lássunk hozzá! Hol is van az a nagy pléhtölcsér, amivel András töltögette régebben az autóra a benzint... Megvan, remek! Szívére szorítja a kezét, nehogy a hangos dobogás árulója legyen, aztán a magával hozott konyhaszékre állva egészen közel hajol a szellőztetőhöz és minden erejét beleadva belevijjog a szája elé tartott tölcserbe, amely igazi szócsöként szórja szét a felerősített hangot.

A túlsó oldalról ijedt ordítás, csúf káromkodás, majd csörömpölés és zuhanás válaszolt, amely elnyújtott nyöszörgésbe, fájdalmas jajgatásba torkollott.

A rendőroket és a mentősokét Éva értesítette és ő kísérte be őket a lakásba, miután feltörték a zárat. Az öreg életveszélyes állapotban, vérző fejjel, kifordult végtagokkal feküdt a fürdőszoba kövén a szétesett létrán. Vállá alá szorulva hevert összelapulva az egykori rendőri szócsőbe. A fürdőkádba hullott magnórádió épségben maradt. A benne lévő kazetta halkán surrogva forgott és monoton, fémhangon ismételtette a szalagon rögzített fenyegető, zagyva szöveget. A törött lézertámpa szilánkjai, mint könnyecsek szóródtak szét a kád alján. Kálmán bár öntudatánál volt, a balesetére, valamint a körülötte lévő tárgyakra nem adott semmiféle magyarázatot. Pedig a rendőröknek igen csak felcsigázta az érdeklődését az oda nem illő tárgyak bizarr összevisszasága. Amikor az orvos megemlítette, hogy életét csak Éva asszony figyelmének és gyors intézkedésének köszönheti, a férfi csupán egy gyűlölködő pillantással válaszolt.

– Az egész hátralévő életében kerekesszékhez lesz kötve – súgta a mentőorvos Évának – ha egyáltalán kibírja a rá váró műtétek sorát...

... Ennyit a rontásról, mormolta Éva halakán maga elé.

– Mondott valamit? – kérdezte az orvos.

– Nem, nem fontos... Megyek, vár az én drága idő édesanyám. Már azóta biztosan felébredt és nem akarom, hogy nyugtalanodjon, vagy ami még rosszabb, féljen... Vigyázzok rá, hogy ne is legyen rá oka... Tudja, doktor úr, azt szeretném, hogy mindig biztonságban tudja magát. Amíg csak közöttünk van. Amíg él...

Szöllősy Tibor

Ekka, a kutyás tanító néni

A becsületes neve Akatyjeva Jekatyerina Konszantinovna volt. Mi, nebulók, de szüleink sem, tudtuk megjegyyezni ezt a számunkra szokatlan titulust, de, gyanítom, kollégái sem, ezért a gyerekekre jellemző leleményesség megszülette az Ekka nevet. Ezt csakis magunk között használtuk, őt tanító néninek szólítottuk.

A kutyás ragadványnevén onnan vette kezdetét, hogy reggelenként, amikor elérkezett az indulás ideje, lakásuk kapuja előtt már falkányi kutya várta, mert kilépve a házból, rájuk mosolygott, mondott néhány szót nekik, a hozzá közel somfordálókat megsimogatta, majd szélesre tárva szurkosváson táskáját, belemarkolt a kenyérdarabokba, és a várakozók elé vetette. Percekig állt és bámulta a csatarával körített falatozást, szelíden megróva az acsakodókat, az erőszakoskodókat, odaadobva a félénken elhúzódo ebek elé egy-két falatot. Ezután a kutyafalkától kísérvé elindult az iskolába. A tanórák végeztével a jelenet naponta megismétlődött.

Nem mindenki nézte jó szemmel Ekka tanító néni adakozó kedvét, hiszen sokan pazarlásnak minősítették az élelem elherdálását, mivel az ötvenes években kincs volt a kenyér, de olyan vélemény is volt, hogy ez önzetlen állatbaráti megnyilvánulás.

A terebélyes, deres hajú, sokdioptriás szemüveget viselő tanító néni az orosz nyelvvel próbált oktatni minket. Tevékenysége nem volt valami gyümölcsöző, különösen a kezdetekben, amikor meg kellett barátkoznunk a nemekkel, a ragozókkal. Nem mondhatom, hogy szerettük, de tiszteltük, mert valami misztika lengte körül őt és a férjét is. Az volt a fáma, hogy nemes orosz család sarja, a férje a cári testőrgárda tisztje volt, bejáratosak voltak az udvarba, személyes kapcsolatban álltak a minden oroszok atyuskájával, a cárral, és ezért 1917-ben menekülniük kellett Szentpétervárról. Évekig bolyongtak Magyarországon, míg nem letelepedtek kisvárosunkban, mesés kincseket hozva magukkal. Az utóbbi kétes értékű hír volt, legalábbis ami a látszatot illette: velünk szemben egy úgynevezett zsidó-ház második szintjén laktak egy egyszerűs lakásban, ahová meredek falépcső vezetett. A berendezés amolyan visszafogottan polgári volt, hivalkodás, gazdagság nem jellemezte. Ami szokatlan volt: ikon a sarokban, számos nipp, szobrocska a polcokon, amelyeket a férj készített – ezeket cserélték élelmiszere, adogatták el, ha volt kinek. Jómagam többször láttam ezt a lakást, mert ünnepnapok előtt, meg a ritka disznóölések alkalmából a szüleim kóstolót küld-

tek nekik. Anyám gyakran emlegette: szegények, se rokonaik, se hazájuk, keresztényi kötelességünk, hogy megosszuk velük azt a keveset, amink van. A téli hónapokban meg naponta én kísértem az iskolába, hátamon a szütyőmmel, bal kezemben az elmaradhatatlan táskájával, jobbjommal karonfogva őt. A havas, jeges úton lassan haladtunk, mert meg-megállt, hogy megkínálja az ebhadat. Magyarul beszélt hozzám, szépen, válaszútkosan. Biztatott: tanuld az orosz nyelvet, hogy eredetiben olvasd Puskind, Tolsztojt, Lermontovot. Szeresd, tiszteld az állatokat, mert őszinték, hálásak, és ragaszkodóbbak, mint megannyi ember. Bölcs gondolatait akkor elraktároztam, majd idővel megértettem.

54-ben eltávozott a férje, majd ő maga is. A magyar és orosz temető mezsgyéjébe temették őket, mert pravoszlávok voltak, és így nem nyughattak sem a református, sem a katolikus, sem a görög katolikus sírkertben. Végző búcsúztatásukat sem pap végezte, hanem a kisváros fotográfusa, egy idős, világot látott férfi, aki beszélgető partnere volt a néhai férjnek. Ők ketten, különösen nyári esteiken, órákig ültek a ház előtti lócán és beszélgettek, vagy ahogy mi mondottuk volt: karattyoltak valami furesa nyelven. Később értettük meg: franciául vagy németül. Mi, a szomszédok és a tanulók tanítóinkkal együtt illendőségéből voltunk jelen a temetésen. Mögöttünk ólalkodtak a kutyák... Amikor hazafelé in-

dultunk, a négy lábúak a sír köré telepedtek. Hetekig, de inkább hónapokig ott voltak az ebek a ház előtt, majd reménytelennek látva a várakozást, elmaradtak.

A temetőőr mesélte később: naponta friss kaparásokat látott a síron és nem tudta mire vélni a dolgot. Míg nem megfejtette a talányt. Kora délelőtt több négy lábú is besomfordált a temetőbe, egyenesen Ekka tanító néni sírjához és valamiféle fájdalmas vonítással kísérvé kaparni kezdték ahantot. Majd leheveredtek, és ott feküdtek a késő esti órákig. Próbálta elkergetni őket, de sikertelenül, mert azok acsakodtak, támadó testhelyzetet vettek fel. Ez a kép fogadta naponta, heteken át.

Évek múltával bezárták a temetőt, mert megtelt az eltávozottakkal, és a város is terjeszkedett. Amég élő hozzátartozók kihantolták rokonaik földi maradványait, és az új sírkertben temették el őket. A megmaradt sírok ellaposodtak, eltűntek. Néhány töredező síremlék elterült a földön, megadva magát a sorsnak. A kegyhelyet birtokba vette az enyészet.

Én is hazatértem sokéves távollét után. Ellátogattam az egykori sírkertbe, és keresni kezdtem Jekatyerina Konszantinovna földi emlékét – harminc év telt el eltávozása óta –, de nem találtam. A környéken csak kőbor kutyákat láttam csatagolni a néhai hantok között. Elmerengtem: vajon ezek az ebek nem Ekka tanító néni szeretett kutyáinak utódai? Nem volt senki, aki válaszolt volna...

Jegyzet

Tavaszcímzés

Városunk legmagasabb épületének, az egykori járási párháznak – nem annak építették, arra esett a választás – égbe kapaszkodó kéményére még valamikor a régi időkben, fészket rakott egy gólyapár. A fészkek a hazajáró vándorok jelképévé lett. Számatlanszor megcsodáltam a céltudatosság és a nemes egyszerűség e megismételhetetlen alkotását. Aköltő madarai tavaszunként hazatérve buzgó szorgalommal javították fészkeiket. Hosszan bámulva őket elgondolkodtam: vajon nem arról a fáról törik-e le az új hajtásokat, amelyekről tavaly is, csak azért, hogy láttassák velünk: van folyamatosság, nincs visszavonhatatlan elmúlás, az élet nem más, mint egy végeláthatatlan mozgás, csak meg kell találni az értelmét, megtölteni hittel, örömmel, igyekezettel...

Évekkel ezelőtt parancsra leverték a fészket, mert, mint mondták: a gólyák bepiszkítják a tetőt. Ez volt a legnagyobb szenny, nem az, ami a párház teteje alatt gyűlt fel! Tudom, nem a pusztító kezek voltak a bűnösök, hanem a parancsot kiadó embertelenség... A hazatérő gólyák minden tavasszal újra próbálkoztak, de mindhiába: a bottal hadonászók megakadályozták igyekezetüket. Később már nem is jöttek. Hiábavalónak találták a fáradozást, vagy elnyelte őket a sok ezer kilométeres távolság? Így vagy úgy, de hütlenségükben jelen volt az embertelenség felismerésének fájdalma, és mi szegényebbek letünk egy illúzióval.

Ezen a tavason visszajöttek a madarak. Nem lehet tudni, hogy a régi ismerő-

sök, a fiókáik, vagy felcseperedett unokáik érkeztek-e meg, de hangos kepeléssel hívták fel magukra a figyelmet. Hozzálatnak a fészkekrakáshoz, már nem zavarta őket senki. A kisváros életébe visszatértek a klasszikus jelképek...

Sz. T.



„Mindig bizonytalanul ültem Fortuna zörgő szekerén”

SZEPESI ATTILA József Attila-díjas, Babérkoszorús költő, író, publicista 1942-ben született Ungváron. 1950-ben települt át Magyarországra.

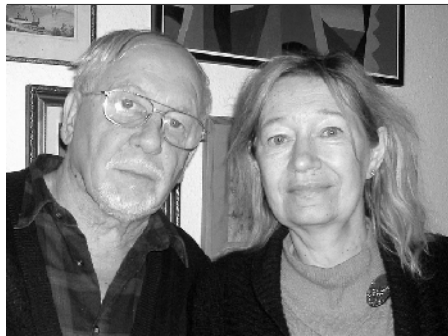
– Nem vagy „könnyű” riportalany, nem szoktál, nem szeretsz magadról beszélni, beszélnek helyetted műveid, a harminc kötet, a számtalan tanulmány, esszé, cikk. En készültem Szepesi Attilából, hiszen kegyes hozzám a sors, mert többször élvezhettem társaságodat, megtiszteltél műveiddel, tapasztalhattam rendkívül közvetlen, szelíd egyéniségedet, ám mielőtt tiltakoznál, hadd idézzem Esterházy Pétert, aki így ír rólad:

„Szepesi Attila szelíd, kíméletlen alak. Szereti a szépet, keresi is azt, de ha nem találja: nem találja. Bizik a teremtésben, növényben, állatban, természetben – a legkevésbé az emberben.

Választékos. Mives. Szépen ír, mer. Tökéletes versíró, ezt nem dicséretként (vagy bírálatként) említem, inkább raritásként.

Szepesi Attila halk, alig hallani...

Szepesi harminc éve nem szerepel a listákon, vagy alig. A listák nem csak azért vannak, hogy mutassák, kik hiányoznak, tehát hogy önnön neveltségességüket mutassák; az irodalom olyan (na milyen?), hogy ezek fontosak is lehetnek, nem eleve kontraszelektívek, fontosak, mert (ha) valóságosak. De az irodalom olyan is, hogy fontosak a nem listák is, a listán nem szereplők listája. Ilyen jelentős nem listás Szepesi is..” (Esterházy Péter: Kortársunk, Szepesi Attila)



Szepesi Attila feleségével,
Gyarmathy Edittel

– Mit fűzöl ehhez a minősítéshez?

– Mindig bizonytalanul ültem Fortuna zörgő szekerén. Vonzalmaim és ellenszenveim voltak és vannak, de csoporthoz sosem csatlakoztam. Jó szívvel, örömmel érzékelem az idők változását, hogy nem halom többé: Münnich Ferenc utca, Rudas László utca. Pedig reng alattam ma is a föld. Nem a magam jövője nyugtalanít, hanem a gyermekeimé, akik tanácstalan nyitottsággal s helyüket nehezen találva figyelik ezt a nem nekik kitalált, róluk megfelelőezni látzó, borongós világot.

– Ezek a gondolatok akár végszavak is lehetnének, de kezdjük az elején: szá-



Dédanyja, Linner Vilma

modra elfogadhatatlan, ám megváltoztathatatlan „élménye” életednek, hogy nem ott születél, ahol szerettél volna...

– Beregszászban kellett volna megszületnem, de a város kórházából a várandós anyákat átirányították Ungvárra, valamilyen járványos betegség terjedése miatt. Így aztán az Ung-parti városban születtem, 1942. április 21-én. Akár rossz ómennek is tekinthetem, hogy Beregszász – ahol pedig családunk valamennyi szála összefutott – nem engedett a falai között megszületni. Később itt élni, jól-rosszul boldogulni sem engedett. Nyolcéves voltam, amikor végleg elhagytuk és Budapestre költöztünk. Ungvár csak egy puszta adat az életemben. Hat betű, amit számtalanszor eldaráltam, leírtam, de nincs hozzá közöm.

Az első elemít még Beregszászban jártam. Az idők változása ellenére magyar szellemű közösségben, amelyre ugyan már árnyékot vetett a közeledő sötétség.

– Ezt – gyermekként - testközelből tapasztaltad.

– Igen, emlékszem egy furcsa esetre: tanfelügyelő érkezett – tanítónőnk, Stark Klári néni nyugtalanul fogadta, s különösen akkor vált halálsápadttá, amikor a tanügyi hatalmasság felszólított bennünket, hogy énekeljük el a Himnuszt. Nekünk, gyerekeknek sejtelmünk sem volt a csapdáról, és már-már elkezdtük a Himnuszt – csak egyet ismertünk –, amikor tanítónőnk hisztérikusan integetett, hogy hallgassunk. Ezen csodálkoztunk, mert ugyan nem az iskolából, de otthonról mindannyian ismertük nemzeti énekünket. A tanfelügyelő zordon tekintettel figyelte a jelenetet. Másnap aztán fény derült a titokra: egész délelőtt egy másik Himnusz idegen dallamát és magyarra fordított klapanciát kellett gyakorolnunk.

A második elemít már Budapesten jártam. Nehezen szoktam meg az új környezetet, ahogy a fővárost is. Almaimban sokszor barangoltam az elhagyott, távoli Beregszászon – a Vérke hídján, a Sárokhegy alatt, az Aranylyuknál, meg a Kiserdőben.... Hiányoztak az otthoni ünnepek, a közösség megtartó ceremóniái: a húsvét, a pászkakosár, a gyümölcsaszalás az udvaron, a szüreti dínomdánom, az üstben való szilvalekvárfőzés, a tóklámpások pislákoló szemepárja az őszi éjszakákon, a disznóvágás télköszöntő szertartása, az újbor avatása, a karácsonyvásár, a betlehemező, a szilveszteri ólomöntés, az ősztendő bolondos „kirúgása” az ajtón, meg a többi hangulatos játék. Itt, Budapesten mindig egyformák voltak a napok. Alig érezkeltem az évszakok múlását. Kisebb megszokásokkal ötven éve élek a fővárosban, de azt mondhatom: az otthon ma is Beregszászt jelenti.

– Ami, azaza „beregzsászi”, de mondhatnám: kárpátaljai jelen van műveidben.

– Azt nem tudom megítélni, hogy költői, írói pályafutásomban mennyi a szerepe beregszászi gyermekkoromnak. Nyilván több mint elég. Sokat írtam, hol világosan,



Anyai nagyapja, id. Benda Kálmán
mérnök, akit az oroszok 1944 októberében
Ungváron kivégeztek, és 1991-ben
rehabilitáltak

hol tán kissé áttételesebben, a Vérke-parti város múltjáról. Ha végiggondolom, mintegy harminc eddig megjelent könyvem közül talán egy sincs, aminek ne volna valami „kárpátaljai vonatkozása”. Általában könnyen dolgozom, de azt a munkát, ami pedig a legfontosabb volna számomra, „Beregzsász könyvét” – bár sokszor nekirugaszkodtam – sosem tudtam eddig a kedvemre valóan megírni. Annyi tragédia és intimitás, ködbe vesző emlék és bo-

„Mindig bizonytalanul ültem Fortuna zörgő szekeren”

► lonság, történelmi álmom és gyermeki csacszkaság kavargó bennem, hogy még sosem sikerült megtalálnom bemutatásukhoz a formát.



A Benda-unokatestvérek: Márta, Kálmán, édesanyja, Mária, István, György, Judit (kb. 1930-ban)

– Pedig a családfád is erre „kötelez”...

– Családom, amennyire a nyomokat az időben hátrálva követni lehet, többnyire szász eredetű, de előfordult némi osztrák, bajor, székely, cseh és szlovák nyom is. Sőt, tán még tatár is, bár ez bizonytalan. Mindenesetre egy alkalommal – családi hagyományokról beszélgettünk – Weöres Sándor azt állította, hogy az általam németnek hitt Kotzbek név (egyik dédanyámat hívták így) tatár eredetre utal.

A Szükök – az egyik ág – lófőszékelyek voltak brassói előnévvel. Az Ekkel család szintén Brassó környékéről került Beregszászba. Utóbbiak büszkéek szász lovag-



Szülei esküvői képe (1941)

rendi származásukra, ami azonban nem akadályozta meg Ekkel György dédapámat abban, hogy a 48-as szabadságharc mellé álljon, és Kossuth oldalán századosi rangig

vigye. Később bujdosnia kellett emiatt. A kiegyezés után Huszton, majd Beregszászban táblabíró. Sírját az utóbbi városban minden március 15-én – korábban titokban, ma kincstári szemhunyorítás mellett – megkoszorúzzák. Egy másik Ekkel beállt bazilita (Szent Vazult követő) szerzetesnek, és kolduló barát maradt élete végéig.

A Benda család (anyai felmenőim), ha a hagyománynak hinni lehet, cseh husziták leszármazottjai, menekülteként kerültek Magyarországra.



Gimnazista korában, az 50-es évek végén Budapesten

A Linner család mindig is Beregszászon élt. Tagjai nemzedékről nemzedékre öröklik a sebészorvosi mesterséget. Orvosi hivatásuk mellett mind megbecsült szőlősgazdák voltak.

A Szepesiek cipszerek, Igló városából származnak. Nagypám, Szepesi Artúr, 1919-ben nem volt hajlandó felesküdni az új csehszlovák államra, ezért tél közepén egy fűtetlen vagonban családjával együtt átgördítették Magyarországra, Bánrévére. Apám öt éves ekkor, de beiratják az iskolá-

ba, hogy legalább délelőttönként fűtött szobában lehessen.

A Stampf családi ág bajor-osztrák eredetű és Sopronból került Beregszászba. Nagy hóhányók lehettek a valahai Stampfok, gyakran meggyűlt a bajuk a hatósággal. A 19–20. századra aztán a rablóból pandúr lett: a Stampfok megbecsült jogászok. Dédapám, Stampf Gyula, beregszászi törvénytudó elnök alakja feltűnik, igaz, kifacsart néven, de felismerhetően a szintén beregszászi Illés Béla dicstelen regényében, a Kárpáti rapszódiaiban. Dédapámnak egyébként négy lánya volt, köztük nagyanyám, Erzsébet, és nagynénem-keresztanyám, Anette. Utóbbi később anyja családi nevével, mint Báthy Anna lett az Operaház énekesnője. Elsősorban Wagner-énekes volt, de lelkes tolmácsolója Bartók és Kodály sok vihart kavart korai dalainak is. Öseim különböző: katolikus, református felekezeti tagjai voltak, ám ez nem volt sosem konfliktusos, összetűzések oka. Nagyszüleim vasárnapi templombajárása külön história: együtt indulnak misére, de Beregszász főterén az útjaik elválnak. Egyik a katolikus, másik a kálvinista templomba megy; a szertartás után újra összetalálkoznak.

– Az ilyen patinát nem honorálták a „felszabadítók”.

– 1942-ben születni, ráadásul Kárpátalján és polgári familiából, nem a legszerencsésebb dolog, már-már könnyelműség. „Számazásunk” meg is „bosszulta magát”. Nagypámat, idősebb Benda Kálmánt elhurcolták, 1944 októberében Ungváron kivégezték. 1991-ben rehabilitálták. Házunkból hamarosan kilakoltattak, még a bútorok java részét is hátra kellett hagynunk. Az akkori Kárpátalja nyomorúságát nehéz elképzelni. Ellátás, pénz, kereskedelem nemigen létezett. Mindenki önellátásra, csereberére rendezkedett be.

Ismeretlen, a magyartörve beszélő emberek íveket vittek házról házra, állításuk szerint az ENSZ-nek (akkor még Népszövetségnek hívták) szánt és a lakosság ellátásának javítását sürgető kérvényeket. A cirill betűs lapokat mindenki készséggel és reménykedve írta alá. Mint utóbb kiderült, a papírlapokon ez állt: a lakosság kéri a Népszövetséget, hogy Kárpátalját csatolja a Szovjetunióhoz. Sztalin – mert mindenki így ejtette nevét, rövid „a”-val – sosem válogatott a módszerekben: igazi gaztetteit ismerve az utóbbi csak csínytevés egyike. Jellemzi az elkövető gatlástalanságát, de a kárvallottak naivitását is.

– Ahányattatások közepette, vargabetűs úton érkezettek Magyarországra.

– Igen. Apám, Szepesi Zoltán, korábban megyei tisztviselő, 1945-ben hadifogságba esett. Tartalékos zászlós volt. ASarkör közelében töltött három sanyarú esztendőt, többnyire a finnugor rokonaink lakta területen. Hadifogságának letelte után (1948-ban) Budapestre került, itt esett

„Mindig bizonytalanul ültem Fortuna zörgő szekereán”



Gyerekeivel és első feleségével, Thaly Krisztinával 1980 őszén

ugyanis fogságba, valahol a dicstelen-sorsú Szabadság szobor közelében, a Gellért-hegyen. Mi, anyám, a húgom meg én, hosszú hivatali hercehurca után, 1950 nyarán költöztünk a fővárosba. Az átköltözést követő évek voltak gyermekkori hányódásaim mélypontjai: éhezés, szükség-lakások, rokonaink Péter Gábor börtöneinek vendégszeretétét élvezték. Apám zsörtölődött, átkozta a sorsot, de félreállt, nem úgy anyám, aki energikus, küzdő, a sorsa fonálát végig a kezében tartó természetű volt. Ahogy magára maradt velünk, három gyermekével, könyvtárosi állást vállalt, és kamatoztatta sokoldalú nyelvismeretét.

Tanulmányaimat az Áldás utcai iskolában folytattam, ahol, bár osztályelső voltam, lévén polgári származású, nem kaphattam jeles bizonyítványt.

Boldog voltam, mikor rozoga rózsa-dombi lakásunkból átköltöztünk Pestre; ettől kezdve a Szent István téri iskolába jártam. Számomra ez az intézmény mind a mai napig az iskola. Szerepe lehetett ebben kedves tanáromnak, Korein Andornak, aki megszállott pedagógus volt. Ezekben az



Legkisebb lánya, Ágnes esküvőjén édesanyjával, valamint Dáviddal és Noémivel, két unokájával a négyből.

években találkoztam Győry Dezsővel (a kapcsolat még beregyszászi volt), a naiv lélekkel, aki sokat várt az új rendtől, de hamar csalódnia kellett, s így idő előtt félresodródott, megkeseredett.

Ekkor, az ötvenes évek közepe táján kezdtem egyszerre festeni és írni. Hogy pontosan milyen indíttatásból, nehéz volna számot adni róla. Egy biztos, festői ambícióim messze megelőzték az úgyben Van

irodalmiakat. Hatott rám ez úgyben Van Gogh, akinek képeit, igaz, csak bágyadt reprodukciók formájában, korán felfedeztem magamnak, továbbá Gulácsy Lajos (távoli rokonom és mai napig legkedvesebb festőm), Kassák, akinek főképp elméleti írásai, a modern művészeti irányzatokat taglaló esszéi hatottak kényszerítő erővel rám.

– Már-már éretten éltem meg 56 eseményeit.

– Nyolcadikos voltam. A Bajcsy-Zsilinszky úton, ahová az iskolaablakból ki lehetett látni, óriási menetoszlop haladt az Országház felé. Délután – hegedűóra után – beálltam a tüntetők közé. Arádióhoz mentünk, ahol szemtanúja voltam a történeteknek. Október 25-én kis híján a halállal is találkoztam. Néhány háztömb választott el a Kossuth tértől, amikor ott peregni kezdtek a géppuskák. A tömeg még áradt a tér felé, amikor a visszafelé rohanó, kétségbeesetten kiáltozó, véres és riadt menekülők közé keveredtem.

Ekkor érintett meg az elmúlás közelsége... November 4-én néztem az ablakunkon át a vonuló szovjet harcokoszlopot, mikor az egyik nyitott páncélaútó platóján ülő katona rám kapta a géppisztolyát. Anyám lélekjelenléte mentett meg a sorozattól.

Akkor tudtuk meg, hogy a forradalom sorsa megpecsételődött. Sok ismerős, barát és rokon vágott neki a nagyvilágnak. Anyám is tervezgette, hogy kimegyünk Venezuélába, ahová egy régi ismerőse, hajdani diáktársa szívesen invitált bennünket. Leveleihez fényképeket is mellékelte. Gyakran nézegettem a dél-amerikai ősvadont, a félpucér indiánokat, a jaguárokat, de bármennyire vonzott is az ismeretlen, túl voltam mára Winnetou-romantikán, megmakacsoltam magam, s végül rajtam múlt, hogy nem költöztünk ki Dél-Amerikába.

– „Rézgarasok, csigahéjak” című kö-

tetedben olvastam: négy évem az Eötvös Gimnáziumban nem piros betűs korszak volt.

– Az ott töltött négy esztendő maga volt a pokol. Amennyire szerettem a Szent István téri iskolát, annyira gyűlöltem az Eötvöst. Nem tudtam a „napi feladatokhoz” alkalmazkodni, lidércnyomás volt számomra a trigonometria, a matematika, a halogén elemek. „Nem középiskolás fokon” ismerem Baudelaire, Appolinaire, Ady, Kassák és mások költészetét, Rounault, Braque, Klee festészetét, Bartók és Sztravinszkij muzsikáját, de ez a kutyát sem érdekelte. Néha, még ma is, évtizedek múltán lidérces álmok kísértenek: ott ülök az Eötvös fülhalmályos tantermében, és egy kukkot sem értek a táblákra írktált ákombákom jelekből...

– A gimnázium „kivégzése” után belecseppentél a szellemi világ kellős közepébe.



Öccsével, Benda Lászlóval, és feleségével Gyarmathy Edittel 2004 márciusában

– 1961 őszén munkába álltam az Országos Széchényi Könyvtár hírlaptárában. Remek társaság gyűlt itt össze: Tardy Lajos művelődéstörténész, Vértes László, az öslénytanász, Zolnay László, a budavári szobrok későbbi megtalálója, Balla Sándor, a Szegedi Fialatok Művészeti Kollégiumának egyik utolsó műhőse. Itt fogadtam kegyeibe Gerlóczy Gedeon, és megmutatta egyedülálló Csontváry-gyűjteményét.

Ekkor jutottam el – korai, jámbor vereszeitemmel – Weöres Sándorhoz, aki még a Törökvesz úti „kék házban” lakott. Megfordultam Bálint Endre, Lossonczy Tamás műtermeiben, és – szinte minden este – a Zeneakadémián vagy a Károlyi-kertben.

Ennek a pezsgő, már-már idilli életnek az az örömteli tény vetett véget, hogy 1962 őszén – második kísérletre – fölvettek a Szegedi Tanárképző Főiskolára. Úgy képzeltem, itt együtt tanulhatom az irodalmat meg a képzőművészetet.

Szeged sok kínlódást hozott. A főiskola sztálinista kaszárnya-szelleméből hamar kiábrándultam. Az intézmény tanár-bürokratákat nevelt. Ami szép élményem a városból a mai napig megmaradt: a Tisza-part mozgalmas diákélete, a Fűvészkert, a Maros-torkolat, a Somogyi könyvtár meg a kis-kocsmák éjszakai zenebonája.

„Mindig bizonytalanul ültem Fortuna zörgő szekeren”

■ És új barátaim, mindenk előtt Ilia Mihály személye. Többen voltunk nagyalmú diákok, akik első lépéseinket tettük az irodalomban és mind Ilia Mihálynak mutatuk meg először írásainkat.

Az ő ritka szava és figyelmes tekintete a mai napig elkísér... 1968-ban kaptam meg a diplomámat, és volt aztán tanítóskodás Szeged környékén, a Pest megyei Hernád községben, de tanári ambícióim elszálltak. 1970-ben anyám biztosított számunkra – már nős voltam, megszületett Dorottya lányom is – egy szobát Budapesten. Dolgoztam a Múzeum körúti Központi Antikváriumban, majd a Kortárs szerkesztőségébe kerültem. Ilyen minőségben – mint a versrovat munkatársa – jutottam újra Weöres Sándorhoz. A „Három veréb hat szemmel” című antológia összeállításában segédkeztem neki. Eza munka volt irodalmi inaskodásom. Ott csetletem-botlottam a költő mellett, hallgattam éjszakába nyúló elmélkedéseit, faggtam enől-arról. Megismerhettem gazdag, rejtelmes, de látványos külsőségekben csöppet sem dús, orpheuszi életét. Semmi „nagy történetet” nem mesélt, mégis meg kellene írnom egyszer azt az ezernyi rebbenést, vibráló részletet, amiből talán összeáll az ő távoli arca...

– **Irodalmitevékenységed, műveid megérdemelnek egy külön riport-kötetet, azok taglalásához nálam hozzáértőbbek kellene, ezért azt kérdezem: és Beregszász?**

– Hadd ne ismételném: mit jelent ma nekem Beregszász, Kárpátalja. Családi házunk ma is áll az Attila (Sevcenko) utcában. A ház falán emléktábla van kivégzett nagyapám, Benda Kálmán emlékére, aki a Vérke szabályozását vezette. Emléktábla őrizi és hirdeti Linner Bertalan sebészfőorvos emlékét is, valamint a 2004. október 1-jén felavatott mellszobor is a járási kórház díszkertjében. Jóleső érzés, szívetleket melengető tudat...

2002 nyarán sikerült benyitnom az öreg szülői ház udvarára. Alig ismertem rá. Nem értettem pontosan, mit mond az új gazda, csak annyit, hogy idegennek itt semmi keresnivalója. Se kedvem, se erőm nem volt magyarázkodni. Szótlanul elmentem...

SZÖLLŐSY TIBOR

Szepesi Attila

Örtorony

Ma már leginkább egy régi, megsárgult képeslaphoz hasonlíthatnám az alkonyi várost, ahová 1964 kora őszén betoppantam. Akor diákszokása szerint autóstoppal, egy teherautó platóján. Miután a szegedi főiskolán kitelt a betyárbecsületem, gondoltam, itt próbálok szerencsét. A méz meg a veres téglaport átítatta ugyan a ruhám, de ilyen apróságokkal akkoriban nem törődtem. Elfoglaltam albérteti szobám a pályaudvar közelében.

Nem ismertem Pécsét. Mediterrán labirintusában bolyongva a közeli napokban azért csak rátaláltam a főiskola kazánnyelű épület-monstrumára, meg a Széchenyi téren a Jelenkor szerkesztőségére, ahová Weöres Sándor ajánló soraival toppantam be. Egykreol úr fogadott. Csorba Győző. Bal kezét nyújtotta, amin egy pillanatra meghökkenem.

Átnyújtottam a levelet, meg a soványka verspaksamétát. A, Sanyi, mondta. Leültetett és – bevallom – sejtelmem sincs, mi történt ezután. Két dologra emlékszem csak. Az alkonyodó város zajaira, melyek – lovak patkó-koppanása a flaszteron, biciklisengők, kerekcsikordulása és rikkancs-kiáltozás – beszűrődtek az ablakon. Meg vendéglátóm barna szemepárjára.

Soha még ilyen szemeket nem láttam. Azóta sem. Volt bennük valami bölcs tárgyilagosság, ugyanakkor világitottak. Olyan lettem delejes sugarakban, mint Cervantes üvegtestű diákja. Úgy éreztem, ez a tekintet nemcsak átlát, túl is lát rajtam. A barna arc, melyből kiraggyogtak, meg se rezdült. Valamiről csak beszélünk, de sejtelmem sincs, miről. Szó eshetett Beregszásztól idáig ívelő csavargó-sorsomról. Diák-vevesszőfutásomról. Legszívesebben azt mondanám, ha ez hihető volna: szótlanul ültünk, míg körülöttünk felhomályba merült a város. Tornyai és zezugos tetői. Lámpafények a hegyoldalon meg a haragok bongása.

Csorba Győző a paksamétát ki sem nyitotta. Meghívott a lap csütörtök délutáni-esti összejöveteleire.

A Széchenyi téri öreg épület első emeletén a nagy öregek – Várkonyi Nándor, Lovász Pál és Bárdosi Németh János – mellett Csorba Győző, Pákolitz István, Tüskés Tibor, Pál József, Kende Sándor és Szederkényi Ervin képviselte a „középkorosztályt”. A jelenlevők köre persze változott. Akerge ifjúságot Bertók Laci, Kerék Imre, Bebesi Károly és a másik Károly, Arató képviselte. Makay Ida meg Galambosi Laci. Jóízű irodalmi locsi-fecsik voltak. Az ifjakon néha elverték a port. Ilyenkor Pákolitz motyogott valamit. Várkonyi Nándor felcsattant – ő makacsul hitt a csetlő-botló fiatalokban, akiket előtte nem illett szapulni! Győző szólt pár hűvös, okos szót.

Meghökkenő élményem volt a mindmáig legkedvesebb Csorba-kötet, ami ekkoriban került a kezembe. A címe ugyan szörnyű: Séta és meditáció. De ami benne volt! Remeklések sora. Ha nagyon megszorítanának, ma is végig tudnám fűjni a könyv összes versét. „A pokol kórhoz kötött Újra újra/ alá kell szállni ellene/ Fekete szavak szárnyán kél a nap” – írta Ars poeticájában. Otthonom lett Pécsét ez a kötet,

talán mert versei hangszíne és intonációja oly idegenül hangzott azokban az években. Garai Gábor és Váci Mihály volt a bezzeg-költő. Nálunk minden korszaknak megvoltak a bezzeg költői, a felcsillanók és gyorsan-inflálódnok, Pósa Lajostól és Szabolcskától, Mécs Lászlón és Sértő Kálmánon át szegény Kuczka Péterig, Kónya Lajosig és tovább.

Csorba Győzőt nem mertem visszategezni. Minden verse, még a rövidebbek is, titkok szövvénye volt. Végletekig csiszolt, rögtönzések indái és ködfoltjai nélküli tiszta beszéd. Egy-egy sötét és bársányos. Mondjuk: ébenbar-na. Mint a szemepárja.

Néha megszólított: mutassak neki új verseimből. Elbujdokoltam. Nem mertem megmondani neki, hogy kockás papírra körmölök, nincsen írógépem. Amikor ezt Bertók Laci megtudta, felajánlotta a főiskola könyvtárban szobája írógépét. Am mire összegépeltem volna egy kisebb paksamétát, Laci főnöke – poéta volt pedig az istenadta, és (mint utóbb kiderült) ordas nagy besúgó! – kiakolbóltott a könyvtárból. Zavartam a tudományos munkát. Ami igaz. Nagyobb baj volt viszont, hogy a főiskolán is kiltelt a diákbecsületem. A tanítási órákat nem látogattam, napjaimat a könyvtárak meg a kocsmák közt osztottam meg.

Míg derék évfolyamtársaim a tudszoc, a fonémák, a részleges hasonulás, valamint a neveléstudomány rejtelmében búvárkodtak, én Joyce, William Blake és Rimbaud művein acéloztam ütköző orosz-lankörmeimet, nem szólvaz az asztrológia, az alkímia, a pszichoanalízis, a tenyérjósítás és egyéb obskurus tudnivalók rejtelméről. Amikor egy-egy, nem éppen „korszerű” opuszt kértem a városi könyvtár olvasócéduláján, mondjuk Manu ó-indiai törvénykönyvét a kasztrendszer metafizikájáról, szegény öreg könyvtáros néha kényszeredetten megkérdezte: mi célból veszem ki a művet. Meghökkenem: el szeretném olvasni! Láttam rajta, mélyen egyért bugyuta válaszzommal, miközben azt súgja: máskor feleljem azt, hogy tudományos kutatói munkát folytatok a burzsoá áltudományokat leleplezendő. Amiből kiviláglott, hogy idáig is elér a hatalom karja. Summa summarum: vizsgáim csaknem felén dicstellenül elbuktam, és nyakamba vehettem újra a szélhuzatos országot.

Csorba Győzőnek ajánlott versem ekkoriban íródott. Nem mertem neki megmutatni, sem később elküldeni. Ő írt egy szívélyes levelet, amikor rábukkant a szegedi Tiszatájban. Nem tudom, mit válaszoltam neki, de arra mind a mai napig büszke vagyok, hogy nemzedékemből én köszöntöttem elsőként versben Victor Pannoniust, ahogy magamban őt hívtam.

Soha többé nem találkoztunk...

Kedves költőimet az idő múlásával sorrendre a „helyére tudtam tenni”. Őt azóta sem. Nem mintha bárkinek is fontos lehetne, kit hová helyezek. Nekem fontos. Csorbát – talán azért is, mert egyidős volt vele – kicsit mindig apámnak éreztem. Ez így kimondva már-már idétlenség, de így van. Nincsen rá magyarázat. Beborzongok, ahogyleírom: magamon érzem a szemepárját ma is.

Szepesi Attila

Örtorony

█ Sok szépet és jót írtak róla, de bennem mindig maradt valami hiányérzet. Hogy életében és halta után is félig-értett költő volt és maradt. Hogy a titkait nem sikerült senkinek megfejteni. Nem mintha nem lett volna körülötte sokféle érzékenység, hanem mert a titkai olyan természetűek voltak. Az igazi titkok általában „olyan természetűek”. Nem túl tágasak, csak épp ahhoz a dimenzióhoz nehéz közel férkőzni, ahol érvényesek.

Talán nem mondta ki még senki, amit magam sem merem még soha kimondani és papírra vetni, ám a kezdetektől bennem motoszkál, és sosem sikerült elhessegetnem magamtól: Csorba Győző szakrális titkok beavatottja volt, mint kevesen. Misztikus. Ezt persze illene kifejtenem, de messzire vinne. Nincsen szó, amit ennyiszor és ennyiféleképp félreértettek. Azt is tudom: hülyeség egy poéta kapcsán, aki rátarti református volt, a szakrális szót leírni. De – muszáj! Ahogy az is rejtély, hogy ő Rómát szerette, mint Gulácsy Lajos, a szerzetesek, zarándokok és klostorkertek festője. Gulácsy is református volt, Istenem. A leglatinabb magyar költő és festő!

A misztika – kurz und gut – a feleketeken és korokon túli, fölötti közvetlen Isten-élmény.

Életrajzírója, Tüskés Tibor arra emlékeztet, hogy „Csorba költői szemléletében van valamiféle időfelettség. Lao-ce, Konfucius a tibeti s a hindu bölcsék írásaira emlékeztető. Rónayszerint „valami zord középkori izi bujkál a soraiban, sötét színeiben és aszkétikus elszántságában”. Ezt meg ő maga mondja: „Az angyalokat nem tudom elképzelni ördögök nélkül, világosságot a sötétség nélkül, föld felett a föld alatt nélkül...”

Lehetetlen volt nem megérezni Csorba Győző feszes tartásában, konok elnémulásában, tekintete egy-egy felcsillanásában, melyből kivilágolt, pontosan tudja, mi történik körülötte, hogy a letiport és megalázott emberi méltóságot vigyázta, az ordenáré handabandázás korában az ásatag kacattá minősített, idők és korok feletti emberi, de az emberinél erősebb és magasabb tartományokban megalapozott szellem hírhözója, az emberi szellem negligálásának korában őrző volt. Nincs jobb szavam a magatartására.

Milyen is a Csorba-versek szövevényes egyszerűsége? Sokan észrevették, mert nem lehet nem észrevenni, hogy sötét tónusú. Ez a sötétség azonban csupa szín. Tükrök világítanak a mélyén. Szempárok és mozdulatok. Homályos falak és acélkék vizek. Egy rózsátó. Hangok szövik át, suttogások és

mordulások. Ezek képekké foszlanak. Lépcsősorokká és sebzett arcokká. És mindezt átítatja az időtlenség ébenbarna levegője, amiben összeforr Lao-ce és a cisztercita szerzetes, Hélinant arca. Szerettei arca. Egy-egy ködbe vesző harangláb és suszterműhely. A virágzó cseresznyefa. A kert. Mondjuk: remete-kert. A zöld ajtó. Egy fekete füzet meg a decemberi számocavirág.

Csorba verseinek imaginárius terében a fény fekete, az árnyék pedig ragyog! A külső tér jelentéktelenül parányi, ám a benső határtalan. Az talán csak háttér, kopár kulissza, míg ez utóbbi maga a végtelenség.

Csorba Győző a legurbánusabb magyar költő. Ez elég rondán hangzik, bizonyos körökben tán szitokszónak is.

René Guénon írja: alapvetően más és más a nomád meg a letelepült népek művészete. Amazoké a poézis meg a muzsika. Ezeké az építészet, a festészet. Mindkettőnek más a viszonya a térhez meg az időhöz. Az egyik lángszerű, a másik a kövek természetével rokon.

Ha volt magyar poéta, akiből hiányzott minden nomád hajlam, Csorba volt az. A versei nem zenei fogantatásúak – sok más mellett ebben is különböznek a Weöres Sándoréitól. Van bennük, rajtuk valami köveket idéző visszfény, mint Palestrina szakrális muzsikájában. Ott is érzem, ahogy valami nagyon távoli közegeből szólal meg a hang. Pontosabban szólva: hanggá válik, ami korábban más volt. Mint amikor a lovak neki feszülnek a szekérnek, az megreccsen, aztán már simán gördül tovább. A Weöres-versek úgy szólalnak meg, mintha folytatódna, ami fél perccel korábban abbamaradt.

A titok, ezt is az említett francia mondja, nem attól az, ami, mintha hallgatni illene róla, hanem attól, hogy védi önmagát. Bár örökké és mindenki előtt tárva van, nem férhet hozzá szó, csak suta dadogás. Am aköltőnek mégis mondanania kell, ha – Nemes Nagy Ágnessel szólva – talán nem is a kimondhatatlant, de a nehezen mondhatót. Nem válaszolni nehéz, válaszolni szinte fölösleges, hanem megérteni a kérdést...

Csorba Győző otthon volt Pécsen. Ha valahol, itt volt otthon. Sokan ismerték testi valójában. Aszó metafizikai értelmében mégis alig ismerhette valaki. Úgy tudom, amikor Kormos István és Lator László meghallotta, hogy az olasz Salvatore Quasimodo Nobel-díjat kapott, azon élcelődtek: Majdnem akkora költő, mint Csorba Győző! Annyit tennék hozzá: szerintem majdnem sem akkora.

Jó tudni – Pécsen is, másutt is – , amit Március című versében ír: „Egy régi örtorony helyén épült az én szobám, / a város fölött magasan. – Ma is még örtorony, / mert csönd van itt, csönd s jó magány...”

Április 11. – a költészet napja

A vers az, amit mondani kell

Ezt válaszolta az egyik találkozóan egy falusi iskolás, amikor a tanítója sugallta kérdést, melynek veleje az lett volna, hogy mi a vers, ijedtemben – mint a háborús történetek katonája a még föl nem robbant gránátot –, ijedtemben visszadobtam:

– Hát te mondd meg, szerinted: mi a vers?
– A vers az – kapaszkodott tekintetembe bátorításért –, amit mondani kell.

Derűtség tarajlott végig a termen. Csak mi ketten álltunk megilletődve. Ő egy kicsit a bumerángthól szabadulás könnyebbségével, s hálásan is ugyanakkor, amiért nem nevettem ki. En meg annak a súlya alatt, hogy ez a kisfiú kimondta, amit én régóta sejtíték, hiszek, s el-elmondok, ha nem is ilyen egyszerűen.

A vers az, amit mondani kell.

Mintha valami távoli, az idők kezdetétől hirtelen ideért fuvallat legyintett volna meg. Mintha Homérosz riadt volna föl bóbiskolásából, s nyitotta volna rám fényvel teli világtalan szemét. Mintha a Gutenberg óta könyvbe száműzött versek, poémák egyszerre mind hazaszabadultak, pódiumra, képernyőre álltak volna, hangszalagon masírozva vagy hanglemezek körmeneteiben énekeltek volna. Mintha Petőfi Sándor ült volna be közénk.

A vers az, amit mondani kell.

KANYÁDI SÁNDOR

Babits Mihály

Csillag után

Ülök életunt szobámban,
Hideg teát kavarok ...
Körülöttem fájás-félés
ködhálója kavarog.
Kikelek tikkadt helyemből,
kinyitom az ablakot
s megpillantok odakint egy
igéretes csillagot.
Ő ha most mindent itthagynék,
mennék a csillag után,
mint régen a három királyok
betlehemi éjszakán!
Gépkocsin, vagy teveháton –
olyan mindegy, hogy hogyan!
Aranyat, tömjént és mirrhát
vinnék, vinnék boldogan.
Mennék száz országon át, míg
utamat szelné a vám.
„Aranyat tilos kivinni!”
szólna ott a vámós rám.
„Tömjened meg, ami csak van,
az mind kell, az itteni
hazai hatalmak fényét
méltón dicsőíteni”.
Százszor megállítanának, –
örülnék, ha átcsúszom:
arany nélkül, tömjén nélkül
érnék hozzád. Jézusom!
Jaj és mire odaérnék,
hova a csillag vezet,
te már függnél a kereszten
és a lábád csupa seb,
s ahelyett hogy bölcsőd köré
szórjak tömjént, aranyat,
megmaradt szegény mirrhámmal
keserűszagú mirrhámmal
kenném véres lábadat.

Szemelvények kárpátaljai eseményekből

Elismerések

Az Érdeméért érdemrend II. fokozatával tüntette ki Viktor Juscsenko ukrán elnök Spenik Ottó akadémikust, az Ukrán Nemzeti Tudományos Akadémia (UNTA) ungvári Elektronfizikai Intézetének igazgatóját, az MTA külső tagját tudományos munkásságáért.

2008-ban is kiosztották a Dr. Genersich Antal Alapítvány díjait a Budapesti Semmelweis Egyetem Nagyvárad téri dísztermében. Kárpátaljáról idén dr. Ljáh Lászlót, a Magyar Egészségügyi Társaság oszlopos tagját érte ez a megtiszteltetés, amelyet huszonkét éves egészségügyi szervezői munkájáért, Kárpátalja felnőtt lakossága egészségügyi ellátásának biztosításáért vehetett át dr. Keller Éva professzor asszonytól, valamint Tankó Attila címzetes egyetemi tanártól. Az eseményen részt vett dr. Sólyom László köztársasági elnök is.

2008 januárjában:

*Dupka György, Borbély Ida és Fuchs Andrea felköszöntötte a 60 éves Réthy János festőművészt, aki kiérdemelte a közösség Munkácsy Mihály életmű plakettjét, Beleny Mihály szobrász alkotását.

*A magyar kultúra napja alkalmából az Anyanyelvi Konferencia okleveleit nyújtotta át Pomogáts Béla elnök Filep Anitának, az Ungvári Zádor Dezső Zeneművészeti Főiskola hallgatójának, Sárközi Katalinnak, a Péterfalvai Kölcsey Középkolatorténem szakos tanárának, Mihók Erikának, a Sárosroszi Hagyományörző Kör vezetőjének, Máté Gyulának, Dercen polgármesterének, Hidi Anitának, a nagydobronyi Hímes táncgyűttes művészeti vezetőjének, Deme Ibolyának, a Beregsomi Irodalmárok Múzeuma vezetőjének.

2008. december

*A beregszászi Európa–Magyar Házban a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet és a MÉKK szervezésében irodalmi összeállítással emlékeztek a 71 esztendeje elhunyt József Attilára. A rendezvényen közreműködött Kenyeres Mária irodavezető és Bakos Kiss Károly költő. A Komjáthy Benedek Könyvtárban József Attila munkáiból nyílt kiállítás.

* Immár tizennegyedik alkalommal rendezték meg idén a Kárpátaljai Magyar Betlehemes Találkozót. A rangos hagyományörző eseményre, melyet ezúttal is a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) rendezett, a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színházban került sor.

* Története legnagyobb kihívása előtt áll a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség (KMPSZ) – hangzott el a magyar anyanyelvű oktatás megőrzését céljával tűzött szerveszt tisztújító, XVI. közgyűlésén. "Hadiállapotban vagyunk – fogalmazott megnyitójában Gulácsy Géza, a KMPSZ alelnöke. – A vár, amit meg kell védenünk, a kárpátaljai magyar oktatás. Ezt a várat az utóbbi időben egyre több és egyre hevesebb támadás éri, és ha elesik, akkor már semmi sem lesz, ami megállítsa a kárpátaljai magyarság beolvadását."

* Ungváron, a Kárpátaljai Megyei Néprajzi Múzeum kiállítótermében bensőséges ünnepség keretében nyitották meg a Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társaságának (RÍT) hagyományos évzáró tárlatát. Magyar László, Kulin Ágnes, Kolozsvári László, Kopriva Attila,

Réthy János, Tóth Róbert, Erfán Ferenc, Riskó György, Veres Ágota, Óri Mihály, Szocska László, Matl Péter és ifj. Hidi Endre, Hrabár Natália, id. Hidi Endre munkáit állított ki. A Révész Imre Társaság kiállításának idei vendégművésze Micska Zoltán, ismert munkácsi festőművész.

*A beregszászi Európa–Magyar Házban a Bóbita Gyermekstúdió mesedélutánjára és Mikulás-ünnepségre került sor.

*Lezajlott a KMKF jogi és oktatási albizottságának ülése, amelyen az UMDSZ-UMDP-t Dupka György és Kőszeghy Elemér képviselte.

*Lezajlott a Vállalkozók Akadémiája-tanfolyam záróvizsgálja Ungváron, a Kárpátaljai Vállalkozásfejlesztési Központ szervezésében.

*Balla Gyula kárpátaljai magyar költő, irodalom- és művelődéstörténész, aki 2000-ben súlyos betegség következtében távozott közülünk, idén töltötte volna be hatvanadik életévét. Ebből az alkalomból megemlékezésre került sor a Rákóczi-főiskolán.

*A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség (KMPSZ) és az Irka című gyermeklap szerkesztősége hűséges kicsiny olvasóinak immár 15. alkalommal szervezett karácsonyi ünnepséget Beregszászban, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán (KMF).

*Együttes ülést tartott a Kárpát-medencei Magyar Képviselek Fórumának (KMKF) kulturális és oktatási, valamint jogi albizottsága. Kárpátaljáról Brenzovics László, Dupka György, Kovács Miklós és Kőszeghy Elemér vett részt az értekezleten.

*A Kárpátaljai Magyar Nívódíjakat eddig négy alkalommal ítéltek oda. Az UMDSZ Kovács Vilmos Irodalmi Díjjal Weinrauch Katalin gyermekíró, Fodó Sándor Közösségi Díjjal Bacskai Józsefet, a beregszászi magyar külképviselet főkonzulját, a Lehoczky Tivadar tudományos díjjal az UNE Humán-Természettudományi Magyar Karát (átvette Lizanec Péter dékán), Illyés Gyula Magyarság-díjjal pedig Borbély Idát, a Tiszaháti Tájmuzeum és a Tiszapéterfalvai Képtár igazgatóját tüntette ki. AMÉKK fennállásának 15. évfordulója alkalmából Nadas Anna Közművelődési Díjat kapott (átvette Dupka György elnök). A Szövetség által alapított Kárpátaljai Magyar Nívódíjakat Zubánics László laudációja kíséretében Gajdos István elnök adta át.

*Nagy Zoltán Mihály főszerkesztő és Dupka György lapkiadó közreműködésével sor került az Együtt folyóirat Irodalmi Díjainak kiosztására is. Idén a legjobb kritikáért járó díjat Bakos Kiss Károly kapta (laudáció: Vári Fábián László), a széppróza kategóriában Vári Fábián László (laudáció: Zubánics László) vitte el a pálmát, a költészet terén Becske József Lajos, míg tanulmányírás tekintetében Fodor Géza munkáját ismerték el (mindkét íróról laudációt mondott: Nagy Zoltán Mihály).

*MÉKK aktivisták egy csoportja köszönőleveleket vehetett át az elnökségtől a kárpátaljai magyarság közszolgálatában végzett áldozatos munkájáért. Dupka György elnök a MÉKK oklevelében részesítette Kótun Jolán munkácsi tanárnőt, Ötvös Ida viski falusi turizmus vezetőt, Prófusz Marianna beregszászi népművészt, Turóczy István ungvári gazdasági és pénzügyi szakértőt, Nagy Györgyöt, a beregvidéki önkormányzati mozgalom aktivistáját, Bagu Balázs tankönyvíró, Szabó Tibor népművészeti vezetőt, dr. Minya József kultúrszervezőt, Száva József técsői gazdasági szakértőt, Páva István bökényi vállalkozót, Bíró Tibor jánosi vállalkozót, Kosztya Margit nevetlenfalui művészeti vezetőt.

A tanácskozás fő napirendi pontja a határon túli magyar kisebbségi oktatás helyzetének értékelése.

December folyamán: kiállítások a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet és a MÉKK szervezésében Cserniga Gyula festőművész, Imre Ádám grafikus, Soltész Péter, Soltész Krisztina festőművész kiállítása a beregszászi Európa–Magyar Házban. Klisza János és Klisza Krisztina kiállítása a Benei Faluházban.

2009. január

*Koszorúzással egybekötött megemlékezés Beregszászban a Petőfi-szobornál, Badalóban a Petőfi-emléktáblánál az előbbi a BMKSZ, az utóbbi a KMKSZ szervezésében.

*Ötven éve ölték meg Gecse Endre gálóczi református papot a KGB pribékjei. Ebből az alkalomból megemlékezés volt a huszti és a gálóczi gyülekezetben.

*A legfrissebb adatok szerint Ukrajnában eddig több mint száznegyvenezen igényeltek Magyarigazolványt, ami kimagaslóan a legjobb arány az elszakított régiók között – hangzott el Dupka Györgynek, az Ungvári Központi Információs Iroda vezetőjének éwertékelő nyilatkozatában. Az igénylők száma a múlt év augusztusától növekedést mutat, ez jelentős részben a garancialevél bevezetésének köszönhető az UMDSZ és a KMKSZ elnökének közreműködésével.

*Sátoraljaújhely-Széphalom adott otthont a magyar nyelv éve jegyében lezajlott Dialógusok 2009. rendezvénysorozatának, amelyet méltán neveztek el kis ma-

Szemelvények kárpátaljai eseményekből

gyar-magyar csúcsnak. A rendezvényen a MÉKK-et Dupka György elnök és Nagy Emese irodavezető képviselte.

* Zentán a Vajdasági Magyar Művelődési intézetben lezajlott a Kárpát-medencei magyar művelődési intézetek kerekasztalának fóruma. A Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézetet Dupka György, Nagy Hajnal, Kocsis Mária és Fuchs Andrea képviselte.

* A magyar kultúra napja alkalmából a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház Miguel de Cervantes Don Quijote c. vígjátékát adta elő az Ungváron, a Kárpátaljai Megyei Ukrán Zenés-dramai Színházban a KMKSZ szervezésében.

* A magyar kultúra napja jegyében rendezték meg a budapesti Thália Színházban az Égtájak Iroda évadnyitóját. A népzenei és néptánc bemutatókon Kárpátalját az Eszenyi Ritmus Együttes (művészeti vezetője: Szabó Tibor) és a péterfalvai Kokasbanda (művészeti vezetője Kokas Károly) képviselte. Az ugyanitt megrendezett magyar művelődési intézetek tevékenységét értékelő kulturális fórum munkájában részt vett Zubánics László, a KMMI elnöke.

* A 2009. évi ünnepségsorozat Munkácson, a várban Kazinczy Ferenc emléktáblájának megkoszorúzásával vette kezdetét. A megemlékezésen jelen volt Dupka György, a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közösségének elnöke, Zubánics László, az UMDSZ Ukrán Magyar Nemzeti Tanácsának elnöke, Márky Zoltán, Magyarország ungvári külképviseletének konzulja, Scherzer Károly, Magyarország beregszászi külképviseletének konzulja.

* A Munkácsi Állami Egyetem közel 100 magyar tagozatos diákja ünnepi műsorral méltatta a magyar kultúra napját. A rendezvényt Tyahur László rektorhelyettes nyitotta meg. A vendégeket (Márky Zoltán konzult, Dupka Györgyöt, a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közösségének elnökét, Zubánics Lászlót, az UMDSZ Ukrán Magyar Nemzeti Tanácsának elnökét) Kótun Jolán, a magyar tagozat vezetője köszöntötte. Dupka György az írott magyar nyelvről és a 15 éves MÉKK kultúraszervező és értékmegővő tevékenységéről tartott előadást.

* Az Ungvári 10. Sz. Dayka Gábor Középiskolában az idén is megrendezték a Himnusz-mondó versenyt. A felső kategória győztese Jávorszky Szilvia volt, aki Simon Alexandrát és Sánta Erikát (mindannyian gimnazisták) előzte meg. A zsűri elnöke Pomogáts Béla irodalomtörténész, az Anyanyelvi Konferencia elnöke volt.

* A magyar kultúra napi rendezvénysorozat egyik kiemelkedő ünnepi eseménye volt a II. Ugocsai Napok megnyitója, amelynek keretében sor került a MÉKK Munkácsy Mihály Képzőművészeti Egyesülete tagjainak és a tiszaháti plein air résztvevőinek, valamint baráti köröknek csoportos kiállítására az ungvári Néprajzi Múzeum kiállítótermében. Ezen a reprezentatív bemuta-

tón legjobb munkáikkal jelentek meg a Péterfalvai Képtárhoz kapcsolódó ugocsai, beregi és ungvári alkotók: Harangozó Miklós, Soltész Péter, Soltész Gabriella, Réthy János, Turák Angéla, Klisza János, Klisza Krisztina, Fuchs Andrea, Nigriny Edit, Lőrincz István, Lőrincz Katalin, Picur Zoltán, Beleny Mihály, Puhlik-Beleny Magda, (Ungvár), Homoki Gábor, Gönczy Tivadar, Váradi Eva, Kutlán Pál, Marinics Sándor, Kerecsanyin Péter (Ugocsa), Csemiga Gyula (Nagybereg), Asszonyi Krisztina (Budapest), akiknek az összesítő listáján 135 képzőművészeti alkotás (köztük 83 olajfestmény, pasztell, batik, továbbá 16 üvegfestmény, 15 grafika, 7 kerámia, 14 kispasztika, szobor, kompozíció, dombormű) szerepelt. A képzőművészeti alkotások mellett a kiállításon bemutatásra kerültek különböző kézműipari termékek: Nagy Emese (gyöngyfüző), Nagy Margit (szövő), Engi Ilona (kukorica-csuhéfonó) Fórizs Márta (hímző) Nyikolajeva Irén (tányérfestő), Máté Dezső (kosárfonó) munkái, többek között ugocsai szőttesek, hímzések, fonható, szálas anyagokból készült termékek (gyékény, pokróc, stb.), kukoricacsuhéból és vesszőből készült kosarak, továbbá szőttesek, rongypokrócok, gyöngyészerek és egyéb használati tárgyak.

A nagyszámú közönséget a szervezők nevében Dupka György, a MÉKK elnöke és Angyal Gabriella múzeum-igazgató köszöntötte. A rendezvényt megtisztelte jelenlétével Viczián Tamás, a Magyar Köztársaság Ungvári Főkonzulátusának vezető konzulja, Czabán Sára, a MeH Nemzetpolitikai Ügyek Főosztályának főtanácsosa, Pomogáts Béla irodalomtörténész,

A kiállítás megnyitása és megtekintése után következett a népi gasztronómiai bemutató. A tiszahátiak nevében Borbély Ida és Jáger Katalin csapata a közel 300 fős vendégsereget bor- és szilvapálinka kóstolóra, a tiszaháti tájjellegű ételekkel megpakolt asztalokhoz invitálta, miközben a Kokasbanda tagjai (vezetőjük Kokas Károly) népzenevel szórakoztatta a jelenlévőket. Repertoárjukon tiszaháti, szatmári népdalok szerepeltek.

* A magyar kultúra napja alkalmából ünnepi gálaestre került sor az ungvári báb-színházban. Szabó Tibor, az Eszenyi Folkloorközpont vezetője, mint műsorvezető felkonferálásában először Jávorszky Szilvia, az Ungvári Drugeth Gimnázium diákja, az ungvári Himnusz-mondó verseny győztese lépett a színpadra, aki elszavalta nemzeti imádságunkat. A költemény elhangzása után a közönség lelkesen énekelte el Kölcsey Himnuszát, majd ünnepi köszöntőt mondott Pomogáts Béla irodalomtörténész és Horváth Sándor költő. Az est folyamán fellépett Hidi Anita verséneklő, az Ungvári Zádor Dezső Zeneművészeti Főiskola hallgatója, a nagydobronyi Himes táncgyűttes (művészeti vezető Hidi Anita), az eszenyi Ritmus néptáncgyűttes (művészeti vezető Szabó Tibor), a péterfalvai Kokas-ban-

da (zenekarvezető Kokas Károly). Dupka György bemutatta, majd átadta a Kokasbandának a Credo Alapítvány és a MÉKK támogatásával megjelentetett első CD-jüket. A péterfalvai zenekar tagjai: Botos Tamás (brácsa), Király András (brácsa), Kokas Erzsébet (ének, hegedű), Kokas Károly (harmónika), Lakatos Dávid (nagybőgő), Szilágyi Csaba (hegedű), Szilágyi Gerő (hegedű). Előadásukban nyírségi dallamok, kalotaszegi csárdás, őrkői cigányos, szatmári táncok, román forgatók, legényes és szapora, kedvenc csárdások hangzanak el. A rendezvényt megtisztelte jelenlétével Czabán Sára, a MEH Nemzetpolitikai Ügyek Főosztálya főtanácsosa, Szuromi Antal, a Magyar Köztársaság Ungvári Főkonzulátusának konzulja.

* A hagyományoknak megfelelően a posta épületének falán lévő Kölcsey-emléktáblánál kezdődött Beregszászban a magyar kultúra napja rendezvénysorozat. Az egybegyűlteket Pirigyi Béla, a Beregvidéki Magyar Kulturális Szövetség (BMKSZ) elnöke köszöntötte. Zubánics László történész, az UMDSZ Ukrán Magyar Nemzeti Tanácsának elnöke mondta el gondolatait, méltatta nemzeti imánk, a Himnusz jelentőségét. Ezt követően a jelenlévő szervezetek képviselői is megkoszorúzták a Kölcsey-emléktáblát.

* A magyar kultúra napja alkalmából összeállított ünnepi műsor bemutatójára került sor a Beregszászi Művészeti Iskolában. Pirigyi Béla igazgató üdvözölte a megjelenteket. A Beregszászi Művészeti Iskola tanítványai és a pedagógusok fellépése előtt Bacskai József, a Magyar Köztársaság Beregszászi Konzulátusának főkonzulja szólt az egybegyűltekhöz. Köszöntőt mondott Gajdos István, Beregszász polgármestere, az Ukrán Magyar Demokrata Szövetség elnöke is. Ezután a Beregvidéki Petőfi Sándor Nyugdíjas Egyesület énekkara, a Beregszászi Zrínyi Ilona Középsiskola kórusa, valamint a Beregszászi Művészeti Iskola tanárai adtak színvonalas koncertet.

* Az Európa-Magyar Házban Beregszászi Értelmiségi Fórum 2009 címmel tartottak tanácskozást, illetve méltatták a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége (MÉKK) fennállásának 15. évfordulóját. A rendezvényen megjelent Czabán Sára, a Miniszterelnöki Hivatal Nemzetpolitikai Főosztályának főtanácsosa, Bacskai József beregszászi főkonzul, Gajdos István, Beregszász polgármestere, az UMDSZ elnöke, Lizanec Péter, az Ungvári Nemzeti Egyetem Humán-Természettudományi Magyar Karának dékánja, dr. Spenik Sándor dékánhelyettes, Fedák Anita módszerész, Pomogáts Béla, a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága – Anyanyelvi Konferencia elnöke, Szabó László, a MÉKK magyarországi támogató tagja, Petruska Márta, a Kárpátaljai Szövetség elnökségének tagja, Kőszeghy Elemér, a megyei tanács elnökségének tagja, Revák István, a megyei közigazgatási hivatal nemzetiségi osz-

Szemelvények kárpátaljai eseményekből

■ tályának vezetője. Zubánics László, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI) elnöke üdvözlő szavait követően Pomogáts Béla irodalomtörténész, az Anyanyelvi Konferencia elnöke részletesen beszélt Himnuszunk születéséről. Mint hangsúlyozta, nemzeti imádságunk az összetartozást szimbolizálja, ezért kell méltónak maradnunk Kölcseyhez, méltónak maradnunk a Himnuszhoz. Továbbá szólt a magyar nyelv intézményes védelméről.

* A rendezvénysorozat keretében mutatta be Dupka György és Nagy Zoltán Mihály a MÉKK kiadásában megjelenő Együtt c. irodalmi-művészeti-kulturális folyóirat legújabb számát és az Intermix Kiadó gondozásában napvilágot látott Weinrauch Katalin "...majd azt mondom neki..." című novelláskötetét. Az író nő később több mint félszáz könyvét dedikálta. Az eszenyi származású Kovács Sándor vetítéssel egybekötött előadást is tartott, egyben Kárpátalja várait és kastélyait bemutató könyvét is ismertette.

* Az Európa–Magyar Házban a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége tizenöt évvel ezelőtti megalakulására emlékeztek az egybegyűltek. Visszatekintőjében Dupka György, a MÉKK elnöke beszélt azokról a kezdeményezésekről, amelyeket az elmúlt másfél évtized során a közösség indított el és karolt fel. Mára a MÉKK a kárpátaljai magyar kulturális élet egyik fontos szervezője, értékeink őrzője lett. Emellett olyan programokat is szervez, s olyan civil kezdeményezéseket karol fel, amelyek további kulturális értékek létrejöttét segítik elő. (A fórum résztvevői kézzel kapták a 15 éves a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége című, közel 120 oldalas gyűjteményt. A közösség krónikájának összeállítói: Dupka György és Zubánics László. Ebből az alkalomból jelent meg a Kárpátaljai Magyar Krónika c. hírlevél januári száma). Zubánics László az értelmiségi fórum levezető elnöke bejelentette, hogy a MÉKK jelenlegi vezetőségének mandátuma lejárt, napirendi pontként javasolta a tisztújítás megtartását. A meghívott 100 küldöttből 75 MÉKK-tag jelent meg. A regisztrált küldöttek elfogadták napirendi pontként a MÉKK vezetőségének megválasztását. A levezető elnök javaslatára négyéves ciklusra a jelenlévők egyhangúlag Dupka Györgyöt választották meg a MÉKK elnökének. Szintén egyhangú szavazással megválasztották a tisztségviselőket is. Tiszteletbeli elnök: Barzsó Tibor. Alelnökök, illetve elnökségi tagok: Árpá Zsuzsa (humán terület), dr. Spenik Sándor (reál terület), Szabó Tibor, a Művelődési-Irodalmi-Művészeti Társaság vezetője, Turóczy István, a Gazdaságirányítási Társaság vezetője, Fuchs Andrea gazdasági-pénzügyi alelnök. Főtitkár: Borbély Ida. Ellenőrző bizottság: Simon Miklós (elnök), Nagy Emese, Nagy Hajnalka. Irodavezető: Nagy Emese. A rendezvény befejeztével a fórum résztvevői gyönyörködtek az ungvári művészházaspár, Soltész

Péter és Soltész Gabriella olajfestményeiben, valamint Kovács Sándornak és Szajkó Tibornak a vidékünk szépséges tájait, történelmi örökségét bemutató színes fotóiban.

* Erfán Ferenc festőművészt nevezték ki a hat évtizeddel ezelőtt alapított Boksay József Szépművészeti Múzeum igazgatójának. A képzőművész 2001-ben hozta létre a Boksay József Alapítványt, 2002-től a múzeum munkatársa.

* Január 13-tól a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház fenntartásának költségét a megyei tanács vállalta magára, ennek jogán Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színházra változtatta az intézmény nevét.

* Együttműködési megállapodás született a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumi igazgatósága és a Beregvidéki Múzeum között. Az egyezmény elsődleges célja az intézmények határon átnyúló tevékenységének elősegítése.

* A Kárpátaljai Farmerszövetség Kárpátaljai Farmer címmel magyar nyelvű havi kiadványt jelentetett meg 500 példányban a magyar lakta települések gazdálkodói részére.

* Ülésezett az Unió Alapítvány, Dupka György elnök beszámolója szerint a múlt év folyamán több mint 10 ezer pályázó vette igénybe a magyar-magyar kapcsolattartási támogatást, mintegy 150 millió forintnak megfelelő hrvnyá értékben.

2009. február

* Megtartotta tanácskozását a Kárpátmedencei Közművelődési Kerekasztal a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus szervezésében. A megjelent intézményi képviselők elfogadták a 2009. évi cselekvési programot. Ezt követő információs tanácskozásukon az intézményi honlapok együttműködését és az Erikanet rendszerhez való kapcsolódásukat, a honlapkészítés aktuális kérdéseit vitatták meg. A Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézetet Szabó Tibor, a közművelődési részleg vezetője képviselte.

* A Terra Dei Mezőgazdasági Szaknácadós szolgálat (igazgatója: Tóth Gyula) februárban tovább folytatja a gazdák részére megkezdett előadásorozatot a zöldségtermesztésről, a beregszászi főiskolán szakkönyvkiállítást rendeztek.

* Megjelent az Élet-jel című közművelődési magazin első száma, húsz oldal terjedelemben, a havonta megjelenő kiadvány gondozói az igazi Kárpáti Igaz Szó munkatársai.

* A Beregszászi Városi Tanács képviselőinek kezdeményezésére a városi költségvetésbe beiktatták egy alternatív ukrán nyelv-tanítási program kidolgozásának finanszírozását.

* AKárpátaljai Református Egyházkerület Sion Rádióstúdiója február elejétől lényegesen megújulva jelentkezik az interneten. Elérhetőség: www.refradio.eu, mindennap 9 órától másnap fél ötig hallható az állomás.

* Beregdédában sor került a zöld falusi turizmus és a falusi vendéglátó szakképzési tanfolyam diplomaosztó ünnepségére a Kárpátaljai Vállalkozásfejlesztési Központ szervezésében (igazgató: Fuchs Andrea). Ugyanezen a napon Kárpátalja nyolc magyar lakta települése után Dercenben folytatódik a „Jó gyakorlat a falusi turizmusban” című projekt keretében a vidéki vendéglátói képzés. A rendezvényen többek között jelen volt és felszólalt Máté Gyula, Dercen polgármestere, Dupka György, a MÉKK elnöke, Sramm Zán Ibolya, az UMDSZ Országos Nemzeti Tanácsának alelnöke, dr. Hanusz Árpád nyíregyházi tanácskezelő professzor, Ábrahám Ferenc, a Magyar Köztársaság Ungvári Főkonzulátusának konzulja.

* Az Ukránai Magyar Demokrata Szövetség (UMDSZ) kezdeményezésére, Gémesi Ferenc, a magyar miniszterelnöki hivatal kisebbség- és nemzetpolitikai ügyekért felelős szakállamtitkára Kárpátaljára látogatott. Többek között részt vett az UNE Jogtudományi Karán az Ukrán-Magyar Jogi Konzultációs Központ megnyitását, felkereste az UNE Magyar Tannyelvű Humán- és Természettudományi Karát, ahol eszmecsere folytatótt a tanári kar képviselőivel, Lizanec Péter dékánnal, Spenik Sándor tanácskezelővel, Horváth Katalin docenssel. Ungvár után a nagydobronyi gyermekotthonba, a KMKSZ-székházba, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolára látogatott. Ezt követően felkereste az Európa–Magyar Házat, ahol találkozott Gajdos Istvánnal, az UMDSZ elnökével, Beregszász polgármesterével, valamint az országos szövetség vezetőivel. Megtekintette az ungvári Soltész Péter és Soltész Gabriella művészházaspár kiállítását. Dupka György és Zubánics László, a KMMI vezetői a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet tevékenységét ismertették és könyvtárát is bemutatatták.

* Az ukrán kormány rendelete értelmében újabb ukrán emlékmű épül Vereckén a 70 éve kikiáltott Kárpát-Ukránia védőinek tiszteletére.

* A hadtörténeti turizmus kibontakozására, ezen belül a Kárpátokban húzódo II. világháborús magyar Árpád-vonal iránti egyre növekvő érdeklődésre támaszkodva a Volóci járásban megnyílt az első ukránai military-hotel.

* A Kárpátaljáról és Magyarországról 1944 őszén elhurcolt magyarok és németek tragédiáját kutató közös programról tartottak tanácskozást a beregszászi főiskolán a Magyarországi Németek Pécs-Baranyai Nemzetiségi Köre és a főiskola Lehoczky Tivadar Társadalomkutató Intézete szervezésében a témával foglalkozó szakemberek. A Kárpátaljáról elhurcolt magyar mártírok kálváriájáról, a levéltári anyagokról, az odahaltak emlékének megőrkítéséről tartott előadást Dupka György helytörténész.

* A református sajtó és média képviselői médiakonferenciát szerveztek

Szemelvények kárpátaljai eseményekből

■ Miskolcon. A Kárpátaljai Református Egyház sajtóorgánumairól Taraczközi Ferenc, a KRE Kommunikációs Központjának vezetője számolt be.

* Író-olvasó találkozót tartottak a badalói polgármesteri hivatal nagytermében, ahol a falu szülöttje, Ferenczi Tihámér mutatta be írásait az érdeklődőknek. A találkozón a gróf Gvadányi József nevét viselő helyi iskola növendékei Ferenczi-verseket adták elő.

* A Kárpátaljai Magyar Egészségügyi Dolgozók Társasága Beregszászban tartotta meg évzáró és egyben évnitó közgyűlését. A 130 tagú társaság évi tevékenységéről dr. Csik Adalbert-Ferenc tartott beszámolót. Az idén ősszel kiemelt rendezvényük lesz először Ungváron a hagyományteremtő dr. Novák Endre-napok megszervezése.

* A KMPDSZ által szervezett színházlátogatás sorozatban a megye pedagógusai elsőként Csehov Három nővér című darabját tekinthették meg a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház előadásában Beregszászban.

* Kéthetes szakmai gyakorlatot töltöttek a Kárpáti Igaz Szóban a Kijevi Szlavisztikai Egyetem ungvári fiókjának vezetőjének másodéves magyar-angol szakos hallgatói.

* A Magyar Nyelv Éve 2008 rendezvénysorozat keretében a Péterfalvai Képtár, valamint a MÉKK Munkácsy Mihály Képzőművészeti Egyesülete és a KMMI szervezésében ugocsai magyar képzőművészek alkotásaiból nyílt reprezentatív kiállítás a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézetben. A rendezvényt Zubánics László intézeti elnök nyitotta meg. A kiállított festményeket Cserniga Gyula képzőművész mutatta be. A tárlaton Harangozó Miklós, Homoki Gábor, Várady Éva, Gönczy Tivadar, Kerecsányin Péter, Marinics Sándor, valamint Kutlán Pál munkái láthatók. Zárszában Dupka György intézeti igazgató ismertette a tavaszi kiállítások és más rendezvények programját.

* A KAMOT Jótékonyági Alapítvány (elnöke Kocsis Mária) 5 éve foglalkozik a „Szülőföldön magyarul” oktatási-nevelési támogatások kifizetésével. Az idén is sikeresen végrehajtotta a pályázatok begyűjtését és feldolgozását. A 2007–2008-as tanévben 14 552 pályázatot (13 521 tanulót, és 1031 hallgatót) nyújtottak be, amelyek összesen 19 989 gyereket érintenek.

* A Munkácsy Görög Katolikus Egyházmegye idén kegyelettel és gyásszal emlékezik arra, hogy hatvan évvel ezelőtt a szta-

lini hatalom szinte végzetes támadást indított a görög katolikus egyház és papjai ellen. Az elítéltek közt volt Bendász István felsőveresmarti parochus, helytörténész, kanonok. Most jelent meg *Öt év a szögesdrót mögött* című visszaemlékezése ukránul is (Pjaty roktiv za kalucsim drotom) a Kárpáti Kiadó gondozásában. A könyvet fia, Bendász Dániel görög katolikus esepes rendezte sajtó alá. A könyv magyar nyelvű változatát az abaligeti Lámpás Kiadó még 2002-ben adta ki, időközben angol nyelvre is lefordították.

* XVI. századi tárgyakkal bővült a Kárpátaljai Református Egyházkerület Levéltára és Múzeuma. A beregszászi búcsúi városrészben található intézményt Kész Géza igazgató vezeti.

* Pályaválasztási tanácsadói fórum zajlott le az Európa–Magyar Házban. Ebben a tanévben Beregszászban 272 végzős van, közülük 190-en jelentkeztek az emelt szintű érettségire. Többségük magyar nemzetiségű. Sokan Magyarországon szeretnének továbbtanulni. Az UNE lehetőségeiről Lizanec Péter professzor és Volodimir Mica professzor tájékoztatta a felvételizni kívánó fiatalokat.

* A Magyar Politikai Foglyok Szövetsége (POFOSZ) megalapításának XX. évfordulójára emlékezett Budapesten, a XII. kerület Hegyvidék Önkormányzata Művelődési Központjában. Az ünnepi konferencián többek között Dupka György író, költő, a MÉKK elnöke, az UMDSZ alelnöke, az 56 és Kárpátalja című könyv írója 56 kárpátaljai visszhangjáról tartott előadást.

* Hagyomány és közművelődés témájú tanácskozás zajlott le a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátusának szervezésében. A péterfalvai hagyományörző munkatapasztalatairól Pál Lajos tanár számolt be. A rendezvény munkájában részt vett Dupka György, a KMMI igazgatója is.

* Az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kara diplomaszó ünnepséget tartott ama határon túli kulturális intézmények képviselőinek, akik sikeresen befejezték tanulmányaikat, köztük friss diplomás lett Hajnal Jenő, a VMMI igazgatója, Dáné Tibor Kálmán, az EMKE elnöke, Bodó Bana erdélyi professzor, Huszár László, a CSEMADOK Dunaszerdahelyi Művelődési Intézetének igazgatója, Fáber Tímea, a CSEMADOK kassai titkára, Dupka György, a MÉKK elnöke is.

D. Gy.

Megrongálták a vereckeai emlékművet



Súlyosan megrongálták Kárpátalján a vereckeai honfoglalási emlékművet; az esetéről március 8-án, vasárnap este értesítették kirándulók az ungvári magyar főkonzultust. Az ismeretlen tettesek levették az emlékmű két alsó tömbjének kőburkolatát, megbontották a sarkait. Ugyancsak megrongálták az emlékjel fekete gránitból készült, kocka alakú oltárkövét, amelynek le-törték a sarkait és részben az éleit. Az emlékmű északi oldalára a rongálók „Budapest, gyakorolj bűnbánatot Kárpát-Ukrajnáért!”, a nyugati oldalára pedig a „Dicsőség Ukrajnának!” feliratot mázolták fel kék-sárga ukrán nemzeti színekkel.

Az emlékmű tömbjeire kék-sárga horogkereszteket pingáltak, az oltárkő keresztje mellé pedig az ukrán címet festették. Az emlékjel déli oldalára az „1939. III.15” feliratot, azaz Kárpát-Ukrajna magyar királyi honvédség általi elfoglalásának dátumát írták.

A területileg illetékes volói járási rendőrség helyszínen tartózkodó nyomozócsoportjának vezetője az MTI-nek elmondta, hogy egyelőre nem tudták megállapítani, mikor történhetett az emlékműrongálás, és nyomokat sem sikerült rögzíteniük az éjszaka lehullott nagy mennyiségű hó miatt. Oket vasárnap, késő este értesítették a történetről. Az ügyben eljárást indítanak.

A múlt év júliusában felavatott emlékmű megrongálása egybeesik a kárpátaljai rendezvénysorozattal, amely napok óta zajlik Kárpát-Ukrajna önálló államként történt kikiáltásának 70. évfordulója alkalmából.

Az Ukránai Magyar Demokrata Szövetség mélyen elítéli a vereckeai honfoglalási emlékmű meggyalázását és a hasonló megnyilvánulásokat. Felháborodását fejezte ki az eset miatt a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség is. Felszólítják az ukrán hatóságokat, hogy vizsgálják ki az esetet, s a törvények értelmében járjanak el a tettesekkel szemben.

Az MTI közlése nyomán

Új könyvek

Weinrauch Katalin: „... majd azt mondom neki...” Novellák. Ungvár-Budapest, Intermix Kiadó, 2008.

Turák Angéla: Az őzike ajándéka. Mesék gyerekeknek. Ungvár-Budapest, Intermix Kiadó, 2008.

Schober Ottó: A statisztika így kívánta. Ungvár-Budapest, Intermix Kiadó, 2008.

Lőrincz P. Gabriella: Karcok. Versek. Ungvár-Budapest, Intermix Kiadó, 2009.

Előkészületben

Átkozott szerepben. Együtt-antológia (2002–2007). Nagy Zoltán Mihály összeállításában. Ungvár-Budapest, Intermix Kiadó, 2009

Bartha Gusztáv: Ppont, Ppont, Ppont. Drámák. Ungvár-Budapest, Intermix Kiadó, 2009.

Lengyel János: Halott ember karácsonya. Interjúkötet, Ungvár-Budapest, Intermix Kiadó, 2009.

Kárpátaljai magyar legendák, mondák. Ungvár-Budapest, Intermix Kiadó, 2009.

Emberek, sorsok Kárpátalján, anno

Két évvel Sztálin halála után, a Szolyvai Fafeldolgozó Vállalat nyugdíjazás előtt álló néhány dolgozója meglepetten, hitetlenkedve fogadta azt a hírt, hogy üdülőbe mehetnek, majd ünnepség keretében „Kiváló Dolgozó” éremmel és egy olyan zsebórával ajándékozzák meg őket, amelybe előtte bevésetik nevüket.

Ez a néhány, munkában elfáradt, lélekben megroskadt férfi azért hitetlenkedett, mert ők voltak azok, akik megjárták és megsúzták a szolyvai „haláltáborn”, vagy Szibériát, a Szolyván működő három gyár magyar dolgozói közül.

Édesapám Kékesre kapott beutalót. Kékes, Munkács és Szentmiklós között az erdőség közepén fekszik, ahol betegek elfáradt csontjaikat kezelik, áztatják az üdülő kénés vízű medencéiben. Itt találkozott és barátkozott össze édesapám Erdélyi Béla festőművésszel, aki bár gyengélkedett, de magával hozta vázlatfüzetét. A hosszú séták alatt vagy modellülés közepette, édesapám elmesélte, hogy 1923-ban, amikor a hadifogságból hazatért férfiak munka nélkül, kereset nélkül maradtak, őt édesapja – hajlott korára hivatkozva – maga mellé kérte a „SZOLYVA” céghez. Ez abban az időben a fiatal házások számára főnyereménynek számított. Fix fizetéses munkahelyét nagyon megbecsülte édesapám, és autodiktaként különböző jobb helyekre helyezték át. 1926-tól a betegségyelző pénztárosságot is elvállalta társadalmi munkában. A negyvenes években megválasztották OTI-tagnak, ami azzal járt, hogy havonta kellett Budapestre utaznia az Andrássy úti székházba, ahol a vezetés ülésezett. Itt lépett fel és szónokolt a munkásság érdekében a híres szónok, Kéthli Anna és Szakasits Árpád. A dolgozók panaszait nyomban orvosolták, hogy milyen a főváros, és mit érkezett megnézni a kiküldetése alatt édesapám, ámulva hallgattuk kisdíáként. (Nekem 1941-ben sikerült látnom Budapestet, futtában.)

Édesapám ezeknek a tartalmas és szép utazásoknak szomorú áldozata lett közvetlenül a háború után. Alig hallgattak el a gépfegyverek ropogásai, Munkácsról gyalog indult el a Szolyvai Vegyigyárba, hogy felvegye a munkát. Utközben (a hidak felrobbantása miatt a hegyi úton közlekedtek) egy fegyveres, magyarul beszélő civil férfi állította meg, és faggatta ki, honnan, merre tart, majd átkutatva zsebeit mindent elszedett édesapámtól, és azzal engedte útjára: ha panaszkodni akar, hivatkozzon Lajos partizánra. Nem panaszkodott, de sajnálta édesapjától örökölt elnyűtt, valamikor Amerikából hozott brisftaschniját.

Sokkal szomorúbb fogadtatásban részesült volt munkahelyén. Közölték: nem tartanak igényt munkájára a továbbiakban.

Fájdalmasan nézett körül, hogy minden mozgathatót visznek, szállítanak valahová. Elgondolkodott. Agilis, becsületesen pontos munkája mellett mindig volt ideje az utánpótlás oktatására. A háború alatt számitani lehetett váratlan behívásokra. Felkereste egyik ruszin helyettesét, aki jó munkatársa volt, az elmondta, hogy édesapám budapesti utazásai és magyarsága miatt lett mellőzött. Nyomatékosan ellene szavazott egy bérelszámoló fiatalember is, akit annak idején az OTI megrovásban részesített, mert a havidíjas mestereket órabéresként számolta el.

Nem sokáig töprenghetett édesapám, hogy miből fogja eltartani, taníttatni gyermekeit. Egy esti órában elvitték a beszpekások. Hajnalban hazaengedték azzal, hogy az egész családját Szibériába viszik. Este újra elvitték és újra kezdődött a kihallgatás: miért utazgatott Pestre, kém volt, elárulta a partizánok hollétét. Szerencsénkre vagy szerencsétlenségünkre a volt postás fiatalemberünk lett a KGB vezetője. Ő hozta a társadalmi szemléket, táviratokat, ha utaznia kellett édesapámnak, így erről tudott. Arról viszont édesapám világosította fel, hogy az mit tartalmazott és mi volt küldetésének célja. Nehezen fogta fel. Olyannyira, hogy ez a vallatás másfél évig tartott. A vádak ellen tanúkat követelt édesapám vagy helybeni főbelövetést kért, mert idegileg már teljesen kikészült, nemcsak ő, hanem felesége és két gyermeke is. Az éjszakai virrasztások, a sokk, a rettegés, hogy mikor viszik el, a házkutatások, hol zárkába dobták, hol hazaengedték – a pokollal volt egyenlő. Afájdalmas hírek, hogy ma ezt meg azt vitték el jó barátai, ismerősei közül, hogy kik kerültek már a tömegsírba a szolyvai lágerben, csonttá soványították. Egy éjjel a 17 éves bátyámat vitték el a milicisták aknákat szedni. A két milicistával egy vele egykorú ruszin pajtása is érte jött, azzal a megjegyzéssel: „A magyarok rakták le a vasúti sínekre az aknákat, a magyarok szedjék is fel!” Pokoli fájdalommal búcsúzott egyetlen fiától édesapám. Mi anyánkkal sírni sem mertünk. Sebtében minden szem ennivalót, ruhát hátizsákba raktunk. Három nap múlva éjszakai virrasztása alatt – amit rendszerint az utcai ablak előtt tartott apánk –, a nagy hóban egy fekete pontot látott közeledni. Fia volt. Átázott és testére fagyott ruhával a több kilométeres gyaloglástól, leroskadva esett be az ajtón. Sírva hálálkodtunk Istennek, hogy egy éhes orosz katona a hátizsák tartalmáért azt mondta bátyámnak: begi (szaladj). És az, félve, hogy hátulról lelövi, szaladt.

Ezután édesapámat bebörtönözték. Bátyámat rejtegettük. Édesanyámmal felkerestünk egy újdonsült ismerős rendőrt, Gubányi Toncsinák hívták (fiatalon meghalt), aki

éjszakai ügyelete alatt, kockáztatva állását, beadta az ennivalót és télikabátját apánknak. Ezután jött a megmentő. Isteni csoda! Új KGB-főnök jött, egy Talpöskin nevű negyvenes orosz ember. Újraolvasta a bejelentéseket, újrhallgatta a vádlottakat, köztük a hadifogságból maradt orosz tudásával védekező apánkat is, egy napon megnyílt az ajtó. Azzal búcsúzott el édesapámtól, ő tudja, mi az, hogy szakszervezeti munka, végleg szabadlábra helyezte. (Ezt a csúnya szakmájú, de intelligens orosz embert szívesen vendégül fogadnám, de csak a nevére emlékszem.)

Édesapám idegileg, lelkileg lassan lábadozott, de éhezünk. Már sem eladni, sem cserélni valónk nem maradt, sem rokoni támogatásra nem számíthattunk. Úgy néztünk ki mindnyájan, mint az alutápláltak. Még egy sokkunk át kellett esnünk. A tömeges emberpusztulás miatt le kellett zárniuk a szolyvai haláltáborn. A fekáliás szalmaalom, tetű, szenny eltakarításához a magyar lányokat gyűjtötték össze. 15 évesen vittek el. Ott találkoztam 16 éves unokatestvéremmel, akitől elkértem ennivalóját és bátyám esetét felhasználva a fegyveres örnek adtuk, aki a többszörös szögesdrótkerítés alatt egy résen kiengedett bennünket. Egy ideig rejtegettek rokonaink. Majd jött a második isteni segítség!

1946 áprilisában, abbahagyva eredményes, nappali tanulmányaimat, az utcánkban lakó bankigazgató 16 évesen felvett dolgozni. (Azt válaszolta apám kérésére: Viktor bátyám, a magyar embert mindig segíteni fogom. Ami abban az időben merész kijelentésnek számított.)

Boldogok voltunk, pénz, kenyérjegy jött a házhoz. Bátyám leérettségizett a következő évben, ő is dolgozott.

Egy napon felkereste édesapámat az útmester, hogy a felrobbantott híd roncsait el kell távolítani, és egy ideiglenes híd megépítésével bízta meg. Az 50 évesen munkanélkülivé vált apánk újjászületett a hír hallatán. Dolgozhat, alkothat, bár kilenc emberen és néhány fenyőgerendán és vasvágón kívül semmilyen eszköz nem áll rendelkezésére. Soha ilyen munkát nem végzett, de Istentől kapott adottságaira, logikájára támaszkodva, kétkézi munkájukkal elterelték a Latorca vizét és biztosították az ideiglenes átjárást. Ennek hallatán felkeresték a SZOLYVA cég utódjától, a fafeldolgozó vállalatától és a vasúti kocsik javítását ajánlották fel. Édesapám becsületében, emberségében megaláztatott, fasisztának bélyegezeten végzte ezt a munkát 1956 decemberéig, nyugdíjaztatásáig, lelkiismeretesen, de soha semmilyen hazug összeívetelen részt nem véve. Ebben szolidáris volt (titokban) Rozumovics nevű főnöke.

HARSÁGHY-KÁPOSZTA M. KATALIN

A Kárpátaljai Hírmondó galériája

DANCS TÜNDE



Dancs Tünde festő-keramikus 1972-ben született. Az Ungvári Művészeti Szakközépiskola kerámia szakán diplomázott. Jelenleg a Kaszonyi Középiskola pedagógusa.

– **Miért éppen kerámiával kezdett foglalkozni?**

– Édesapám Hidi Endre ismert keramikus, így a húgommal és az öcsémmel együtt már gyermekkorunkban megszerettük az agyagózást.

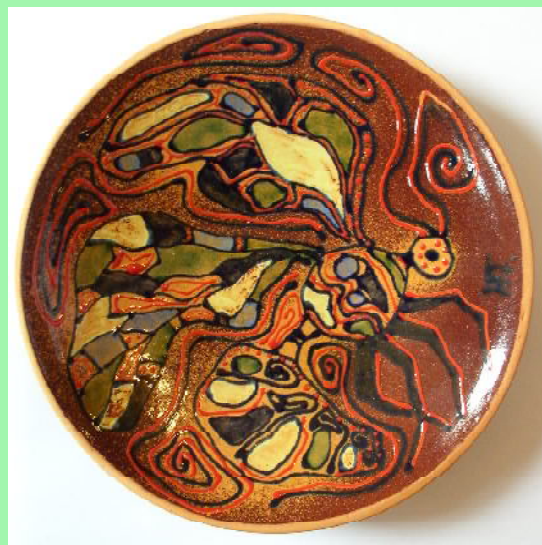
– **Milyen tárgyakat készít legszívesebben?**

– Elsősorban tányérok és kisebb vázákat, de más kerámiákat is. A tárgyak többségét leginkább természeti motívumok díszítik: virágok, lepkék, bogarak. Az alkotásaim elsősorban nem naturalisztikus, hanem sajátos absztrakt stílusban készülnek. Díszítettem már tányérra például perui inka mintával, valamint készíték nonfiguratív kerámiákat is.

– **Őn arról híres, hogy egyedi díszítéseket alkalmaz...**

– Ha lehetőségem adódik rá és találok valamilyen régebbi, különlegesebb mintázatú függönydarabot vagy csipkét, annak a lenyomatát meg szoktam örökíteni az elkészült kerámiákon.

– **Hol van az a bizonyos "alkotóház", ahol Dancs Tünde kerámiái megszületnek?**



– Leginkább olyankor tudok agyagozni, amikor ott-hon vagyok Nagydobronyban, édesapám műhelyében, mivel nekem még nincs felszerelésem. Az elkészült munkáim kiégetésében is édesapám segít. A kerámiakészítés mellett festek is. A festés családi örökség, mivel az édesapám annak idején festéset szakra szeretett volna jelentkezni, csak abban az évben, amikor ő felvételizett, nem indult ez a szak és a későbbiekben, ahogyan ő fogalmazott, „beleragadt az agyagba”. Leginkább csend-

életet és tájképeket festek, de próbálkoztam portrækészítéssel is. Elsősorban akvarell- és olajképeim vannak, emellett készítettem festményeket temperával is. Hozzám legközelebb az akvarell-



képek állnak, és mások véleménye is az, hogy ezek sikerültek leginkább.

– **Az elkészült alkotásokon milyen színek dominálnak?**

– Szeretem a színeket. Jobban tetszenek az élénkebb színekkel készült képek, mint a kromatikusak. A kerámiáimon és a festményeim is szinte valamennyi színt alkalmazom. Keresztapám, a fájdalomosan korán elhunyt Veres Péter festőművész munkáiban is a színvilág az, amit leginkább kedvelek.

– **Spontán módon vagy konkrét elképzeléssel készíti az alkotásait?**

– Konkrét elképzeléssel kezdek hozzá egy-egy alkotás elkészítéséhez, ugyanak-



kor például a tányérok díszítésénél, a vonalvezetésnél jelentős szerepe van a spontaneitásnak.

– **Alkotásaival hol találkozhat a műértő közönség?**

– Eleinte a Révész Imre Társaság által szervezett kiállításokon láthatták a munkáimat, bár nem vagyok tagja a társaságnak. 2003-ban a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolában volt egy családi kiállítás, amelyen az édesapámmal és az öcsémmel közösen állítottunk ki. Ma már leginkább a Bereg Alkotóegyesülettel közösen veszek részt a kiállításokon, az egyesületnek tagja is vagyok. Közösen mutatkoztunk be Ungváron, Huszton és Lengyelországban is többször. Önálló kiállításom ezidáig nem volt, ahhoz sokat kellene dolgoznom. Az elkészült munkáim többségét értékesítem.

– **Oktatja is a művészetet?**

– AKaszonyi Középiskolában tanítom mind a festéset, mind a kerámiakészítést, emellett szakkört is vezetek a kaszonyi gyermekeknek és a beregszászi Gyermekalkotóházban. Tanítványaimmal rendszeresen látogatjuk a kiállításokat, de vittem már el őket édesapám műhelyébe is.

– **Köszönöm a beszélgetést, és további alkotói sikereket kívánok!**

MOLNÁR BERTALAN

